

Θρησκευτικά

Δ' Δημοτικού

Μέρος Α'

Αγώνας για το καλό

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

Θρησκευτικά

Δ' Δημοτικού (Μέρος Α')

Αγώνας για το καλό

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Θρησκευτικά Δ' Δημοτικού

Αγώνας για το καλό (Μέρος Α')

Συγγραφική ομάδα:	Τάσος Γεωργίου, π. Χρήστος Ηρακλέους, Β.Δ., π. Παναγιώτης Ντουρής, Β.Δ. Λειτουργοί Γραφείου Αναλυτικών Προγραμμάτων (Ομάδα Θρησκευτικών)
Εποπτεία:	Ανδρέας Θεοδωρίδης, Επιθεωρητής Δημοτικής Εκπαίδευσης
Κριτής - Αξιολογητής:	Ιωάννης Μπέκος, Επισκέπτης Καθηγητής Πανεπιστημίου Κύπρου
Σχεδιασμός - Επιμέλεια έκδοσης:	Τάσος Γεωργίου, π. Χρήστος Ηρακλέους, π. Παναγιώτης Ντουρής, Λειτουργοί Γραφείου Αναλυτικών Προγραμμάτων
Γλωσσική επιμέλεια:	Αρετή Στυλιανού, Βέρα Ιωάννου, Λειτουργοί Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων
Σχεδιασμός εξωφύλλου:	Μιχάλης Θεοχαρίδης, Λειτουργός Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων
Συντονισμός έκδοσης:	Χρίστος Παρπούνας, Συντονιστής Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων
Συντονισμός ανατύπωσης:	Δρ Πέτρος Γεωργιάδης, Συντονιστής Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, το οποίο καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς την άδεια της Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου. Τα πνευματικά δικαιώματα του εικονιστικού υλικού ανήκουν στους δημιουργούς του.

Ευχαριστίες

Ευχαριστίες στις Ιερές Μητροπόλεις και Μονές της Κύπρου, το Βυζαντινό Μουσείο του Ιδρύματος Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', τον αγιογράφο Γιώργο Πέτρου, τον αγιογράφο Δημήτρη Χατζη-Αποστόλου, τον καλλιτέχνη Γεώργιο Κεπόλα και τον καλλιτέχνη Χρήστο Γουσίδη για την παραχώρηση του εικονιστικού υλικού.

Εικόνα εξωφύλλου:

Ο Ιησούς ευλογεί το πλήθος, τοιχογραφία δια χειρός Δημητρίου Χατζη-Αποστόλου, παρεκκλήσιο της Χριστού Γεννήσεως της αδελφότητας θεολόγων "Ο ΣΩΤΗΡ", Αθήνα.

Α' Έκδοση 2016 (Δοκιμαστική)

Ανατύπωση 2023 (με μικροδιορθώσεις)

Εκτύπωση: GLDT PRINTING & TRADING AGENTS LTD

ISBN: 987-9963-0-1600-6

© ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Στο εξώφυλλο χρησιμοποιήθηκε ανακυκλωμένο χαρτί σε ποσοστό τουλάχιστον 50%, προερχόμενο από διαχείριση απορριμμάτων χαρτιού. Το υπόλοιπο ποσοστό προέρχεται από υπεύθυνη διαχείριση δασών.

Πρόλογος

Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση στοχεύει στη δημιουργία ενός σύγχρονου, ανθρώπινου και δημοκρατικού σχολείου. Το μάθημα των Θρησκευτικών επιδιώκει τη γνωριμία των μαθητών/τριών με τη μαρτυρία της Εκκλησίας για την παρουσία του Θεού στον κόσμο και για την αδελφοσύνη όλων των ανθρώπων.

Είναι με ιδιαίτερη χαρά και ικανοποίηση που διαπιστώνω πως μέσα από το εκπαιδευτικό υλικό των Θρησκευτικών της Δ΄ Δημοτικού, τα διαχρονικά μηνύματα της ορθόδοξης χριστιανικής πίστης, με κύριο γνώρισμα την αγάπη και την αδελφοσύνη όλων των ανθρώπων, μεταφέρονται στα παιδιά με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Οι θεματικές ενότητες της Δ΄ τάξης αναφέρονται στον αγώνα που καλούνται να πραγματοποιήσουν από κοινού οι άνθρωποι, ώστε να βαδίσουν στον δρόμο του Θεού και να ενωθούν μαζί του. Ο αγώνας είναι δύσκολος και ο δρόμος γεμάτος εμπόδια, τα οποία όμως οι χριστιανοί μπορούν εύκολα να ξεπεράσουν, αν είναι προσηλωμένοι στο πρόσωπο του Χριστού, που με τη ζωή και τη διδασκαλία του μας οδηγεί σε έναν καλύτερο κόσμο, χωρίς αποκλεισμούς και διακρίσεις. Τα ποικίλα προβλήματα που απασχολούν σήμερα την ανθρωπότητα μπορούν να υπερπηδηθούν με επιμονή στον αγώνα, που αφορά όλους. Αναπτύσσεται, έτσι, μια αίσθηση σύνδεσης με κάθε άνθρωπο από το πιο οικείο μέχρι και το πιο απόμακρο κοινωνικό περιβάλλον. Το βιβλίο πραγματεύεται και θέματα από τον εορτολογικό κύκλο της Εκκλησίας, για να μπορέσουν τα παιδιά να βιώσουν την ιστορία της αποκάλυψης του Θεού στους ανθρώπους και τον αγώνα πολλών χριστιανών για ανταπόκριση στο κάλεσμα του Θεού για αγιότητα.

Ελπιδοφόρος Νεοκλέους
Διευθυντής Δημοτικής Εκπαίδευσης

Αγώνας για το καλό

Σημείωμα προς τα παιδιά

Μικροί μας φίλοι,

Ένα ταξίδι σάς περιμένει φέτος στον όμορφό μας κόσμο. Ένα ταξίδι ευχάριστο, γεμάτο ιστορίες, προσευχές, εικόνες, ποιήματα, τραγούδια και παιχνίδια.

Θα γνωρίσετε όμορφες ιστορίες από τη ζωή πολλών ανθρώπων, που έζησαν σύμφωνα με το θέλημα του Θεού και αγάπησαν όλους τους ανθρώπους σαν αδέρφια τους. Θα ταξιδέψετε μέσα από τούτο το βιβλίο, για να γίνετε πιο έξυπνοι στο μυαλό, πιο δυνατοί στην πίστη και πιο χρήσιμοι στους γύρω σας.

Θα τα καταφέρετε, αν νιώσετε δίπλα και μέσα σας τον ίδιο τον Χριστό ως φίλο και αδελφό σας.

Καλό σας ταξίδι!

Ομάδα Εκπαιδευτικών Θρησκευτικών

Περιεχόμενα

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Αυτοί που προετοίμασαν τον αγώνα

Το κακό ασχημίζει τη ζωή: η πτώση του ανθρώπου

Η σχέση των πρωτόπλαστων με τον Θεό 10 - 12

Οι σχέσεις των παιδιών με τους γονείς τους 13 - 15

Επισήμανση και καταδίκη του κακού: οι προφήτες

Προφήτες, οι άνθρωποι του Θεού 16 - 18

Το κακό στον σύγχρονο κόσμο 19 - 20

Επισήμανση και καταδίκη του κακού: ο Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος

Ο Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος 21 - 23

Μετάνοια: αγώνας ενάντια στον κακό εαυτό μας 24 - 25

Επισήμανση και καταδίκη του κακού: η Παναγία

Η Παναγία γεννά τον Υιό του Θεού 26 - 28

Ακίνητη σαν πέτρα 29 - 31

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Ο Χριστός καλεί στον αγώνα

Ο Θεός που έγινε άνθρωπος: ο Χριστός

Η Μεταμόρφωση του Χριστού 34 - 36

Η ζωή του άλλαξε, μεταμορφώθηκε... 37 - 39

Όλοι είναι προσκεκλημένοι στον αγώνα

Η παραβολή του σπορέα 40 - 42

Σαν μεγαλώσω... 43 - 45

Εμπόδια στον αγώνα

Η παραβολή του άφρονα πλουσίου 46 - 47

Άνθρωπος μεγάλης αγάπης και ελεημοσύνης 48 - 49

Όλοι μπορούμε να προσφέρουμε

Η προσφορά της χήρας	50 - 51
Στον δρόμο της ελπίδας για μια καλύτερη ζωή	52 - 53

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Μαζί στον αγώνα

Κοινότητα ζωής: η Εκκλησία των πρώτων χριστιανών

Χριστιανικές κοινότητες αγάπης	56 - 58
Ένα όμορφο παράδειγμα: τα πουλιά	59 - 60
Ένα όμορφο παράδειγμα: τα κοινόβια μοναστήρια	61

Κοινότητα αγώνα: οι διωγμοί των χριστιανών

Άγιοι Μάρτυρες της Εκκλησίας	62 - 63
Ένας αλλιώτικος αγώνας	65 - 67

Ο Άγιος Ιγνάτιος ο Θεοφόρος

Θεοφόρος και Άγιος	68 - 70
Μία επιστολή προς τα παιδιά	71 - 73

Η Αγία Φιλοθέη η Αθηναία

Μαζί στον αγώνα με την Αγία Φιλοθέη	74 - 76
Κι εσύ μπορείς να βοηθήσεις, άμα το θες	75 - 79

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Επίκαιρα

Ο Άγιος Αρσένιος ο Καππαδόκης

Αγάπη χωρίς διακρίσεις	82 - 84
Ο φούρναρης με τη μεγάλη καρδιά	85 - 87

Η Γέννηση του Χριστού

Το πλήρωμα του χρόνου	88 - 90
Το πουγκί του Αντρέα	91 - 93

Εικονίδια

Δίπλα από κάθε δραστηριότητα υπάρχει ένα από τα πιο κάτω σύμβολα:

Γράφουμε

Υπογραμμίζουμε

Συζητούμε

Μελετούμε άλλες πηγές

Χρωματίζουμε

Ζωγραφίζουμε

Παίζουμε

Παρατηρούμε

Ψάλλουμε

Κόβουμε

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Αυτοί που προετοίμασαν
τον αγώνα

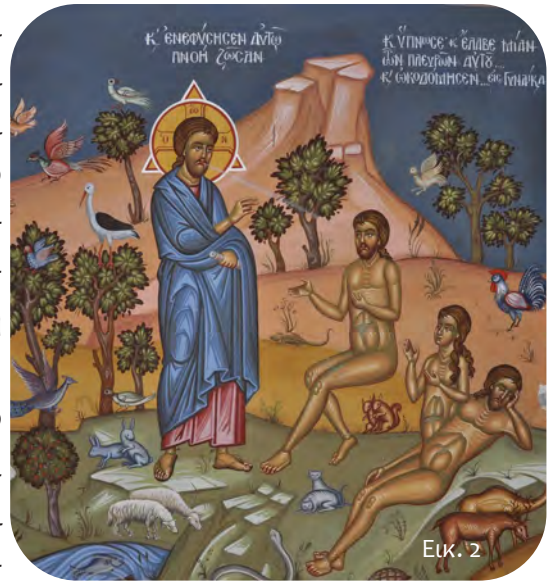
Το κακό ασχημίζει τη ζωή: η πτώση του ανθρώπου

Η σχέση των πρωτόπλαστων με τον Θεό

Ο Θεός αγαπά όλους τους ανθρώπους και προσκαλεί κάθε άνθρωπο να τον αγαπήσει κι εκείνος. Την πιο πάνω αλήθεια μάς περιγράφει η Παλαιά Διαθήκη στο πρώτο της βιβλίο, το οποίο ονομάζεται Γένεση. Εκεί, με τρόπο συμβολικό περιγράφεται πώς είναι η ζωή του ανθρώπου κοντά στον Θεό και πώς είναι η ζωή μακριά του.

Στο βιβλίο της Γένεσης αναφέρεται ότι ο Θεός δημιούργησε τον κόσμο σε έξι μεγάλα χρονικά διαστήματα, που τα ονομάζει «ημέρες». Ο Θεός δημιούργησε όλα τα πλάσματα πολύ καλά. Στη συνέχεια, δημιούργησε τον άνθρωπο, τον Αδάμ και την Εύα, για να χαίρονται μαζί με όλα τα άλλα δημιουργήματα την ομορφιά της ζωής κοντά στον Θεό. Μέσα στον μεγάλο κήπο, τον Παράδεισο, που ζούσαν οι πρωτόπλαστοι, υπήρχε το δέντρο της γνώσης του καλού και του κακού. Ο Θεός τούς έδωσε την εντολή να μην φάνε από αυτό το δέντρο, επειδή αυτό θα φέρει στη ζωή τους τον θάνατο. Οι πρωτόπλαστοι, όμως, παρασύρθηκαν από τον διάβολο, που με μορφή φιδιού τους είπε ότι ο Θεός τούς απαγόρευσε να φάνε από το δέντρο αυτό γιατί θα γινόντουσαν και αυτοί Θεοί. Τους παρουσίασε, έτσι, μια ψεύτικη εικόνα για τον Θεό, δηλαδή ότι ο Θεός δεν αγαπά τους ανθρώπους. Παρασυρόμενοι, λοιπόν, από τον διάβολο, έφαγαν από το απαγορευμένο δέντρο και τότε κατάλαβαν ότι είχαν κάνει ένα τεράστιο λάθος: πρόδωσαν την εμπιστοσύνη και την αγάπη του Θεού, ο οποίος είχε κάνει τόσα για αυτούς.

Όταν ο Θεός ζήτησε από τους πρωτόπλαστους να μετανοήσουν, αυτοί αρνήθηκαν. Ο Αδάμ του είπε: «Η γυναίκα, που μου έδωσες, μου έδωσε και έφαγα» ενώ η Εύα του απάντησε «Το φίδι με εξαπάτησε και έφαγα». Έτσι, οι πρώτοι άνθρωποι, όχι μόνο πρόδωσαν την εμπιστοσύνη και την αγάπη, που τους είχε ο Θεός, αλλά χάλασαν και τη σχέση που είχαν μεταξύ τους. Το κακό, πλέον, είχε μπει για καλά στη ζωή τους. Τότε, μη αγαπώντας τον Θεό και τον συνάνθρωπο βρέθηκαν να ζουν έξω από τον παράδεισο. Ο Θεός, όμως, τους είπε ότι αυτός θα τους αγαπά πάντα και όταν αυτοί θέλουν, είναι πάντα ευπρόσδεκτοι να επιστρέψουν στην αγκαλιά του και να ζήσουν στον παράδεισο.

Εικ. 2

(Γένεση, 1-3)

1. Κυκλώνουμε τον αριθμό μιας από τις τρεις φράσεις, που συμπληρώνει σωστά την πρόταση.

α. Ο Θεός δημιούργησε ...

1. πρώτα τον άνθρωπο και μετά όλο τον κόσμο.
2. πρώτα τον κόσμο και μετά τον άνθρωπο.
3. τον άνθρωπο και τον κόσμο ταυτόχρονα.

β. Κοντά στον Θεό ο άνθρωπος ...

1. δεν ζούσε ελεύθερος.
2. ζούσε ως φίλος του Θεού και αδελφός κάθε ανθρώπου.
3. ένιωθε δούλος του Θεού και ανταγωνιστής κάθε συνανθρώπου του.

γ. Το φίδι είπε στους πρωτόπλαστους ότι αν φάνε από το απαγορευμένο δέντρο, ...

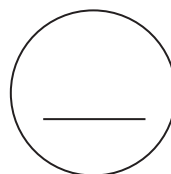
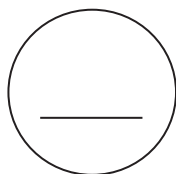
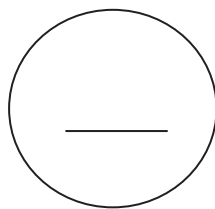
1. θα γίνουν όπως ο Θεός.
2. θα πεθάνουν.
3. θα φύγουν από τον Παράδεισο.

δ. Όταν ο Θεός ρώτησε τον Αδάμ αν έφαγε από το δέντρο, που του απαγόρευσε, ο Αδάμ του απάντησε ότι φταίει για αυτό ...

1. το φίδι.
2. ο Θεός.
3. η Εύα.

2. Γράφουμε στους κύκλους τα ονόματα Θεός, Αδάμ και Εύα και τους συνδέουμε με ένα αμφίδρομο βέλος (\longleftrightarrow), για να δείξουμε τη σχέση που είχαν μεταξύ τους.

Μετά την παρακοή των πρωτόπλαστων, οι σχέσεις Θεού και ανθρώπων και οι σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων άλλαξαν. Να γράψετε πάνω στα αμφίδρομα βέλη τον αριθμό 1 στις σχέσεις που πληγώθηκαν πρώτα και τον αριθμό 2 στις σχέσεις που πληγώθηκαν αμέσως μετά.

Ο Θεός δίνει ελπίδα στους ανθρώπους

Η ζωή των ανθρώπων μακριά από τον Θεό, έξω από τον Παράδεισο, δηλαδή, ήταν δύσκολη· επικρατούσε ο φόβος, ο πόνος και η εχθρότητα μεταξύ των ανθρώπων. Ο Θεός, θέλοντας να τους δώσει παρηγοριά και ελπίδα, τους έδωσε μία υπόσχεση. Ότι κάποτε κάποιος απόγονος γυναίκας (εννοώντας τον Χριστό και την Παναγία), θα νικήσει τον διάβολο, που τους ξεγέλασε. Αυτή την υπόσχεση κράτησαν οι άνθρωποι στη μνήμη τους,

περιμένοντας τη χαρμόσυνη μέρα, που ο Υιός του Θεού θα ερχόταν στον κόσμο.

Πολλές φορές, όμως, οι άνθρωποι ξεχνούσαν τον Θεό και την υπόσχεσή του. Και το κακό σκέπαζε τη ζωή τους. Η Παλαιά Διαθήκη μάς διηγείται πολλές ιστορίες, όπου ακόμη και αδέρφια αδικούσαν και πολεμούσαν ο ένας τον άλλο. Μόνο όταν ο Υιός του Θεού, ο Χριστός, γεννήθηκε στον κόσμο, οι άνθρωποι κατάλαβαν πως έπρεπε να αλλάξουν τρόπο ζωής. Μετά τον Χριστό, όσοι πιστεύουν σε αυτόν, προσπαθούν να ζήσουν σύμφωνα με τις εντολές του, φέρνοντας την αγάπη και την ειρήνη στον κόσμο.

1. Χωριζόμαστε σε δύο ομάδες και υποστηρίζουμε τις δύο αντίθετες απόψεις:

Οι πρωτόπλαστοι πρόδωσαν την αγάπη του Θεού, έχασαν τον Παράδεισο και μαζί τους τιμωρήθηκαν και όλοι οι άνθρωποι.

Ομάδα Α΄: Είναι δίκαιο να ζουν όλοι οι άνθρωποι μακριά από τον Παράδεισο του Θεού, επειδή οι πρώτοι άνθρωποι έκαναν αυτό το λάθος.

Ομάδα Β΄: Είναι άδικο να ζουν όλοι οι άνθρωποι μακριά από τον Παράδεισο του Θεού, επειδή δεν έκαναν όλοι το λάθος των πρωτόπλαστων.

2. Συζητούμε το κείμενο:

Ο Αδάμ και η Εύα, παρακούοντας τον Θεό, χάλασαν τη σχέση που είχαν μαζί του αλλά και μεταξύ τους. Νομίζετε ότι αυτή τη συμπεριφορά την επαναλαμβάνει κάθε άνθρωπος στη ζωή του;

Οι σχέσεις των παιδιών με τους γονείς τους

Οι γονείς του Αντρέα και της Μαρίας αγαπούν πολύ τα παιδιά τους και το δείχνουν με λόγια και έργα καθημερινά. Συζητούν το καθετί και αποφασίζουν μαζί για αρκετά θέματα, που τους απασχολούν. Αυτό δημιούργησε μια σχέση αγάπης και εμπιστοσύνης στην οικογένεια, την οποία όλοι απολαμβάνουν. Τις προάλλες, όμως, συνέβη κάτι, που τους λύπησε.

Ήταν μια κρύα μέρα του Δεκέμβρη και ο πατέρας είχε ανάψει το τζάκι από νωρίς το απόγευμα. Τα παιδιά κάθισαν στο χαλί μπροστά στο τζάκι κι άρχισαν να παίζουν επιτραπέζια παιχνίδια. Οι γονείς ετοιμάζονταν να πάνε επίσκεψη σε έναν γείτονα τους, που μόλις είχε έρθει σπίτι από το νοσοκομείο. Πριν να φύγουν, η μητέρα είπε στα παιδιά: «Προσέξτε, μην βγείτε έξω από το σπίτι. Τώρα έχετε ζεσταθεί από το τζάκι, ενώ έξω το κρύο είναι τσουχτερό. Αν βγείτε, θα αρρωστήσετε». Τα παιδιά υποσχέθηκαν στους γονείς τους ότι δεν θα έβγαιναν από το σπίτι και συνέχισαν το παιχνίδι τους. Όταν οι γονείς έφυγαν, τα παιδιά άρχισαν να βαριούνται. Ο Αντρέας είπε στην Μαρία να πάνε έξω να παίξουν και λίγο στην αυλή. Η Μαρία του θύμισε τη συμβουλή της μητέρας τους, λέγοντάς του ότι έξω κάνει πολύ κρύο. Κοιτάζοντας, όμως, από το παράθυρο είδαν ότι στο πάρκο απέναντι μαζεύτηκαν τα παιδιά της γειτονιάς. Αυτό ήταν τόσο μεγάλη πρόκληση, που αμέσως έτρεξαν κι αυτά εκεί, για να παίξουν. Έξω το κρύο ήταν πράγματι τσουχτερό, μα τα παιδιά παρασυρμένα από το παιχνίδι έμειναν στο πάρκο και έπαιζαν για πολλή ώρα. Μόλις άρχισε να νυχτώνει, μπήκαν πάλι σπίτι και κάθισαν μπροστά στο τζάκι. Είχαν, όμως, ήδη ιδρώσει τόσο πολύ από το παιχνίδι, που σύντομα άρχισαν να βήχουν.

Μόλις οι γονείς επέστρεψαν σπίτι και άκουσαν τα παιδιά να βήχουν, τα ρώτησαν αν βγήκαν έξω. Τα παιδιά προσπάθησαν να δικαιολογηθούν, λέγοντας ότι όλα τα γειτονόπουλα έπαιζαν έξω. Το κακό, όμως, είχε ήδη γίνει. Όλη την επόμενη εβδομάδα τα παιδιά πέρασαν δύσκολα, περιορισμένα στο κρεβάτι με πυρετό και παίρνοντας αντιβίωση, μην μπορώντας να παίξουν κανένα από τα αγαπημένα τους παιχνίδια.

1. Γράφουμε στο τετράγωνο (Σ) στη σωστή και (Λ) στη λανθασμένη πρόταση:

- α. Οι γονείς βγήκαν έξω, για να πάνε στην εργασία τους.
- β. Η μητέρα είπε στα παιδιά να μην βγουν έξω, για να προσέχουν το τζάκι.
- γ. Η συμβουλή της μητέρας τους να μην βγουν έξω, ήταν σωστή.
- δ. Τα παιδιά παρασύρθηκαν από τα παιδιά της γειτονιάς.
- ε. Οι γονείς είπαν στα παιδιά ότι δεν θα δικαιούνταν να παίξουν τα αγαπημένα τους παιχνίδια για μια εβδομάδα.

2. Συζητούμε τις πιο κάτω προτάσεις.

- α. Πρέπει να υπακούμε στους γονείς μας,
- επειδή γνωρίζουν τι είναι καλό για μας.
- μόνο όταν μας εξηγούν αυτό που μας συμβουλεύουν.
- επειδή θα τιμωρηθούμε αν δεν το κάνουμε.
- β. Πρέπει οι άνθρωποι να τηρούν τις εντολές του Θεού,
- διότι ο Θεός συμβουλεύει τους ανθρώπους από αγάπη.
- επειδή ο Θεός γνωρίζει πώς οι άνθρωποι θα γίνουν ευτυχισμένοι.
- επειδή ο Θεός θα τιμωρήσει όσους δεν τον υπακούν.
- γ. Πρέπει πάντα να κάνουμε ό,τι θέλουμε, για να είμαστε ευτυχισμένοι.
- Αυτό που θέλουμε είναι πάντα καλό για μας;
- Όταν αυτό που μας αρέσει ενοχλεί τους άλλους;
- Αν αυτό που θέλουμε απαγορεύεται;

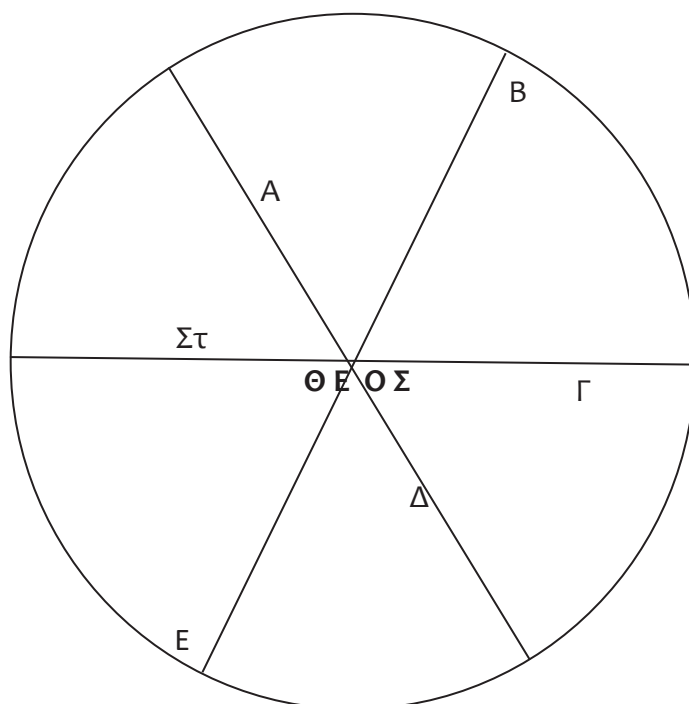
3. Ο Αββάς* Δωρόθεος είπε κάποτε ότι η σχέση των ανθρώπων μεταξύ τους και με τον Θεό είναι όπως τη σχέση των ακτίνων με το κέντρο ενός κύκλου. Το κέντρο είναι ο Θεός και οι ακτίνες ο τρόπος ζωής των ανθρώπων. Όσο οι άνθρωποι πλησιάζουν προς τον Θεό (κέντρο) τόσο πλησιάζουν και μεταξύ τους. Όσο απομακρύνονται από τον Θεό (κέντρο) τόσο απομακρύνονται και μεταξύ τους.

Αββάς*: ασκητής της ερήμου κατά τους πρώτους μεταχριστιανικούς αιώνες

Να μελετήσετε το σχεδιάγραμμα και να κυκλώσετε τα ζευγάρια των ανθρώπων που βρίσκονται πλησιέστερα μεταξύ τους: Α-Β ή Α-Στ, ΓΔ ή ΔΕ, ΔΣτ ή ΣτΒ

Να γράψετε το ζευγάρι που είναι κοντύτερα μεταξύ τους και το ζευγάρι που είναι μακρύτερα ο ένας από τον άλλο:

Κοντύτερα Μακρύτερα

4. Συζητούμε τον τρόπο συμπεριφοράς μας σε διάφορα γεγονότα με κριτήριο την αγάπη προς τον συνάνθρωπο και τον Θεό.

- α. Ο Γιώργος με κτύπησε, γι' αυτό κι εγώ
- του είπα να μην το ξανακάνει.
 - είπα στους συμμαθητές μου να μην παίζουμε μαζί του.
 - τον κτύπησα κι εγώ.
 - το είπα στη δασκάλα μου.
- β. Μου είπε η Μαρία ότι ο Αντρέας την πειράζει καθημερινά:
- Εγώ πήγα και θύμωσα στον Αντρέα.
 - Εγώ το είπα στη δασκάλα μας.
 - Μέχρι την άλλη μέρα το είχα ξεχάσει.
 - Έπεισα τις συμμαθήτριάς μου να ξεκινήσουμε να τον πειράζουμε κι εμείς.

5. Ζωγραφίζουμε τον Παράδεισο όπως τον φανταζόμαστε.

Αγώνας ενάντια στο κακό: οι προφήτες

Προφήτες, οι άνθρωποι του Θεού

Ο Θεός προετοίμαζε τους ανθρώπους για τον ερχομό του Υιού του από τα πολύ παλιά χρόνια. Επέλεξε έναν λαό, τον Ισραήλ, στον οποίο παρέδωσε εντολές, τις οποίες όφειλε να ακολουθεί. Από αυτόν τον λαό διάλεγε ανθρώπους πιστούς, τους προφήτες, στους οποίους αποκάλυπτε το θέλημά του. Οι προφήτες άκουαν τον λόγο του Θεού και τον μετέφεραν στους συνανθρώπους τους.

Γύρω από τον Ισραήλ υπήρχαν τότε πολλοί άλλοι λαοί. Αυτοί λάτρευαν ψεύτικους θεούς και είδωλα, που τους παρίσταναν. Πολλές φορές οι Ισραηλίτες επηρεάζονταν από τους γειτονικούς λαούς και ξεχνούσαν τον αληθινό Θεό. Γινόταν έτσι άδικοι και σκληροί με τους φτωχούς και αδύναμους συνανθρώπους τους. Όταν η αμαρτία* απλωνόταν σε όλο τον Ισραήλ, ο Θεός έδινε δύναμη και σοφία στους προφήτες του, για να καθοδηγήσουν τον λαό. Αυτοί δεν παρηγορούσαν μόνο τους Ισραηλίτες, αλλά τους κατέκριναν και τους έλεγχαν. Τους καλούσαν να μετανοήσουν, να αλλάξουν, δηλαδή, τον τρόπο ζωής τους και να επιστρέψουν στον δρόμο του Θεού. Κάποτε οι Ισραηλίτες υπάκουαν τους προφήτες, άλλοτε, όμως, αντί να μετανοήσουν καταδίωκαν τους προφήτες και τους θανάτωναν.

αμαρτία*: η αποτυχία του ανθρώπου να τηρήσει τις εντολές του Θεού, με συνέπεια τις κακές σχέσεις με τον Θεό και τους συνανθρώπους του

1. Συμπληρώνουμε τις προτάσεις:

α. Ο Θεός επέλεγε πιστούς ανθρώπους από τον λαό του Ισραήλ, για να

β. Οι προφήτες καλούσαν τους Ισραηλίτες να μετανοήσουν, δηλαδή

γ. Κάποτε οι Ισραηλίτες, αντί να μετανοήσουν,

2. Κυκλώνουμε τις λέξεις που εκφράζουν τον λόγο των προφητών:

κολακευτικός, παρηγορητικός, ελεγκτικός, κριτικός, αυστηρός, κοροϊδευτικός

Ο προφήτης Ωσηέ

Ένας από τους πολλούς προφήτες ήταν και ο Ωσηέ, ο οποίος κατέκρινε τον τρόπο ζωής των συμπατριωτών του και τους παρακινούσε σε μετάνοια. Έλεγε στους Ισραηλίτες, κρίνοντας τα έργα τους: «Ακούσατε τον λόγο του Κυρίου, εσείς οι Ισραηλίτες, διότι ο Κύριος θα σας τιμωρήσει, επειδή δεν υπάρχει μεταξύ σας αλήθεια, ούτε ευσπλαχνία, ούτε γνώση και σεβασμός του Θεού. Αντίθετα, έχει πλημμυρίσει η χώρα σας με ψέματα, κλοπές και φόνους.» και «...οι τεχνίτες σας κατασκεύασαν ειδωλολατρικά αγάλματα από ασήμι και, όταν δεν υπάρχουν πλέον μοσχάρια, θυσιάσετε ανθρώπους». Τους καλούσε ακόμη να μετανοήσουν λέγοντας: «... επιστρέψετε και μιλήστε με τον Κύριο τον Θεό σας, πείτε τις αμαρτίες σας, για να απολαύσετε τα καλά που σας ετοιμάζει» (Ωσηέ, 4, 13, 14).

1. Διαβάζουμε το κείμενο «Ο προφήτης Ωσηέ», εντοπίζουμε και υπογραμμίζουμε:

- α. Τι δεν υπάρχει μεταξύ των Ισραηλιτών και τι έχει πλημμυρίσει η χώρα τους;
- β. Τι καλεί ο προφήτης τους Ισραηλίτες να κάνουν;

Ο προφήτης Ησαΐας

Όπως ο Ωσηέ, έτσι και πολλοί άλλοι προφήτες προσπαθούσαν να βοηθήσουν τους Ισραηλίτες. Σε καιρούς δύσκολους, οι προφήτες έδιναν ελπίδα στον λαό, υπενθυμίζοντάς τον ότι ο Θεός θα στείλει τον Υιό του, για να παρηγορήσει και να φωτίσει όλους τους ανθρώπους.

Ο προφήτης Ησαΐας έζησε σχεδόν 800 χρόνια πριν τη γέννηση του Χριστού (π.Χ.). Με τη δύναμη του Θεού μπορούσε να δει πώς θα ζούσε ο Χριστός στον κόσμο μετά από οχτώ αιώνες! Μίλησε με τόσες λεπτομέρειες για τη ζωή του Χριστού, που κάποιοι τον ονομάζουν «πέμπτο ευαγγελιστή». Είπε για τον Χριστό:

«Ο Κύριος θα δώσει μεγάλο θαύμα. Η γυναίκα θα γεννήσει με τρόπο υπερφυσικό έναν Υιό και το όνομα αυτού θα είναι Εμμανουήλ, που σημαίνει ο Θεός μαζί μας».

«Ο λαός που ζει μέσα στο σκοτάδι θα δει μεγάλο φως... διότι θα γεννηθεί για μας παιδί... και θα καλείται το όνομα αυτού σύμβουλος θαυμαστός, Θεός ισχυρός, αιώνιος Πατέρας και της ειρήνης άρχοντας».

«Παρηγορηθείτε εσείς που φοβηθήκατε και πάρτε δύναμη, γιατί ο Θεός θα δώσει το δίκαιο. Αυτός θα έλθει και θα μας σώσει. Οι τυφλοί θα δουν, οι κωφοί θα ακούσουν, και ο κουτσός θα περπατά σαν ελάφι. Οι μουγγοί θα μιλούν με δύναμη και η έρημος θα ποτίζεται από πολύ νερό».

«Αυτός τραυματίστηκε για τις αμαρτίες όλων μας και υπέφερε για τις ανομίες μας. Αυτός τιμωρήθηκε για τη δική μας ειρήνη και χάρη στην πληγή του εμείς θεραπευτήκαμε ... αυτός για τις αμαρτίες τις δικές μας οδηγήθηκε στον θάνατο».

(Ησαΐας, 7, 9, 35 και 53)

Το κακό στον σύγχρονο κόσμο

Εικ. 8

Ο Αντρέας και η Μαρία δεν παρακολουθούν πολλή τηλεόραση. Όταν έχουν χρόνο, βλέπουν κινούμενα σχέδια ή εκπαιδευτικά ντοκιμαντέρ. Κάποτε κάθονται μαζί με τους γονείς τους κι ακούνε τις ειδήσεις ρωτώντας για ό,τι τους προβληματίζει.

- Δεν βλέπουμε και καμιά καλή είδηση, παραπονέθηκε μια νύχτα ο Αντρέας. Όλο πολέμους, καταστροφές, αδικίες και πόνο.

- Δυστυχώς, αυτά κάνουν οι άνθρωποι από τα πολύ παλιά χρόνια μέχρι και σήμερα, λέει ο πατέρας. Μπορεί να αγαπάνε την ειρήνη και τη δικαιοσύνη, αλλά εύκολα τα ξεχνούν, όταν θέλουν να εξασφαλίσουν το συμφέρον τους.

- Το κακό πάντα ανταγωνίζεται το καλό, λέει η μητέρα. Ο καθένας μας επιλέγει ελεύθερα τι θα κάνει. Από τότε, όμως, που ήρθε ο Χριστός στον κόσμο και γνωρίσαμε ότι ο Θεός είναι αγάπη, πρέπει να αγωνιζόμαστε πάντα για το καλό.

- Ο Θεός μπορεί να μας βοηθήσει να κάνουμε τη ζωή μας και τον κόσμο καλύτερο; ρωτά η Μαρία.

- Ο Θεός έστειλε τον Υιό του, ο οποίος μας δίδαξε την αγάπη με τα λόγια αλλά και τη ζωή του, λέει η μητέρα. Έπειτα χάρισε στον κόσμο την Εκκλησία, της οποίας κεφαλή είναι ο ίδιος ο Χριστός. Από τότε η Εκκλησία μάς δείχνει πάντα τον δρόμο προς το καλό, που είναι η αγάπη προς τον Θεό και προς τον συνάνθρωπο.

- Παλαιότερα, πριν τη γέννηση του Χριστού, οι προφήτες καλούσαν τους Ισραηλίτες να μετανοήσουν και να αλλάξουν τον κακό τρόπο ζωής τους, λέει ο πατέρας. Σήμερα, οι άγιοι της Εκκλησίας είναι αυτοί που μας δείχνουν τον δρόμο της μετάνοιας. Με το παράδειγμά τους μας μαθαίνουν να αγαπάμε τον Θεό και τους ανθρώπους. Από εμάς εξαρτάται, αν θα τους ακολουθήσουμε.

- Από όσα βλέπουμε σήμερα γύρω μας, θα χρειαστούμε πολλούς αγίους, για να αλλάξουμε αυτό τον κόσμο, λέει ο Αντρέας.

1. Υπογραμμίζουμε στο κείμενο και μετά συζητούμε στην τάξη.

α. Ποιες ειδήσεις κυριαρχούν σήμερα στα προγράμματα της τηλεόρασης;

β. Γιατί οι άνθρωποι ξεχνούν εύκολα την ειρήνη και τη δικαιοσύνη;

γ. Γιατί, από τότε που ήρθε ο Χριστός, οι χριστιανοί αγωνίζονται πάντα για το καλό;

δ. Τι κάνει η Εκκλησία και οι άγιοί της για τον κόσμο;

ε. Πώς καταλαβαίνετε το τελευταίο σχόλιο του Αντρέα;

Δύο άγιοι αλλάζουν μια χώρα

Οι δύο αδελφοί, Αιδέσιος και Φρουμέντιος, έζησαν τον 4ο αιώνα μ.Χ. Οι πληροφορίες μας για τη ζωή τους ξεκινούν από ένα ταξίδι εξερεύνησης που έκαναν, όταν ήταν νέοι, με τον σοφό θείο τους, Μετρόπιο. Ενώ το καράβι τους ταξίδευε στο Αραβικό Πέλαγος, ξέσπασε καταιγίδα και τα μανιασμένα κύματα τούς προσάραξαν σε μια άγνωστη στεριά. Μόλις συνήλθαν από την ταλαιπωρία, τους επιτέθηκε μια άγρια φυλή της περιοχής και τους σκότωσε όλους εκτός από τους δύο νέους. Αυτούς τους πήραν στην πόλη Αξώμη της Αιθιοπίας και τους πρόσφεραν ως δώρο στον βασιλιά τους, ο οποίος τους συμπάθησε και τους έδωσε αξιώματα στο παλάτι. Στην Αξώμη οι περισσότεροι Αιθίοπες λάτρευαν τότε ψεύτικους θεούς και είδωλα. Όταν οι δύο νέοι, με την ευγένεια και την καλοσύνη τους, κέρδισαν την εύνοια του βασιλιά, άρχισαν να κηρύττουν τον Χριστό. Σύντομα έγιναν πολλοί χριστιανοί κι άρχισαν να χτίζονται οι πρώτοι χριστιανικοί ναοί.

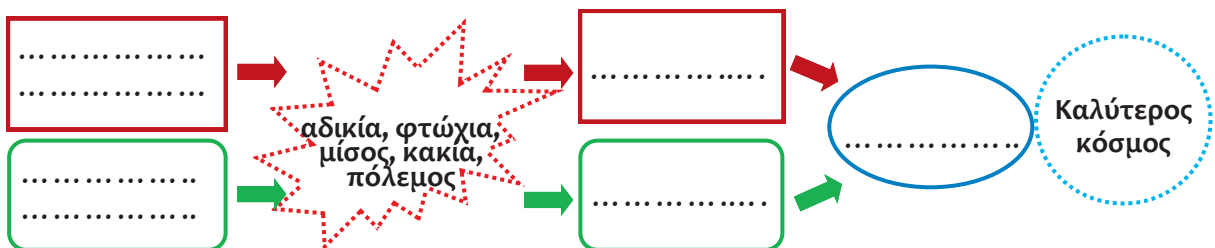
Μετά από χρόνια, οι δύο αδελφοί επέστρεψαν στην πατρίδα τους. Ο Αιδέσιος χειροτονήθηκε ιερέας κι έμεινε με την οικογένειά του, ενώ ο Φρουμέντιος ζήτησε από τον τότε Πατριάρχη Αλεξάνδρειας Μέγα Αθανάσιο να στείλει ιερείς στην Αιθιοπία, για να συνεχίσουν αυτό που οι δύο άντρες ξεκίνησαν. Ο Πατριάρχης κάλεσε τον ίδιο τον Φρουμέντιο να επιστρέψει στην Αιθιοπία, για να συνεχίσει το ιεραποστολικό του έργο. Όταν αυτός αποδέχτηκε, τον χειροτόνησε επίσκοπο και τον έστειλε στην Αιθιοπία μαζί με άλλους ιεραπόστολους. Ο Άγιος συνέχισε το έργο του στην Αιθιοπία, οδηγώντας πολλούς ανθρώπους στον δρόμο του Θεού. Από τότε η Αιθιοπία είναι μια χριστιανική χώρα και οι κάτοικοί της τιμούν ιδιαίτερα τον Άγιο Φρουμέντιο, τον οποίο ονομάζουν και Πατέρα της Ειρήνης.

1. Στην προ Χριστού (π.Χ.) εποχή ο Θεός βοηθούσε τους προφήτες στην προσπάθειά τους να διδάξουν και να οδηγήσουν τον λαό του Ισραήλ στον δρόμο του Θεού. Στη μετά Χριστόν (μ.Χ.) εποχή ο Θεός βοηθά τους αγίους να οδηγήσουν τους ανθρώπους μέσα στην Εκκλησία του. Πώς νομίζετε έδρασε ο Θεός στη ζωή των δύο νέων αδελφών, για να οδηγήσει τον λαό της Αιθιοπίας στην Εκκλησία του;

2. Συμπληρώνουμε το σχεδιάγραμμα με τις λέξεις **μετάνοια, προ Χριστού εποχή, μετά Χριστόν εποχή, προφήτες, άγιοι** και το συζητούμε στην τάξη:

Αγώνας ενάντια στο κακό: ο Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος

Ο Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος

1. Γράφουμε την κάθε πρόταση δίπλα από την εικόνα που ταιριάζει.

- α. Ο Άγιος Ιωάννης βάφτισε στον Ιορδάνη ποταμό τον Ιησού.
- β. Ο Άγιος Ιωάννης έδειξε τον Ιησού σε δύο μαθητές του και τους είπε ότι αυτός είναι ο Υιός του Θεού, που θα θυσιαστεί για όλο τον κόσμο.
- γ. Όταν μεγάλωσε, ο Άγιος Ιωάννης δίδασκε και βάφτιζε τους Ιουδαίους στον Ιορδάνη ποταμό, καλώντας τους να μετανοήσουν.
- δ. Η Σαλώμη παρέσυρε τον Ηρώδη να αποκεφαλίσει τον Άγιο Ιωάννη και ζήτησε να φέρουν στο τραπέζι των γενεθλίων του Ηρώδη το κεφάλι του Αγίου.
- ε. Ο Ηρώδης, τη μέρα των γενεθλίων του, διέταξε κάποιον στρατιώτη να αποκεφαλίσει τον Άγιο Ιωάννη.
- στ. Ο βασιλιάς Ηρώδης φυλάκισε τον Άγιο Ιωάννη, γιατί ενοχλούνταν από τη δημόσια κριτική που του έκανε.

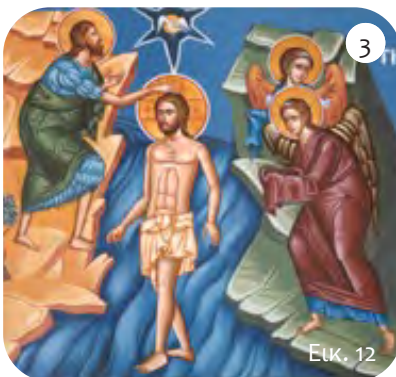
Ο Ζαχαρίας και η Ελισάβετ απέκτησαν τον Ιωάννη με θαύμα, ενώ βρίσκονταν σε βαθειά γεράματα.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

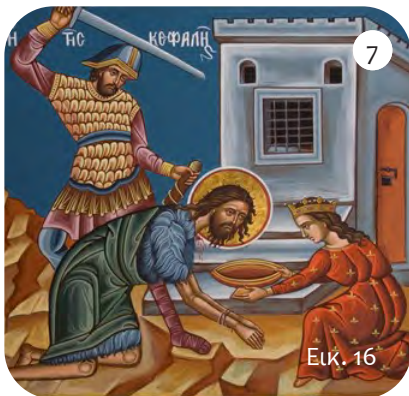
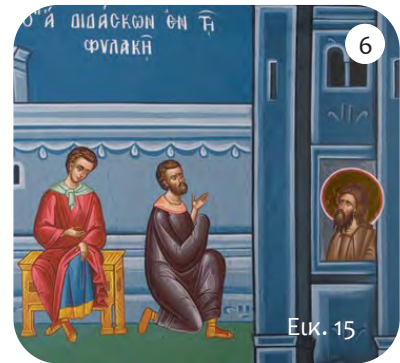
Ο Άγιος Ιωάννης κατέκρινε δημόσια τον βασιλιά Ηρώδη για την αμαρτωλή ζωή του.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Η δράση του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου

Ο Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος γεννήθηκε με τρόπο θαυμαστό, όταν οι γονείς του, Ζαχαρίας και Ελισάβετ, ήταν ήδη ηλικιωμένοι. Όλοι έλεγαν ότι αυτό το παιδί ήταν ευλογημένο από τον Θεό.

Όταν μεγάλωσε, κατέφυγε στην έρημο κοντά στον Ιορδάνη ποταμό. Εκεί ζούσε, τρώγοντας άγρια χόρτα και μέλι, προσευχόμενος συνεχώς προς τον Θεό. Κατέβαινε συχνά στον Ιορδάνη και δίδασκε τους ανθρώπους. Στους τελώνες έλεγε να μην απαιτούν από τους ανθρώπους περισσότερα από ό,τι γράφει ο νόμος και στους στρατιώτες να μην παίρνουν λεφτά με τη βία, αλλά να αρκούνται στον μισθό τους. Στον ίδιο τον βασιλιά Ηρώδη έλεγε να σταματήσει την αμαρτωλή ζωή και σε όλους τους Ισραηλίτες να μοιράζονται αυτά που έχουν με τους φτωχούς. Καλούσε όλους να σταματήσουν το κακό και

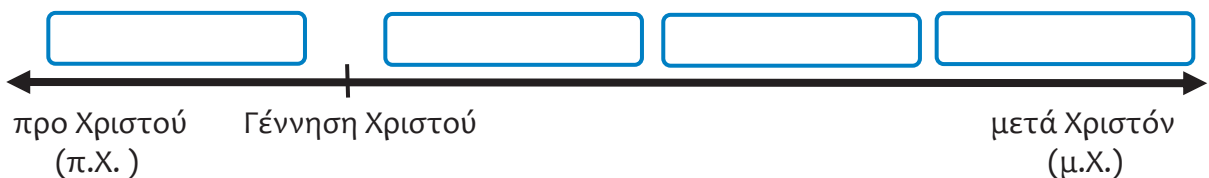
τις αδικίες, να μετανοήσουν και να αλλάξουν τρόπο ζωής, επειδή έχει φτάσει η Βασιλεία του Θεού με την έλευση του Χριστού στον κόσμο.

Όσοι πίστευαν, εξομολογούνταν τις αμαρτίες τους δημόσια, ενώ τους βάφτιζε στον Ιορδάνη ποταμό. Τους προετοίμαζε για τον ερχομό του Χριστού, διαβεβαιώνοντάς τους ότι αυτός είναι ο Υιός του Θεού, που θα τους βαφτίζει με Πνεύμα Άγιο.

Ο Ιωάννης ήταν ο τελευταίος των προφητών και ο μόνος προφήτης που έζησε την αρχή της διδασκαλίας του Χριστού. Δίδαξε τον λαό ανοίγοντάς του τον δρόμο προς τον Χριστό, για αυτό και ονομάστηκε Πρόδρομος. Όταν είχε πια ολοκληρώσει το έργο του, ο Ηρώδης τον φυλάκισε και στη συνέχεια τον αποκεφάλισε.

1. Γράφουμε πάνω στην ιστορική γραμμή τα ακόλουθα πρόσωπα που δίδαξαν τους ανθρώπους: **Χριστός, προφήτες, Άγιος Ιωάννης, άγιοι.**

2. Αντιστοιχίζουμε τα πρόσωπα με τις συμβουλές που τους έδινε ο Άγιος Ιωάννης:

τελώνες *	*	να μην παίρνουν λεφτά με τη βία
στρατιώτες *	*	να σταματήσει την αμαρτωλή ζωή
Ισραηλίτες *	*	να μοιράζονται αυτά που έχουν με τους φτωχούς
Ηρώδης *	*	να απαιτούν από τους ανθρώπους μόνο όσα γράφει ο νόμος

Μετάνοια: αγώνας ενάντια στον κακό εαυτό μας

Διαβάζουμε το αρχικό κείμενο και τις δύο διαφορετικές συνέχειες της ιστορίας.

Ο Αντρέας και η Μαρία δεν τσακώνονται συχνά. Όποτε υπάρχει κάποια διαφωνία ή αντιπαράθεση προσπαθούν να τα βρουν μεταξύ τους. Συνήθως, ο ένας από τους δύο αφήνει τον άλλο που έχει έντονη άποψη να κάνει το θέλημά του. Οι περισσότεροι πάντως καβγάδες γίνονται για τα παιχνίδια τους.

Της Μαρίας της αρέσει πολύ το ηλεκτρονικό παιχνίδι του Αντρέα. Είναι ένας ήρωας με το αυτοκίνητό του, το οποίο μπορείς να οδηγήσεις σε διάφορα περιβάλλοντα: πόλη, βουνό,

έρημο κ.ά., μαζεύοντας κάθε φορά που το πετυχαίνεις κάποια βαθμολογία. Πάντοτε ρωτά τον Αντρέα αν της επιτρέπει να παίξει. Μια μέρα, όμως, που αυτός βγήκε έξω για να πάει στους φίλους του, αυτή άρχισε να παίζει χωρίς την άδειά του. Κάπου στην αρχή μάλιστα τα μπέρδεψε και σύντομα κατάλαβε ότι έπαιζε με τον ήρωα του Αντρέα αντί τον δικό της. Ο Αντρέας γύρισε σύντομα σπίτι και βρήκε τη Μαρία όχι μόνο να παίζει στο παιχνίδι του αλλά και να χρησιμοποιεί τον δικό του ήρωα. Της άρπαξε το τηλεχειριστήριο, την έσπρωξε και της έβαλε τις φωνές. Η Μαρία έβαλε τα κλάματα και έτρεξε στο δωμάτιό της. Πέρασαν ώρες χωρίς να μιλήσουν. Κι ενώ ένιωθαν και οι δύο τόσο άσχημα, κανένας δεν έκανε το πρώτο βήμα.

A. Αργότερα στο δείπνο ο Αντρέας της είπε συγγνώμη που την έσπρωξε και της θύμωσε, αλλά της θύμισε ότι μόνο με την άδειά του πρέπει να χρησιμοποιεί το παιχνίδι του. Η Μαρία δέχτηκε τη συγγνώμη, αλλά του ζήτησε να την αφήνει να παίζει χωρίς την άδειά του, όποτε απουσιάζει από το σπίτι.

B. Αργότερα στο δείπνο, ο Αντρέας της ζήτησε να τον συγχωρέσει για το σπρώξιμο και τις φωνές που της έβαλε. Της είπε ακόμη ότι μπορεί πλέον να παίζει όποτε θέλει χωρίς την άδειά του. Η Μαρία τού είπε ότι αυτή έφταιγε για τον καβγά και του ζήτησε να τη συγχωρέσει. Του υποσχέθηκε ότι θα παίζει μόνο όταν αυτός είναι σπίτι, για να είναι σίγουρη ότι δεν θα του το σπάσει.

1. Συζητούμε:

1. Ποιο τέλος της ιστορίας προτιμάτε και γιατί;
2. Ποιο αποτέλεσμα θα είχε στις σχέσεις των παιδιών καθεμιά από τις δύο συνέχειες της ιστορίας;
3. Σε ποια περίπτωση πιστεύετε ότι τα παιδιά μετανόησαν πραγματικά; Από πού φαίνεται αυτό;
4. Τι θα κάνατε αν είσαστε στη θέση των παιδιών και πώς θα νιώθατε;

Αγώνας ενάντια στο κακό: η Παναγία

Η Παναγία γεννά τον Υιό του Θεού

Όταν ο Θεός χάρισε με θαύμα στους ηλικιωμένους Ιωακείμ και Άννα μία κόρη, αυτοί του υποσχέθηκαν ότι θα την αφιερώσουν στον Θεό παίρνοντάς την στον Ναό. Μόλις η μικρή Μαρία έγινε τριών χρονών, οι γονείς της την παρέδωσαν στους ιερείς του Ναού. Εκεί, η Μαρία έμαθε τις εντολές του Θεού από τους ιερείς και γνώρισε τον Θεό με την προσευχή της.

Όταν μεγάλωσε και ήρθε η ώρα να φύγει από τον Ναό, οι γονείς της δεν ζούσαν πια. Αποφάσισαν τότε οι ιερείς να την εμπιστευτούν σε έναν καλό και πιστό άντρα, τον Ιωσήφ. Ενώ η Μαρία ζούσε με τον Ιωσήφ και τα παιδιά του, της εμφανίστηκε ο Αρχάγγελος Γαβριήλ και της ανήγγειλε* ότι ο Θεός της ζητά να γεννήσει τον Υιό του. Η Μαρία τον ρώτησε πώς είναι δυνατόν να γεννήσει παιδί, εφόσον δεν είναι παντρεμένη. Ο Αρχάγγελος της αποκρίθηκε: «Άγιο Πνεύμα θα έρθει πάνω σου και δύναμη του Θεού θα σε σκεπάσει, γι' αυτό και το άγιο που θα γεννηθεί θα καλείται Υιός Θεού ... διότι όλα είναι δυνατά για τον Θεό». Η Μαρία αποδέχτηκε με ταπείνωση** το θέλημα του Θεού λέγοντας: «Είμαι δούλη του Κυρίου» γι' αυτό ας γίνει αυτό που μου ζητά». (Λουκάς, 1)

Η Μαρία, η αγιότερη όλων των γυναικών, ονομάστηκε από τους ανθρώπους Παναγία. Αποδεχόμενη να γεννήσει τον Χριστό έκανε πραγματικότητα το σχέδιο του Θεού να βοηθήσει τους ανθρώπους. Η υπακοή και η εμπιστοσύνη της στον Θεό έφερε τον Χριστό και τη Βασιλεία του Θεού στον κόσμο.

Πριν τη γέννηση του Χριστού (π.Χ.), ο Θεός επέλεγε πιστούς και δίκαιους ανθρώπους, τους προφήτες, για να καλούν τον λαό του Ισραήλ να τηρεί τις εντολές του. Τώρα, αποστέλλει τον ίδιο τον Υιό του, ο οποίος γίνεται άνθρωπος, για να δείξει τον δρόμο της αγάπης σε όλους τους λαούς της γης. Με τον ερχομό του Χριστού στον κόσμο και την οργάνωση της Εκκλησίας οι άνθρωποι μαθαίνουν πώς να αγωνίζονται ενάντια στο κακό και πώς να φέρνουν την ειρήνη και την αγάπη στον κόσμο.

ανήγγειλε*: έκανε κάτι γνωστό, ανακοίνωσε
ταπείνωση**: έλλειψη περηφάνιας και εγωισμού

1. Συζητούμε:

- Τον διάλογο του Αρχαγγέλου Γαβριήλ με την Παναγία.
- Τι νομίζετε θα συνέβαινε αν η Παναγία δεν δεχόταν να γεννήσει τον Χριστό;
- Πώς νομίζετε έμαθε ο Χριστός τους ανθρώπους να αγωνίζονται ενάντια στο κακό;

2. Γράφουμε τις λέξεις στη σωστή σειρά για να συμπληρώσουμε τις προτάσεις:

(την, Θεό, τον, γνώρισε, προσευχή, της, με)

Η Παναγία

(πώς, ρώτησε, γεννήσει, θα, παιδί)

Η Παναγία

(το θέλημα, του, Θεού, απάντησε: , γίνει, ας)

Η Παναγία

(Υιό, του, έφερε, Θεού, τον, κόσμο, στον)

Η Παναγία

Ο Ακάθιστος Ύμνος

Οι χριστιανοί τιμούν και προσεύχονται στην Παναγία από τα πρώτα χρόνια ζωής της Εκκλησίας. Ο σπουδαιότερος ύμνος προς αυτήν γράφτηκε τον 6ο αιώνα μ.Χ. από τον Ρωμανό τον Μελωδό και ονομάστηκε Ακάθιστος, διότι τον έψαλλαν όλοι όρθιοι προς τιμή της Παναγίας. Ο ποιητής περιγράφει με απλή και όμορφη γλώσσα τη μεγάλη προσφορά της Παναγίας στον ερχομό του Χριστού στον κόσμο και στον νέο τρόπο ζωής που μπορούν να ζήσουν οι άνθρωποι.

Διαβάζουμε τα αποσπάσματα του ύμνου και τα σχολιάζουμε.

* Όδόν ω κυήσασα, ζωής, χαίρε Πανάμωμε, ή κατακλυσμού τής άμαρτίας, σώσασα κόσμον ...

* Χαίρε, δ' ής ή χαρά έκλάμψει, χαίρε, δι' ής ή άρά έκλείψει.

* Χαίρε, κλίμαξ έπουράνιε, δι' ής κατέβη Ά.Θεός· χαίρε, γέφυρα μετάγουσα τοής έκ γής προς ούρανόν.

* Χαίρε, χρωτός τοΐ έμοϋ θεραπεία· χαίρε, ψυχής τῶς έμής σωτηρία.

* Χαίρε, εσύ που κυοφόρησες τον δρόμο (τον Χριστό), που οδηγεί στη ζωή και έσωσες τον κόσμο από τον κατακλυσμό της άμαρτίας.

* Χαίρε, εσύ απ' την οποία θα λάμψει η χαρά· χαίρε εσύ απ' την οποία θα σβήσει η κατάρα (η παρακοή του Αδάμ και της Εύας).

* Χαίρε σκάλα επουράνια με την οποία κατέβηκε ο Θεός· χαίρε γέφυρα που μεταφέρεις τους ανθρώπους από τη γη στον ουρανό.

* Χαίρε, του σώματός μου η θεραπεία· χαίρε, της ψυχής μου η σωτηρία.

1. Γράφουμε χαιρετισμούς προς την Παναγία:

Χαίρε εσύ

.....

Χαίρε εσύ

.....

2. Ζωγραφίζουμε την όμορφη εικόνα με την οποία υμνεί ο Άγιος Ρωμανός ο Μελωδός την Παναγία:

Χαίρε σκάλα επουράνια, με την οποία κατέβηκε ο Θεός·
χαίρε γέφυρα που μεταφέρεις τους ανθρώπους από τη γη στον ουρανό.

Ακίνητη σαν πέτρα

Όταν το 1940, κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, οι Γερμανοί κατέλαβαν τη Γαλλία, ζούσε στο Παρίσι η μοναχή Μαρία Σκομπτσόβα. Η Μαρία, μαζί με τον ιερέα Δημήτριο Κλεπίνιν κι άλλους συνεργάτες της, φιλοξενούσε και τάιζε σε ένα τριώροφο σπίτι πολλούς άστεγους και φτωχούς ανθρώπους.

Εικ. 23

Το 1942, οι Γερμανοί συνέλαβαν σχεδόν 7000 Εβραίους και τους έκλεισαν στο κλειστό ποδηλατοδρόμιο Βελ ντ' Υβ του Παρισιού. Η Μαρία κατάλαβε αμέσως ότι αυτό δεν ήταν για καλό και έτρεξε να συμπαρασταθεί στους συλληφθέντες. Οι Γερμανοί στρατιώτες, βλέποντας ότι είναι χριστιανή μοναχή, την άφησαν να μπει στο στάδιο. Μόλις αντίκρισε το φοβισμένο πλήθος, τα μάτια της βούρκωσαν. Έμεινε εκεί για ώρες, συμβουλευώντας και παρηγορώντας μικρούς και μεγάλους. Βλέποντας ότι τα περισσότερα ήταν παιδιά, παρακάλεσε θερμά τον Θεό να τη φωτίσει να βρει μια λύση, για να γλιτώσει όσα μπορεί. Εκείνη τη στιγμή, είδε έναν παλιό της φίλο, τον Πέτρο, ο οποίος ήταν οδοκαθαριστής.

- Μας έφεραν οι Γερμανοί για να καθαρίζουμε το στάδιο, της είπε.
- Μπορούμε να κάνουμε κάτι, να βοηθήσουμε τουλάχιστον κάποια παιδιά, του ψιθύρισε. Κάθε φορά που θα γεμίζεις τον κάλαθο, βάζε μέσα κι από ένα παιδί. Οι στρατιώτες είναι τόσο απασχολημένοι που δεν θα σε προσέξουν. Όσα βγάλεις έξω, μετάφερέ τα στο σπίτι μου.
- Αυτό είναι πολύ επικίνδυνο. Πρέπει, όμως, να το δοκιμάσουμε, για να σώσουμε ζωές, της απάντησε συγκινημένος.

Το σχέδιο, που οργάνωσε η αδελφή Μαρία με τον φίλο της, τον οδοκαθαριστή, πέτυχε. Κατά τις τρεις μέρες που εργάστηκε εκεί παρηγορώντας τους φυλακισμένους Εβραίους, αρκετά παιδιά σώθηκαν από βέβαιο θάνατο. Η αδελφή Μαρία και ο ιερέας Δημήτριος Κλεπίνιν κατάφεραν στη συνέχεια να φυγαδεύσουν τα παιδιά στη Νότια Γαλλία, την οποία δεν έλεγχαν οι Γερμανοί. Όταν τα παιδιά έφτασαν με ασφάλεια σε σπίτια φίλων της Μαρίας, αυτή ευχαρίστησε τον Χριστό και την Παναγία για τη βοήθειά τους.

Τον επόμενο χρόνο η αδελφή Μαρία και ο πατήρ Δημήτριος Κλεπίνιν συνελήφθησαν και κλείστηκαν στη φυλακή. Πέθαναν και οι δύο από την πείνα και τις κακουχίες πριν το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Το 2004, στον καθεδρικό ναό του Αγίου Αλεξάνδρου Νέφσκι στο Παρίσι, αναγνωρίστηκαν επίσημα ως άγιοι της Ορθόδοξης Εκκλησίας και η ημέρα μνήμης τους καθιερώθηκε η 20η Ιουλίου κάθε έτους.

Εικ. 24

(Ακίνητη σαν πέτρα, Jim Forest, Διασκευή)

1. Περιγράφουμε την εικόνα 25 στη σελίδα 29 και κάνουμε υποθέσεις για το ποια σχέση μπορεί να έχει με τον τίτλο του κειμένου. Διαβάζουμε το απόσπασμα της ιστορίας και ελέγχουμε τις υποθέσεις μας.

«Εσθήρ», είπε η μητέρα στο μικρό κορίτσι, «όταν θα σε βάλει ο κ. Πέτρος στον κάδο των σκουπιδιών, μείνε ακίνητη σαν πέτρα! Είναι ένα παιχνίδι - μοιάζει με κρυφτό! Θα σε σκεπάσουμε με το καπάκι του κάδου, αλλά μην κάνεις ζαβολιά και κινηθείς - ούτε να φοβηθείς καθόλου! Ο Πέτρος είναι φίλος της αδελφής Μαρίας».

2. Η σπουδαιότερη εντολή του Θεού προς τους ανθρώπους είναι να αγαπήσουν τον Θεό με όλη τη δύναμη της ψυχής τους και τον πλησίον τους όπως τον εαυτό τους. Στην ιστορία που διαβάσαμε πώς η μοναχή Μαρία δείχνει αγάπη προς τους συνανθρώπους της και εμπιστοσύνη προς τον Θεό;

.....

.....

.....

.....

.....

3. Διαβάστε το απόσπασμα από το τέλος της ζωής της αδελφής Μαρίας και συζητήστε ποια από τις δύο μαρτυρίες πιστεύετε ότι είναι αληθινή.

Η αδελφή Μαρία έζησε στη φυλακή δύο χρόνια, βοηθώντας όλους όσοι ήταν γύρω της. Ήταν πάντοτε γεμάτη αισιοδοξία και πίστη στον Θεό. Υπάρχουν διάφορες μαρτυρίες για τις τελευταίες της ώρες, την άνοιξη του 1945. Σύμφωνα με μία μαρτυρία η αδελφή Μαρία ήταν μια από αυτούς που επιλέγηκαν να πεθάνουν εκείνη τη μέρα. Σύμφωνα με μια άλλη μαρτυρία, η ίδια δέχτηκε να πάρει τη θέση μιας Εβραίας συγκρατούμενής της, σώζοντάς της τη ζωή.

4. Η Παναγία συμφώνησε με το θέλημα του Θεού, που της αποκάλυψε ο Αρχάγγελος Γαβριήλ. Η μοναχή Μαρία έκανε το θέλημα του Θεού, ακολουθώντας την εντολή της αγάπης προς όλους. Εμείς διαβάζουμε τις εντολές του Θεού και συζητούμε πώς αυτές μπορούν να βοηθήσουν τους ανθρώπους να ζήσουν μια καλύτερη ζωή.

- α) Μετανοείτε (να αλλάξετε τον τρόπο που σκέπτεστε και συμπεριφέρεστε).
- β) Τίμα τον πατέρα και τη μητέρα σου.
- γ) Όπως θέλετε να σας συμπεριφέρονται οι άνθρωποι, έτσι να τους συμπεριφέρεστε κι εσείς.
- δ) Το ναι σας να είναι ναι και το όχι να είναι όχι.
- ε) Ειρηνεύετε μεταξύ σας.
- στ) Εσείς έτσι να προσεύχεστε: «Πάτερ ἡμῶν Ἄέν τοῖς οὐρανοῦς... »

4. Ψάλλουμε το απολυτίκιο.

Θεοτόκε Παρθένε, χαίρε κεχαριτωμένη Μαρία, ὁ Κύριος μετά Σοῦ.
Εὐλογημένη, Σὺ ἐν γυναιξί, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας Σου,
ὅτι Σωτήρα ἔτεκες τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

5. Χρωματίζουμε την εικόνα του Ευαγγελισμού της Παναγίας.

Εικ. 26

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Ο Χριστός καλεί στον αγώνα

Ο Θεός που έγινε άνθρωπος: ο Χριστός

Η Μεταμόρφωση του Χριστού

Ο Ιησούς, θέλοντας να προετοιμάσει τους μαθητές του, τους μίλησε μια μέρα για τα πάθη, τον θάνατο και την ανάστασή του. Εκείνοι στενοχωρήθηκαν πολύ. Πώς να παραδεχτούν ότι ο δάσκαλός τους, θα μπορούσε να υποφέρει από ανθρώπινα χέρια και μάλιστα να θανατωθεί;

Ο Χριστός, για να τους ενθαρρύνει ώστε να νιώσουν πιο δυνατοί την ώρα της δοκιμασίας, τους επέτρεψε να δουν κάτι από τη δόξα του Θεού. Πήρε τον Πέτρο, τον Ιάκωβο και τον Ιωάννη και ανέβηκε στο βουνό Θαβώρ, για να προσευχηθεί. Καθώς προσευχόταν, το πρόσωπό του έγινε φωτεινό. Όλο του το σώμα ακτινοβολούσε θείο φως και τα ρούχα του είχαν γίνει ολόλευκα και αστραφτερά. Τότε, εμφανίστηκαν δύο άνδρες και κουβέντιαζαν μαζί με τον Χριστό. Ήταν ο Μωυσής και ο Ηλίας, άνθρωποι του Θεού που έζησαν εκατοντάδες χρόνια πριν, ολόλαμπροι κι αυτοί. Ο Πέτρος, θαμπωμένος από το θέαμα, είπε στον Ιησού: «Δάσκαλε, καλό είναι να μείνουμε εδώ! Αν θέλεις, θα κάνω τρεις σκηνές: μία για σένα, μία για τον Μωυσή και μία για τον Ηλία». Ενώ μιλούσε ακόμη, ένα φωτεινό σύννεφο τους σκέπασε και μέσα από το σύννεφο ακούστηκε η φωνή του Θεού Πατέρα που έλεγε: «Αυτός είναι ο αγαπημένος μου Υιός, αυτόν να ακούτε». Όταν το άκουσαν οι μαθητές, έπεσαν με το πρόσωπο στη γη και φοβήθηκαν πολύ. Τους πλησίασε τότε ο Ιησούς, τους άγγιξε και τους είπε: «Σηκωθείτε και μη φοβάστε». Σήκωσαν τότε τα μάτια τους και δεν είδαν κανένα άλλο, παρά μόνο τον Χριστό.

Ενώ κατέβαιναν το βουνό, ο Κύριος τούς ζήτησε να μην πουν σε κανένα αυτά που είδαν, παρά μόνο μετά την ανάστασή του.

Ματθ. 9, 3, 9

1. Βάζουμε ✓ στις σωστές προτάσεις.

Ο Χριστός φανέρωσε τη δόξα της θεότητάς του, ...

- για να φοβηθούν οι μαθητές του.
- για να μας δείξει ποια δόξα είχε ο άνθρωπος, όταν ζούσε στον παράδεισο και ποια δόξα μπορεί να αποκτήσει και πάλι.
- για να ενισχύσει την πίστη των μαθητών, που σε λίγο θα τον έβλεπαν πάνω στον σταυρό.

2. Υπογραμμίζουμε την ορθή απάντηση.

(α) Ο Χριστός ανέβηκε μαζί με τους μαθητές του . . .

- i) στο όρος Σινά.
- ii) στο όρος των Ελαιών.
- iii) στο όρος Θαβώρ.

(β) Ο Χριστός πήρε μαζί του . . .

- i) τον Ανδρέα, τον Πέτρο και τον Ιωάννη.
- ii) τον Πέτρο, τον Ιάκωβο και τον Ιωάννη.
- iii) τον Πέτρο, τον Ανδρέα και τον Ιάκωβο.

(γ) Η φωνή που ακούστηκε μέσα από το σύννεφο ήταν . . .

- i) η φωνή του προφήτη Μωυσή.
- ii) η φωνή του Θεού Πατέρα.
- iii) η φωνή του προφήτη Ηλία.

3. Εντοπίζουμε στο κείμενο και υπογραμμίζουμε.

Σε ποια σημεία φαίνεται ότι ο Χριστός είναι ο Υιός του Θεού;

4. Διαβάζουμε και μετά σχολιάζουμε το πιο κάτω κείμενο.

Κατά τη Μεταμόρφωση, ο Χριστός δεν παίρνει κάτι που δεν είχε, αλλά φανερώνει στους μαθητές του αυτό που ακριβώς ήταν, ανοίγοντάς τους τα μάτια και δίνοντάς τους τη δυνατότητα να δουν λίγη από τη δόξα του Θεού.

5. Εντοπίζουμε στο κείμενο και μετά γράφουμε.

Πώς περιγράφεται ο Χριστός κατά την ώρα της προσευχής του στο βουνό Θαβώρ;

πρόσωπο

.....
.....

σώμα

.....
.....

ρούχα

.....
.....

6. Διαβάζουμε το πιο κάτω κείμενο.

Στη μέση και ψηλά στην εικόνα παριστάνεται ο Χριστός με λευκά ρούχα μέσα σε φωτεινό κύκλο. Τα πόδια του δεν αγγίζουν την κορυφή του όρους Θαβώρ. Με το δεξί του χέρι ευλογεί και με το αριστερό του κρατεί το ειλητάριο*. Ο προφήτης Ηλίας συνομιλεί με τον Χριστό και ο προφήτης Μωυσής κρατά τις πλάκες με τις εντολές που του έδωσε ο Θεός στο Όρος Σινά. Οι τρεις μαθητές, ο Πέτρος, ο Ιάκωβος και ο Ιωάννης βρίσκονται πεσμένοι κάτω στη γη. Ο Πέτρος εικονίζεται τη στιγμή που λέει στον Χριστό «Δάσκαλε, καλό είναι να μείνουμε εδώ!». Ο Ιωάννης γονατιστός και ο Ιάκωβος ξαπλωμένος μπρούμυτα καλύπτουν το πρόσωπό τους.

* στενή και μακριά τυλιγμένη λωρίδα πάπυρου ή περγαμηνής.

7. Με βάση το πιο πάνω κείμενο, ονομάζουμε τα πρόσωπα της εικόνας της Μεταμόρφωσης.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

Η ζωή του άλλαξε, μεταμορφώθηκε...

Εικ. 29

Ο Μωυσής ήταν ένας νεαρός δούλος, πολύ ψηλός και γεροδεμένος, που καταγόταν από την Αιθιοπία. Ήταν σκλάβος ενός άρχοντα στην Αίγυπτο, ο οποίος όμως τον έδωξε, επειδή συμπεριφερόταν πονηρά κι έκλεβε ασταμάτητα. Τότε, ο Μωυσής κατέφυγε στα βουνά κι έγινε αρχηγός μιας συμμορίας ληστών. Μαζί με τους συντρόφους του έκλεβε, σκότωνε και βασάνιζε αλύπητα τους κατοίκους της περιοχής.

Κάποτε ο Μωυσής, κυνηγημένος από τις αρχές για τα εγκλήματα που διέπραξε, άφησε πίσω του συντρόφους και χρήματα και κρύφτηκε βαθιά μέσα στην έρημο. Εκεί, ζούσαν αρκετοί ασκητές* που αφιέρωσαν τη ζωή τους στον Χριστό. Η κατανόηση και η στοργή που του έδειξαν βοήθησαν στο να μισήσει την προηγούμενη ζωή

του και να μαλακώσει η σκληρή σαν πέτρα καρδιά του. Η αλλαγή του ήταν ριζική. Αφού βαπτίστηκε χριστιανός, άρχισε να ζει σύμφωνα με το θέλημα του Θεού. Η ζωή του πλέον κοντά στον Χριστό άλλαξε, μεταμορφώθηκε.

Μια μέρα, ενώ ο Μωυσής προσευχόταν, ήρθαν τέσσερις ληστές της συμμορίας του για να τον κλέψουν. Μόλις τον είδαν, ξαφνιάστηκαν. Τότε ο Μωυσής με μεγάλη ευκολία τους έπιασε, τους έδεσε με σχοινιά και τους οδήγησε μπροστά στους υπόλοιπους ασκητές λέγοντάς τους:

- Έπιασα αυτούς τους ανθρώπους να κλέβουν. Ωστόσο, εγώ δεν μπορώ να τους τιμωρήσω, επειδή ήμουν χειρότερος από αυτούς. Τι να τους κάνω; Οι ασκητές τον συμβούλευσαν να τους λύσει και να τους αφήσει να φύγουν ανενόχλητοι. Οι ληστές όμως δεν ήθελαν πια να φύγουν. Τους συγκλόνησε το παράδειγμα του πρώην αρχηγού τους. Έμειναν κοντά του για το υπόλοιπο της ζωής τους.

Ο Μωυσής ήταν για όλους πρότυπο αρετής και παράδειγμα μετάνοιας. Είναι ο Άγιος Μωυσής ο Αιθίοπας, που η Εκκλησία τιμά τη μνήμη του στις 28 Αυγούστου.

Από το Συναξάρι

* **ασκητές:** μοναχοί που ζουν μακριά από τον κόσμο

1. Υπογραμμίζουμε στο κείμενο λέξεις ή φράσεις μέσα από τις οποίες να περιγράφεται η ζωή του Αγίου Μωυσή πριν καταφύγει στην έρημο.

2. Βάζουμε στη σωστή σειρά τα γράμματα και συμπληρώνουμε τις προτάσεις.

α) Η (τονκααηρό) και η (γρτσοή)

που του έδειξαν οι ασκητές βοήθησαν στο να μισήσει την προηγούμενη ζωή του και να μαλακώσει η σκληρή σαν πέτρα καρδιά του.

β) Η αλλαγή του ήταν (κζρήι).

γ) Ο Μωυσής σιγά σιγά έγινε πρότυπο (τρήεας) και παράδειγμα (ντμαάειος).

3. Συζητούμε τον τίτλο του κειμένου και μετά γράφουμε έναν δικό μας τίτλο.

.....

4. Εντοπίζουμε στοιχεία από το κείμενο μέσα από τα οποία φαίνεται ότι ο Μωυσής μετανόησε, δηλαδή η ζωή του άλλαξε, μεταμορφώθηκε και μετά τα συζητούμε.

5. Μελετούμε άλλες πηγές και σχολιάζουμε.

«Η μετάνοια είναι η συμφωνία με τον Θεό για μια καινούργια ζωή».

Άγιος Ιωάννης ο Σιναΐτης

6. Δίνουμε τον δικό μας ορισμό στη μετάνοια.

Μετάνοια είναι

.....

7. Παρατηρούμε τις εικόνες και αναφέρουμε άλλα παραδείγματα μετάνοιας.

Εικ. 30

Η Σταύρωση του Χριστού

Εικ. 31

Ο άσωτος υιός

Εικ. 32

Η άρνηση του Πέτρου

8. Συνεχίζουμε την ιστορία και μετά δίνουμε έναν δικό μας τίτλο.

Τίτλος:

Καλύτερα να σου βγει το μάτι παρά το όνομα. Και του Μιχάλη του βγήκε τ' όνομα. Και του χρέωσαν το σπασμένο τζάμι.

- Πολύ μου κοστίζεις, βρε παιδί μου, του παραπονέθηκε το μεσημέρι ο πατέρας του όταν του το 'πε.

Μα ο ίδιος ήξερε ότι δεν έσπασε ο γιος του το τζάμι. Όπως το ήξεραν και όσα απ' τα παιδιά βρεθήκανε μπροστά. Είδαν από ποιανού χέρι έφυγε η πέτρα και το χτύπησε. Ήταν του Ανδρέα. Μα ο Ανδρέας τσιμουδιά. Αν ομολογούσε πως αυτός το έσπασε, θα έπρεπε να πάει με τον πατέρα του την άλλη μέρα στο σχολείο. Τέλος πάντων, θα είχε άσχημα ξεμπερδέματα. Γι' αυτό κρατούσε το στόμα του κλειστό. Απειλούσε και τα άλλα παιδιά πως αν τον μαρτυρούσαν, θα είχαν να κάνουν με τους φίλους του από το γυμνάσιο.

Μα, όταν την άλλη μέρα, ο Ανδρέας είδε τον Μιχάλη με τον πατέρα του να μπαίνουν στο σχολείο, ...

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Όλοι είναι προσκεκλημένοι στον αγώνα

Η παραβολή του σπορέα

Εικ. 33

Ο Χριστός δίδασκε τους ανθρώπους με παραβολές. Τους έλεγε μικρές ιστορίες από την καθημερινή ζωή, για να περιγράψει τον καινούργιο κόσμο της Βασιλείας του Θεού και να κάνει τη διδασκαλία του πιο ενδιαφέρουσα και πιο κατανοητή.

Μια μέρα διηγήθηκε την εξής παραβολή:

«Είναι φθινόπωρο και ο γεωργός βγαίνει έτοιμος να σπείρει τον σπόρο στο χωράφι του. Στον ώμο του κρέμεται το δισάκι, γεμάτο με καλό και διαλεγμένο σπόρο. Παίρνει μια χούφτα σπόρο και αρχίζει να τον ρίχνει. Καθώς προχωράει και σπέρνει, ο σπόρος πέφτει σε διάφορα σημεία του χωραφιού.

Το πρώτο μέρος του σπόρου πέφτει στις άκρες του δρόμου, που βρίσκεται δίπλα στο χωράφι. Περαιστικοί με τα άλογα και τα ζώα τους πατάνε τον σπόρο. Την ίδια ώρα πεινασμένα πουλιά τρώνε τον σπόρο που έχει απομείνει.

Το δεύτερο μέρος του σπόρου πέφτει πάνω σε πετρώδες έδαφος, που δεν έχει οργανωθεί καλά. Φυτρώνει λίγο αλλά ξεραίνεται, επειδή οι ρίζες του δεν βρίσκουν υγρή και μαλακή γη.

Το τρίτο μέρος από τον σπόρο πέφτει σε γη καλή και μαλακή, όπου όμως έχουν φυτρώσει άγρια χόρτα. Φυτρώνει ο σπόρος και ψηλώνει. Μαζί του, όμως, μεγαλώνουν και τα αγριόχορτα και πνίγουν τα βλαστάρια του σπόρου.

Το μεγαλύτερο και τελευταίο μέρος του σπόρου πέφτει σε καλοοργωμένη γη. Φυτρώνει και ψηλώνει πολύ γρήγορα. Καρποφορεί και δίνει καρπό εκατό φορές περισσότερο από τον αρχικό σπόρο».

Λουκ. 8, 4-15

1. Χρησιμοποιούμε τις πιο κάτω λέξεις ή φράσεις, για να εξηγήσουμε τι είναι οι παραβολές.

μικρές ιστορίες

ενδιαφέρον

καινούργιο κόσμο

καθημερινή ζωή

διδασκαλία

Βασιλεία του Θεού

2. Βάζουμε ✓ στις σωστές απαντήσεις.

Γιατί ο Χριστός δίδασκε τις αλήθειες της Βασιλείας του με παραβολές;

..... Για να τραβήξει το ενδιαφέρον των ακροατών του.

..... Για να θυμούνται οι άνθρωποι τις θεϊκές αλήθειες.

..... Για να φανερώσει στους ανθρώπους τις θεϊκές αλήθειες με ευχάριστο και κατανοητό τρόπο.

3. Βάζουμε σε κύκλο την ορθή απάντηση.

(α) Ο σπόρος στην παραβολή συμβολίζει...

- (i) το σιτάρι.
- (ii) τον λόγο του Θεού.
- (iii) την καρδιά του ανθρώπου.

(β) Ο σπορέας στην παραβολή συμβολίζει...

- (i) τον γεωργό.
- (ii) τον κάθε άνθρωπο.
- (iii) τον Χριστό, τους Αποστόλους, τους ιερείς, τους δασκάλους αλλά και τον κάθε χριστιανό.

(γ) Τα διάφορα σημεία στα οποία έπεσε ο σπόρος συμβολίζουν...

- (i) τις καρδιές των ανθρώπων.
- (ii) τις δυσκολίες της ζωής.
- (iii) τις ανέσεις της ζωής.

4. Αντιστοιχίζουμε τα διάφορα σημεία στα οποία έπεσε ο σπόρος με τον συμβολισμό τους.

α) δρόμος

♦ οι άνθρωποι που ενδιαφέρονται πραγματικά για τον λόγο του Θεού και τον εφαρμόζουν στη ζωή τους.

β) πετρώδες έδαφος

♦ οι άνθρωποι που άκουσε τον λόγο του Θεού με ενδιαφέρον, αλλά το ενδιαφέρον τους για τον κόσμο είναι πολύ μεγαλύτερο.

γ) γη μαλακή με αγκάθια

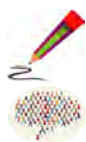
♦ οι άνθρωποι που ακούσε τον λόγο του Θεού με χαρά και μπροστά στην πρώτη δυσκολία τον ξεχνούν.

δ) καλοοργωμένη γη

♦ οι άνθρωποι που ακούσε τον λόγο του Θεού χωρίς ενδιαφέρον.

5. Γράφουμε εκείνα τα οποία πιθανόν να αποτελέσουν εμπόδια στο να εφαρμόσουν οι χριστιανοί τον λόγο του Θεού στη ζωή τους και μετά τα συζητάμε.

6. Χρωματίζουμε την εικόνα του Σπορέα.

Εικ. 34

Σαν μεγαλώσω . . .

Εικ. 35

Ήταν 25 Ιουλίου του 1924, όταν γεννήθηκε ο μικρός Αρσένιος. Μεγάλωνε και γίνονταν πια φανερό πως τα παιχνίδια των συνομηλίκων του δεν τον ενθουσίαζαν και τόσο. Αυτό που συνάρπαζε την καρδιά του μικρού ήταν να ακούει διηγήσεις από τη ζωή του αγαπημένου του αγίου, του Αγίου Αρσενίου. Έτρεχε και έβρισκε τα γεροντάκια που έζησαν κοντά στον Άγιο, και χαιρόταν να ακούει να του διηγούνται για την αγάπη του προς τον Χριστό, τις συμβουλές που έδινε στους ανθρώπους και τα θαύματα που έκανε. Ήταν τυχερός να έχει κοντά του τον γερο-Πρόδρομο, ο οποίος έζησε και είδε απίστευτα πράγματα κοντά στον Άγιο. Με τις ώρες καθόταν στα πόδια του και ρουφούσε σαν σφου-

γάρι τα θαυμαστά που του έλεγε.

- Σαν μεγαλώσω, θέλω να γίνω κι εγώ σαν τον Άγιο μου, έλεγε κάθε φορά που τέλειωνε μια ιστορία.

Η κυρά Ευλογία, η μητέρα του Αρσένη, πραγματικά το χαιρόταν που έβλεπε το παιδάκι της να έχει πόθο να μοιάσει στον Άγιο του. Έτσι, δεν έχανε κι αυτή ευκαιρία να διδάσκει τον μικρό τα μαθήματα της αρετής.

- Παιδάκι μου, ποτέ να μην θέλεις να παίρνεις την πρώτη θέση σαν μπαίνετε στη γραμμή με τα άλλα παιδιά στο σχολείο. Είτε πρώτος είτε τελευταίος, το ίδιο είναι.

- Μαμά, της είπε μία μέρα κάπως θλιμμένα, επιστρέφοντας από το σχολείο. Σήμερα πήγα κι εγώ να τρέξω με τα άλλα παιδιά, αλλά δεν με άφηναν να τρέξω μαζί τους.

- Δεν μου λες, και γιατί να θες να τρέξεις μαζί τους; Μπορείς να τρέξεις και μόνος σου άμα θες. Μήπως, επειδή θες να τους περνάς όλους, για να σου λένε «μπράβο»; Ε, αυτό είναι υπερηφάνεια, εγωισμός. Άμα θες, καλό μου παιδί, να τρέξεις, τρέξε μόνος όσο αντέχεις! Το ίδιο δεν είναι;

Μία οι συμβουλές της μητέρας του και μία οι διηγήσεις για τον Άγιο του, γέμισαν την καρδιά του μικρού Αρσένη με τους σπόρους της πίστης στον Χριστό.

Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου Μέσα Ποταμού

1. Συζητούμε τον τίτλο του κειμένου και μετά γράφουμε δικούς μας τίτλους.

.....

.....

2. Υπογραμμίζουμε στο κείμενο.

Ποια πρόσωπα γέμισαν την καρδιά του μικρού Αρσένη με τους σπόρους της πίστης στον Χριστό και με ποιον τρόπο;

3. Γράφουμε ποια άλλα πρόσωπα σήμερα μπορούν να ρίξουν στην καρδιά μας τον σπόρο της πίστης στον Χριστό.

γονείς

.....

.....

.....

.....

.....

.....

νονός/νονά

4. Συμπληρώνουμε τον πίνακα.

Μικρός Αρσένιος	Σαν μεγαλώσω
Εγώ	Σαν μεγαλώσω

5. Συζητούμε στην τάξη.

- A) Ποια πρόσωπα βοήθησαν έτσι ώστε να βάλω αυτόν τον στόχο στη ζωή μου;
 B) Πόσο εύκολο είναι να πετύχω τον στόχο μου; Αναφέρω πιθανές δυσκολίες που θα αντιμετωπίσω στην επίτευξη του στόχου μου.

6. Εντοπίζουμε στο κείμενο τις δυσκολίες που συνάντησε ο μικρός Αρσένιος στην επίτευξη του στόχου του και μετά τις συζητούμε.

Αγκάθια στον δρόμο του

Εικ. 36

Ο Αρσένιος θα 'ταν 15 χρονών, όταν μια μέρα, ο Κώστας, ένας φίλος του αδελφού του, του είπε:

- Άντε καλέ, τι είναι αυτές οι χαζομάρες που σ' έμαθαν να πιστεύεις τα αμόρφωτα γεροντάκια που τρέχεις ξοπίσω; Είχε καυχηθεί ότι θα τα κατάφερνε να κάνει τον Αρσένιο να αλλάξει γνώμη για όλα αυτά που πίστευε.

- Ο Χριστός, φιλαράκι μου, δεν είναι Θεός. Απορώ πώς μπορείς να πιστεύεις πως ένας άνθρωπος σαν κι εμάς ήταν Θεός. Δεν λέω, ήταν ένας ενάρετος, δίκαιος και σπουδαίος άνθρωπος, γι' αυτό και τον ζήλεψαν οι συμπατριώτες του και τελικά τον σταύρωσαν.

Ναι, σπουδαίος, αλλά όχι και Θεός! Κι άμα θες και κάτι ακόμη να σου πω, μιας και συ μόνο το δημοτικό έχεις βγάλει και δεν τα 'μαθες αυτά, να τι λένε οι επιστήμονες: Θεός δεν υπάρχει!

- Δεν υπάρχει Θεός;

- Όχι, δεν υπάρχει!

Σαν μια ανοιξιάτικη καταιγίδα, τα λόγια αυτά τσάκισαν την ψυχή του μικρού Αρσένιου. Η καρδιά του μαράθηκε. Με βία έσερνε πια τα πόδια του.

Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου Μέσα Ποταμού

7. Κυκλώνουμε τα συναισθήματα που πιθανόν να ένιωσε ο μικρός Αρσένιος. Υπογραμμίζουμε λέξεις ή φράσεις από το κείμενο που να δικαιολογούν τις επιλογές μας.

χαρά

ζήλια

λύπη

φόβο

θυμό

ευτυχία

ενθουσιασμό

στενοχώρια

8. Κάνουμε τη δική μας πρόβλεψη.

Ο μικρός Αρσένιος πέτυχε τον στόχο που έβαλε στη ζωή του; Ναι ή Όχι.

9. Ανακαλύπτουμε το όνομα του εικονιζόμενου αγίου. Για να το πετύχουμε αυτό γράφουμε πάνω από κάθε γράμμα το επόμενο γράμμα στο ελληνικό αλφάβητο.

Ξ

Ω	Β	Θ	Ξ	Ρ

Ο	Ω	Θ	Ρ	Θ	Ξ	Ρ

Ξ

Ω	Β	Θ	Ξ	Π	Δ	Θ	Σ	Ζ	Ρ

10. Διαβάζουμε το παρακάτω κείμενο.

Ο μικρός Αρσένης, όταν μεγάλωσε, έγινε μοναχός και πήρε το όνομα Παΐσιος. Κατάφερε να πετύχει τον στόχο που έβαλε· να μοιάσει στον άγιο του, τον Άγιο Αρσένιο. Είναι ο άγιος της εποχής μας, ο Άγιος Παΐσιος ο Αγιορείτης. Η Εκκλησία τιμά τη μνήμη του στις 12 Ιουλίου.

11. Μαθαίνουμε περισσότερα για τον αγαπημένο άγιο του μικρού Αρσένη στη σελίδα 82.

Εμπόδια στον αγώνα

Η παραβολή του άφρονα πλούσιου

Ο Χριστός δίδασκε τους ανθρώπους με παραβολές. Τους έλεγε μικρές ιστορίες από την καθημερινή ζωή, για να περιγράψει τον καινούργιο κόσμο της Βασιλείας του Θεού και να κάνει τη διδασκαλία του πιο ενδιαφέρουσα.

Μια μέρα διηγήθηκε την εξής παραβολή:

«Ζούσε κάποτε ένας πολύ πλούσιος άνθρωπος. Είχε κτήματα πολλά με σιτάρια και μόνη του έγνοια ήταν να βλέπει τις αποθήκες του γεμάτες. Μία χρονιά τα χωράφια του έδωσαν πολύ καρπό και οι αποθήκες του ήταν αδύνατο να χωρέσουν.

- Τώρα τι να κάνω; Πού θα βάλω τη σοδειά που περισσεύει;

Όλο αυτό σκεφτόταν και προσπαθούσε να βρει μια λύση. Έμεινε άπνους για βράδια πολλά. Ούτε στιγμή δεν πέρασε απ' το μυαλό του η ιδέα να μοιράσει, όσα δεν χωρούσαν στις αποθήκες του, σ' αυτούς που δεν είχαν, στους φτωχούς και πονεμένους της περιοχής του που δεν ήταν και λίγοι.

Κάποια στιγμή μια ιδέα φώτισε τον νου του και τον παρηγόρησε. Μα πώς δεν το είχε σκεφτεί απ' την αρχή!

- Το βρήκα. Θα γκρεμίσω τις αποθήκες μου και θα χτίσω μεγαλύτερες που θα χωράνε όλη τη σοδειά.

Με τη σκέψη αυτή ηρέμησε και μονολόγησε:

- Ψυχή μου, τώρα έχεις όλα τα καλά. Ξεκουράσου, τρώγε, πίνε και καλοπέρνα.

Με τέτοιες σκέψεις έπεσε εκείνο το βράδυ να κοιμηθεί ο πλούσιος της παραβολής μας πολύ ικανοποιημένος που είχε επιτέλους βρει τη λύση στο δύσκολο πρόβλημά του! Όμως εκείνο το βράδυ του μίλησε ο Θεός: «Ανόητε! Πριν ξημερώσει, θα φύγεις από αυτή τη ζωή. Όλος αυτός ο θησαυρός που μάζεψες τι θα απογίνει;»».

Αυτά παθαίνει, βεβαίωσε ο Χριστός όσους τον άκουγαν, όποιος προσπαθεί να συγκεντρώσει, όσο γίνεται, περισσότερα υλικά αγαθά, για να τα απολαμβάνει μοναχός του και δεν φροντίζει να μαζεύει με τα έργα της αγάπης θησαυρούς πνευματικούς.

Λουκ. 12, 13-21

1. Συζητούμε: Τι είναι οι παραβολές;

2. Βάζουμε ✓ στη σωστή απάντηση.

Ο Χριστός χαρακτήρισε τον πλούσιο της παραβολής ως άφρονα, δηλαδή
..... σοφό λογικό ανόητο καλόκαρδο σκληρόκαρδο

3. Απαντούμε στο ερώτημα:

Γιατί, νομίζετε, ο Χριστός χαρακτήρισε έτσι τον πλούσιο της παραβολής;

.....

.....

.....

4. Συμπληρώνουμε τον πίνακα με τα λόγια και τις πράξεις του πλούσιου της παραβολής.

Λόγια	
Πράξεις	

5. Κυκλώνουμε τους χαρακτηρισμούς που ταιριάζουν στον πλούσιο της παραβολής με βάση τα λόγια και τις πράξεις του. Υπογραμμίζουμε λέξεις ή φράσεις από το κείμενο, που να δικαιολογούν τις επιλογές μας.

εγωιστής φίλαυτος ελεήμων εγωκεντρικός
 φιλοχρήματος φιλόανθρωπος ατομικιστής συμπονετικός

6. Σχολιάζουμε:

A) «Ψυχή μου, τώρα έχεις όλα τα καλά. Ξεκουράσου, τρώγε, πίνε και καλοπέρνα».

B) «Ανόητε! Πριν ξημερώσει, θα φύγεις από αυτή τη ζωή. Όλος αυτός ο θησαυρός που μάζεψες τι θα απογίνει;»

7. Βάζουμε ✓ στις σωστές απαντήσεις.

Ο Χριστός είπε την παραβολή του άφρονα πλουσίου, για να δείξει στους ανθρώπους ότι...

..... οι άνθρωποι θα πρέπει να ενδιαφέρονται μονάχα για τον εαυτό τους και για το πώς θα συγκεντρώσουν, όσο γίνεται, περισσότερα υλικά αγαθά.

..... οι άνθρωποι θα πρέπει να νοιάζονται για τον πόνο και τη δυστυχία των συνανθρώπων τους.

..... τα υλικά αγαθά, όσο πολλά και να είναι, δεν φέρνουν την ευτυχία στον άνθρωπο.

8. Βάζουμε στη σωστή σειρά τα γράμματα για να βρούμε:

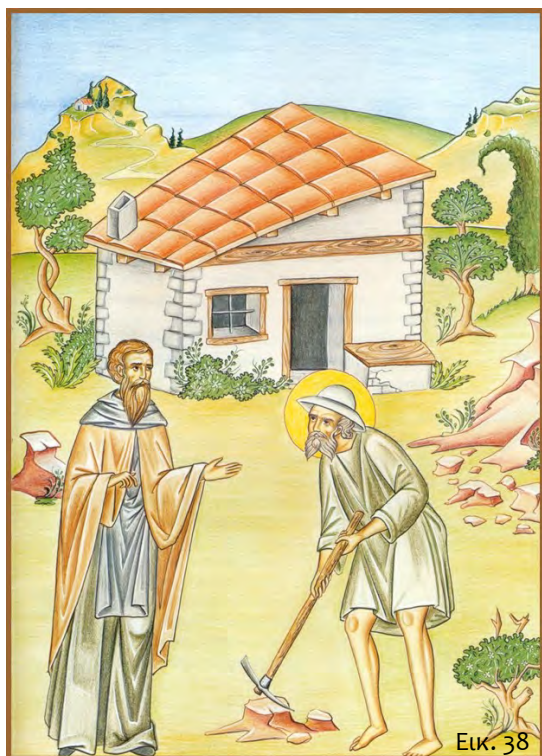
Πώς μπορούσε ο πλούσιος της παραβολής να μαζέψει πνευματικούς θησαυρούς;

Α Ε Γ Ρ

Η Α Α Π Γ Σ

Άνθρωπος μεγάλης αγάπης και ελεημοσύνης

Κάποτε, σ' ένα ερημικό καλυβάκι ζούσε ένας άνθρωπος, ο Ευλόγιος. Το επάγγελμά του ήταν λατόμος, δηλαδή καθημερινά έσπαζε σκληρές πέτρες και πωλούσε τις πιο πολύτιμες απ' αυτές, για να ζήσει. Παρόλο, όμως, που κέρδιζε ελάχιστα από την κουραστική αυτή εργασία, ήταν άνθρωπος μεγάλης αγάπης και ελεημοσύνης.

Κάθε βράδυ, σαν τελείωνε την εργασία του, πήγαινε και στεκόταν στην άκρη του δρόμου. Όποιον φτωχό ή ξένο έβλεπε, τον καλούσε στο μικρό του καλύβι, του έστρωνε τραπέζι αγάπης και ύστερα τον έβαζε να κοιμηθεί στο δικό του φτωχικό στρώμα. Ο Ευλόγιος, έτρωγε ό,τι περίσσευε από το φαγητό του ξένου και πάντοτε κρατούσε λίγο ψωμί για τα σκυλιά του, που αγαπούσε.

Πίστευε πως κάθε περιποίηση στους φτωχούς ή τους ξένους ήταν προσφορά στον ίδιο τον Χριστό.

Φωτοπούλου, Α και Φωτοπούλου, Δ., Διασκευή

1. Εντοπίζουμε στο κείμενο στοιχεία, που να δικαιολογούν τον τίτλο του κειμένου και μετά τα γράφουμε.

Ο Ευλόγιος ήταν άνθρωπος μεγάλης αγάπης και ελεημοσύνης, επειδή...

.....

.....

.....

.....

.....

2. Όλες αυτές οι πράξεις αγάπης και ελεημοσύνης προς τους ξένους τού χάρισαν το επώνυμο:

~~Σ~~ ~~Ο~~ ~~Χ~~ ~~Ξ~~ ~~Ο~~ ~~Δ~~ ~~Ε~~ ~~Ο~~ ~~Ν~~

Ξ _ _ _ _ _ Σ

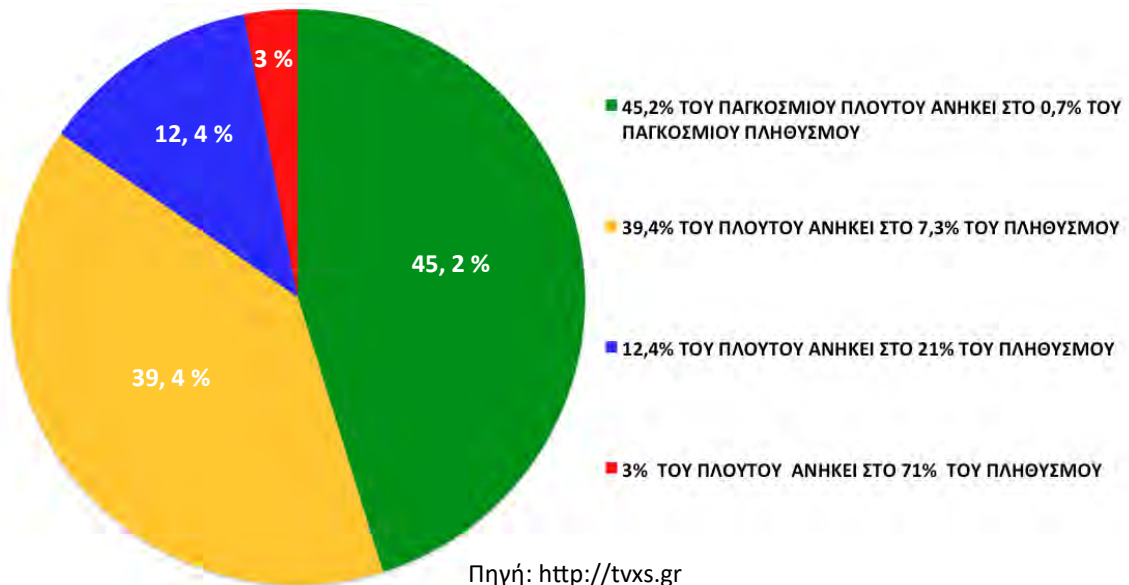
3. Βρίσκουμε διαφορές ανάμεσα στον Άγιο Ευλόγιο και στον άφρονα πλούσιο και μετά τις γράφουμε στον πίνακα που ακολουθεί.

Πλούσιος της παραβολής	Άγιος Ευλόγιος
φανταστικό πρόσωπο	αληθινό πρόσωπο
ονομάστηκε άφρονας (ανόητος)	ονομάστηκε ξενοδόχος

4. Παρατηρούμε την πιο κάτω γραφική παράσταση και μετά συζητούμε.

Κατανομή του παγκόσμιου πλούτου για το 2015

5. Συζητούμε στην ομάδα μας και μετά γράφουμε:

Πράξεις αγάπης που μπορούμε να κάνουμε στο σχολείο/στη γειτονιά/στην κοινότητα.

.....

.....

.....

.....

Όλοι μπορούμε να προσφέρουμε

Η προσφορά της χήρας

Ο Χριστός κάθεται απέναντι από τον Ναό του Σολομώντα και συζητάει με τους μαθητές του. Παρατηρεί τους ανθρώπους που περνούν από εκεί και ρίχνουν χρήματα στο κουτί για τους φτωχούς. Διακρίνει και μερικούς πλούσιους, οι οποίοι ρίχνουν στο κουτί μεγάλα ποσά. Ανάμεσα στους περαστικούς είναι και μια φτωχή χήρα, η οποία δεν έχει ουσιαστικά τίποτα δικό της. Ρίχνει όμως στο κουτί ένα πολύ μικρό σε αξία νόμισμα, ένα δίλεπτο. Γυρίζει τότε ο Ιησούς προς τους μαθητές του και τους λέει: «Αλήθεια σας λέω, ότι αυτή η φτωχή γυναίκα έριξε περισσότερο απ' όλους. Γιατί όλοι αυτοί έριξαν από το περίσσευμά τους στο κουτί του Ναού, αυτή όμως έδωσε από το υστέρημά της. Έριξε στο κουτί όλη την περιουσία που είχε».

Μάρκ. 12, 41-44

1. Γράφουμε αριθμούς στα τετράγωνα, για να δείξουμε τη σειρά που έγιναν τα γεγονότα.

Ανάμεσα στους περαστικούς είναι και αρκετοί πλούσιοι άνθρωποι, οι οποίοι ρίχνουν στο κουτί μεγάλα ποσά.

Ο Χριστός παρατηρεί τους ανθρώπους που περνούν από εκεί και ρίχνουν χρήματα στο κουτί για τους φτωχούς.

Μια φτωχή χήρα ρίχνει στο κουτί ένα πολύ μικρό σε αξία νόμισμα, ένα δίλεπτο.

Ο Χριστός κάθεται απέναντι από τον Ναό του Σολομώντα και συζητάει με τους μαθητές του.

Αρκετοί άνθρωποι περνούν από τον Ναό και ρίχνουν χρήματα στο κουτί για τους φτωχούς.

2. Συμπληρώνουμε τα λόγια του Χριστού με τις λέξεις που λείπουν:

περισσότερο, υστέρημα, περίσσευμα, φτωχή, περιουσία.

«Αλήθεια σας λέω ότι αυτή η γυναίκα έριξε απ' όλους. Γιατί όλοι αυτοί έριξαν από το τους στο κουτί του Ναού, αυτή όμως έδωσε από το της. Έριξε στο κουτί όλη την που είχε».

3. Βάζουμε τα γράμματα στην κατάλληλη θέση για να βρούμε την αρετή για την οποία μας μιλά ο Χριστός:

Η ~~Ε~~ Μ ~~Ε~~ Υ Σ Η Λ Ο Ν

Ε _ Ε _ _ _ _ _ _

4. Βάζουμε ✓ στη σωστή απάντηση.

Το παράδειγμα της φτωχής χήρας μάς δείχνει ότι...

..... οι φτωχοί άνθρωποι δεν χρειάζεται να βοηθούν τους συνανθρώπους τους.

..... η βοήθεια προς τους άλλους αφορά μόνο τους πλούσιους ανθρώπους.

..... η βοήθεια προς τον συνάνθρωπο δεν μετριέται με την ποσότητα, αλλά με τη διάθεση που γίνεται.

5. Παρατηρούμε τις πιο κάτω εικόνες και μετά συζητούμε:

Με ποιους άλλους τρόπους μπορώ να προσφέρω σε κάποιον, που έχει ανάγκη;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Στον δρόμο της ελπίδας για μία καλύτερη ζωή

. . . Ο Φραγκίσκος, στα 17 του χρόνια αναγκάστηκε να αφήσει το σχολείο, λόγω του ξαφνικού θανάτου του πατέρα του. Η μητέρα του, η κυρα-Μαρία, απέμεινε μόνη με επτά παιδιά να μεγαλώσει. Έτσι, ο Φραγκίσκος δούλευε όσο μπορούσε για να βοηθάει την οικογένειά του.

Μια μέρα, σαν επέστρεψε στο σπίτι, βρήκε τη μητέρα να τον περιμένει στην αυλή με ύφος σοβαρό και κάπως θλιμμένο.

- Παιδί μου, Φραγκίσκε, σκέφτομαι να σε στείλω στην Αθήνα να βρεις καμιά δουλειά που να σου δίνουν περισσότερα χρήματα, μήπως δούμε καμιά άσπρη μέρα κι εμείς επιτέλους.

- Φεύγω κιόλας, μητέρα. Και να 'σαι σίγουρη ότι θα κάνω ό,τι περνά από το χέρι μου για το καλό σας.

- Το ξέρω, παιδί μου.

Εικ. 42

Αγκαλιάστηκαν με δάκρυα και ευχήθηκαν «καλή αντάμωση». Με το πρώτο καράβι ο Φραγκίσκος βρέθηκε στον δρόμο της ελπίδας για μια καλύτερη ζωή.

Αρχικά έμεινε σε μια θεία του, την Αλεξάνδρα, στο Λαύριο. Εκεί, ο Φραγκίσκος δούλεψε για λίγο στα μεταλλεία. Στη συνέχεια, εργάστηκε ως φούρναρης και μάγειρας σε αρχοντόσπιτα του Πειραιά. Έδωσε όλες του τις δυνάμεις στη δουλειά και θυσιάσε κάθε προσωπική του άνεση για να μπορέσει να βοηθήσει την οικογένειά του.

Με τα χρήματα που οικονόμησε στην αρχή αποφάσισε να αγοράσει δύο χρυσές λίρες για να συμβολίζουν την αρχή μιας χρυσής σταδιοδρομίας.

Λίγες μόνο μέρες είχαν περάσει από τότε που αγόρασε τις χρυσές λίρες, όταν κάποια μέρα κατέβηκε στην αγορά για λίγα ψώνια. Εκεί, συνάντησε μια νεαρή κοπέλα που ψώνιζε σταφύλια. Η κοπέλα σαν πήγε να πληρώσει συνειδητοποίησε ότι δεν είχε τα χρήματα που χρειαζόταν, διότι η τιμή των σταφυλιών αυξήθηκε απότομα. Η καρδιά του Φραγκίσκου πόνεσε σαν είδε το περιστατικό.

- Πάρε, πάρε σταφύλια και πληρώνω εγώ, της είπε γεμάτος συμπάθεια.

Η νεαρή συγκινημένη πήρε τα σταφύλια κι επέστρεψε γρήγορα στο σπίτι για να το αναφέρει στη μητέρα της.

- Πήγαινε βρες το παλικάρι και φώναξέ το, της είπε η μητέρα.

Πράγματι ο Φραγκίσκος ήλθε. Αφού, λοιπόν, τον ευχαρίστησε η μητέρα, τον οδήγησε στο διπλανό δωμάτιο, για να δει την άρρωστη κόρη της. Ο Φραγκίσκος, μόλις την αντίκρισε, έβαλε το χέρι στην τσέπη και τις έδωσε τις δύο χρυσές του λίρες.

Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου Μέσα Ποταμού

1. Συζητούμε τον τίτλο του κειμένου και μετά γράφουμε έναν δικό μας τίτλο.

.....

Εικ. 43

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Μαζί στον αγώνα

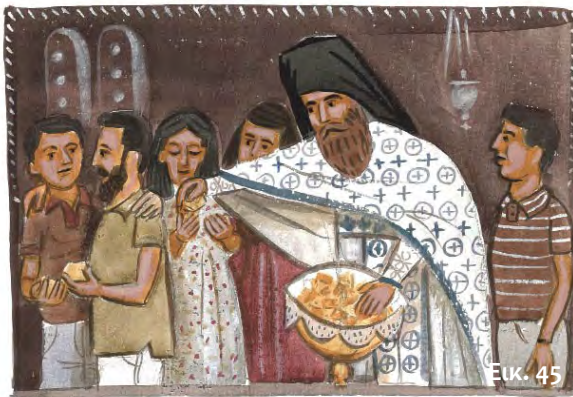
Κοινότητα ζωής: η Εκκλησία των πρώτων χριστιανών

Χριστιανικές Κοινότητες Αγάπης

Μετά την Πεντηκοστή, το Άγιο Πνεύμα φώτισε τους ανθρώπους και τους ένωσε σε μία νέα κοινωνία, την Εκκλησία. Άρχισαν σιγά σιγά να δημιουργούνται οι πρώτες χριστιανικές κοινότητες. Δηλαδή, οι πρώτες ομάδες χριστιανών, που ακολουθούσαν έναν νέο τρόπο ζωής βασισμένο στην αδελφσύνη και στην αγάπη. Ζούσαν αγαπημένοι και μοιράζονταν ό,τι είχαν. Έτσι, δεν υπήρχε κανένας που να στερείται. Όλοι αισθάνονταν ενωμένοι μεταξύ τους σαν ένα σώμα με μία καρδιά και μία ψυχή, που κεφαλή είχε τον ίδιο τον Χριστό.

Πολλά κοινά ένωσαν τους πρώτους χριστιανούς. Κάθε βράδυ μαζεύονταν όλοι μαζί, για να προσευχηθούν και να τελέσουν το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας. Κάθονταν όπως τα αδέρφια γύρω από ένα κοινό τραπέζι και μοιράζονταν όλα τα αγαθά. Κι επειδή τα δείπνα αυτά ήταν γεμάτα από την αγάπη που τους ένωνε, ονομάστηκαν Αγάπες.

Τα χρόνια που πέρασαν έφεραν πολλές αλλαγές στον τρόπο ζωής των χριστιανών. Παρόλα αυτά, η ζωή των χριστιανών, ουσιαστικά, συνεχίζει να είναι μια προσπάθεια να βαδίσουν στον δρόμο που χάραξε ο Χριστός. Η πορεία αυτή περνάει μέσα από την Εκκλησία, που μας χαρίζει τα δώρα της πίστης, της ελπίδας, της αγάπης. Μέσα στην Εκκλησία παίρνουμε δύναμη. Νιώθουμε ότι ο Θεός είναι δίπλα μας, βοηθός και οδηγός στη δύσκολη πορεία μας. Ενωμένοι σαν αδέρφια

γινόμαστε συνοδοιπόροι και με αγάπη στηρίζουμε ο ένας τον άλλο.

Διασκευή, Θρησκευτικά Δ' Δημοτικού «Η πορεία μας στη ζωή»

1. Κοιτάζουμε την πρώτη εικόνα και γράφουμε δύο πράγματα, που μοιράζονταν οι πρώτοι χριστιανοί στις χριστιανικές τους κοινότητες.

1).....

2).....

2. Παρατηρούμε την πιο κάτω εικόνα και εντοπίζουμε τυχόν ομοιότητες με τον τρόπο ζωής των πρώτων χριστιανών. Ακολουθώ τις συζητάμε στην τάξη.

3. Μελετούμε στην αριστερή στήλη κάποιες συμπεριφορές των πρώτων χριστιανών και συμπληρώνουμε στη διπλανή στήλη συμπεριφορές των χριστιανών του σήμερα, που φαίνεται να είναι παρόμοιες.

Οι πρώτοι χριστιανοί	Οι χριστιανοί σήμερα
Αισθάνονταν ενωμένοι μεταξύ τους σαν ένα σώμα με μία καρδιά και μία ψυχή, που κεφαλή είχε τον ίδιο τον Χριστό.	
Κάθε μέρα μαζεύονταν, για να προσευχηθούν και να τελέσουν τη Θεία Ευχαριστία.	
Μετά τη Θεία Ευχαριστία κάθονταν σε ένα κοινό τραπέζι και μοιράζονταν τα αγαθά.	
Μοιράζονταν ό,τι είχαν, ώστε να μη στερείται κανείς.	
Ακολουθούσαν έναν νέο τρόπο ζωής, βασισμένο στην αδελφοσύνη και στην αγάπη.	
Είχαν κοινό στόχο να ακολουθήσουν και να μιμηθούν το παράδειγμα του Χριστού.	

4. Διαβάζουμε το πιο κάτω κείμενο, για να γνωρίσουμε πώς σήμερα γινόμαστε μέσα στην Εκκλησία μια οικογένεια.

Η συμμετοχή των πιστών χριστιανών στο μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας τους βοηθά να ενωθούν με τον Θεό και τον συνάνθρωπό τους. Είναι μυστήριο αγάπης, που παραδόθηκε από τον ίδιο τον Χριστό, κατά τον Μυστικό Δείπνο. Διατηρείται από τα πρώτα χριστιανικά χρόνια και τα κοινά δείπνα των χριστιανών («αγάπες»), μέχρι και σήμερα. Στο μυστήριο αυτό όσοι κοινωνούν μεταλαμβάνουν τα Τίμια Δώρα, που είναι το

Σώμα και το Αίμα του Χριστού. Ακολουθως, σε μια νέα κίνηση αγάπης μοιράζονται με τους συνανθρώπους τους την αληθινή τροφή, που είναι η αγάπη του Θεού. Σε μια άλλη λειτουργική πράξη, την αρτοκλασία, που έχει και αυτή τις ρίζες της στις «αγάπες», ο ιερέας ευλογεί άρτους (ψωμιά), που φέρνουν ως δώρο στην Εκκλησία οι γιορτάρηδες, δηλαδή οι πιστοί που γιορτάζουν κάποιον άγιο. Ακολουθως, τα ψωμιά αυτά μοιράζονται στους πιστούς, κάτι που φανερώνει ακόμη περισσότερο τη σχέση της αρτοκλασίας προς τις παλαιές «αγάπες» των πρώτων χριστιανών, όπου προσφερόταν από κοινού σε όλους η ίδια τροφή.

5. Ψάχνουμε μέσα από διάφορες πηγές στο σπίτι να μάθουμε, γιατί όλοι οι γιορτάρηδες παίρνουν στον ναό πέντε άρτους. Ποιος, άραγε, να είναι ο συμβολισμός;

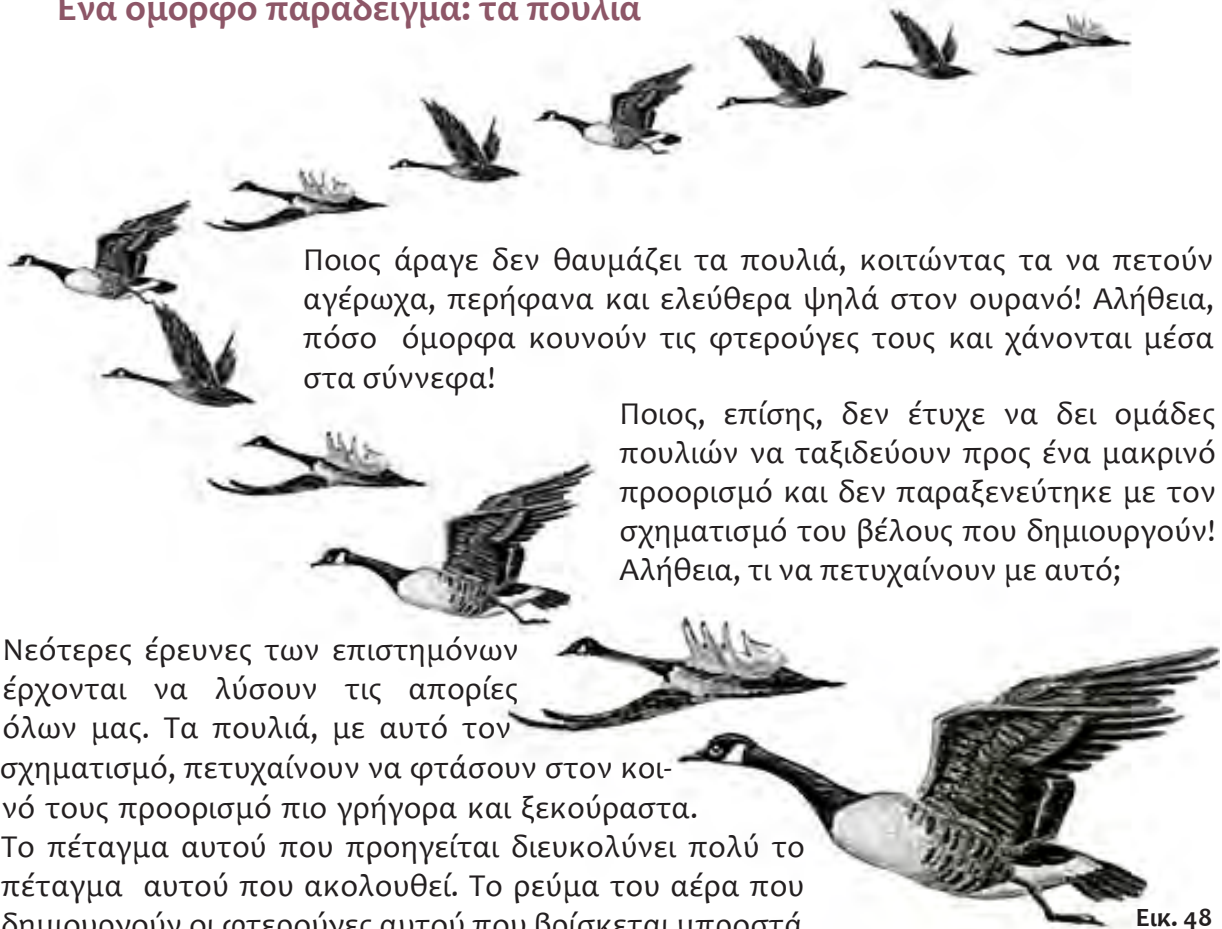
6. Συμπληρώνουμε την ακροστιχίδα, για να μάθουμε πώς αποκαλούνταν τα κοινά δείπνα των πρώτων χριστιανών.

1											
2											
3											
4											
5											
6											

1. Ακολουθία στην Εκκλησία, που θυμίζει τα δείπνα των πρώτων χριστιανών.
2. Αυτοί παίρνουν στον ναό άρτους, όταν γιορτάζουν.
3. Σε αυτή βασιζόταν ο νέος τρόπος ζωής των πρώτων χριστιανών.
4. Μετά από αυτό το γεγονός δημιουργήθηκε η Εκκλησία.
5. Το θείο αυτό Μυστήριο τελούσαν οι πρώτοι χριστιανοί κάθε βράδυ.
6. Έτσι αισθάνονται οι χριστιανοί, όταν στηρίζει ο ένας τον άλλο με αγάπη.

Ένα όμορφο παράδειγμα: τα πουλιά

Ποιος άραγε δεν θαυμάζει τα πουλιά, κοιτώντας τα να πετούν αγέρωχα, περήφανα και ελεύθερα ψηλά στον ουρανό! Αλήθεια, πόσο όμορφα κουνούν τις φτερούγες τους και χάνονται μέσα στα σύννεφα!

Ποιος, επίσης, δεν έτυχε να δει ομάδες πουλιών να ταξιδεύουν προς ένα μακρινό προορισμό και δεν παραξενεύτηκε με τον σχηματισμό του βέλους που δημιουργούν! Αλήθεια, τι να πετυχαίνουν με αυτό;

Νεότερες έρευνες των επιστημόνων έρχονται να λύσουν τις απορίες όλων μας. Τα πουλιά, με αυτό τον σχηματισμό, πετυχαίνουν να φτάσουν στον κοινό τους προορισμό πιο γρήγορα και ξεκούραστα.

Το πέταγμα αυτού που προηγείται διευκολύνει πολύ το πέταγμα αυτού που ακολουθεί. Το ρεύμα του αέρα που δημιουργούν οι φτερούγες αυτού που βρίσκεται μπροστά δίνει ώθηση στο πουλί που βρίσκεται πίσω, έτσι που να μη χρειάζεται να καταβάλει πολύ κόπο, για να πετάξει. Αν ένα πουλί ξεφύγει από τον σχηματισμό, ξαφνικά αισθάνεται την αντίσταση του ανέμου και τη δυσκολία να πετάξει μόνο του και πολύ γρήγορα επιστρέφει στον σχηματισμό.

Τα πουλιά επιδεικνύουν μια απίστευτη συνεργασία. Όταν ένα πουλί κουραστεί, πάει στο πίσω μέρος του σχηματισμού και ένα άλλο παίρνει τη θέση του. Μάλιστα, τα πουλιά που βρίσκονται στο πίσω μέρος ενθαρρύνουν με τις φωνές τους αυτά που βρίσκονται μπροστά, ώστε να αυξήσουν την ταχύτητά τους. Ο στόχος για αυτά είναι κοινός και από κοινού αγωνίζονται να τον πετύχουν.

Εικ. 48

1. Βάζουμε σε κύκλο τις φωλιές των πουλιών που παρουσιάζουν ένα χαρακτηριστικό της συμπεριφοράς των πουλιών.

2. Επιλέγουμε και βάζουμε σε κύκλο την πιο κατάλληλη λέξη από τις τρεις επιλογές, που δίνονται για κάθε κενό, ώστε να αντιληφθούμε τον συμβολισμό της ιστορίας με τα πουλιά για τους χριστιανούς.

Εικ. 49

Τα πουλιά, καθώς ταξιδεύουν, έχουν πάντοτε έναν κοινό προορισμό. Κατά τον ίδιο τρόπο και οι(α)... πορεύονται στη ζωή με έναν κοινό προορισμό: να πλησιάσουν στον(β)..... Στο ταξίδι τους αυτό τα πουλιά συνεργάζονται, βοηθώντας το ένα το άλλο. Το πέταγμα του ενός πουλιού βοηθάει το πέταγμα του(γ)... Έτσι και οι χριστιανοί θα πρέπει στη ζωή να βοηθούν και να στηρίζουν ο ένας τον άλλο. Η προσπάθεια του ενός θα πρέπει να(δ)..... τον αγώνα του άλλου. Μάλιστα, όταν κάποιος κουραστεί, οι υπόλοιποι θα πρέπει να τον(ε)....., όπως ακριβώς κάνουν τα πουλιά σε όποιο αισθάνεται αδύναμο και μένει τελευταίο στον σχηματισμό.

(α)	1. εργάτες	2. εχθροί	3. χριστιανοί
(β)	1. ναό	2. Θεό	3. κόσμο
(γ)	1. άλλου	2. αδελφού	3. χαρταετού
(δ)	1. εμποδίζει	2. δυσκολεύει	3. ενισχύει
(ε)	1. κατηγορούν	2. ενθαρρύνουν	3. κοροϊδεύουν

3. Σχεδιάζουμε τα δικά μας πουλιά που πετούν ψηλά στον ουρανό σε σχηματισμό που εμείς επιλέγουμε.

Ένα ακόμη πιο όμορφο παράδειγμα: τα κοινόβια μοναστήρια

Εικ. 50

Τα μοναστήρια είναι χώροι που φιλοξενούν ανθρώπους, οι οποίοι επιλέγουν στη ζωή τους να αφιερωθούν στον μοναχισμό και να γίνουν μοναχοί ή μοναχές. Έχουν κοινό στόχο να πλησιάσουν τον Χριστό, μέσα από την αγάπη τους προς αυτόν και προς τον συνάνθρωπό τους. Η ζωή των μοναχών, έτσι, μοιάζει πολύ στον τρόπο που ζούσαν οι πρώτοι χριστιανοί στις πρώτες χριστιανικές κοινότητες.

Στο κέντρο ενός μοναστηριού θα συναντήσει κανείς το Καθολικό, έναν ιερό ναό, μέσα στον οποίο οι μοναχοί προσεύχονται μαζί,

συμμετέχουν από κοινού στα ιερά μυστήρια και τις ακολουθίες και κοινωνούν το Σώμα και Αίμα του Χριστού. Γύρω από το Καθολικό βρίσκονται τα κελιά, μέσα στα οποία οι μοναχοί ξεκουράζονται και προσεύχονται. Πολύ κοντά στο Καθολικό είναι η Τράπεζα, ένας χώρος, όπου όλοι οι μοναχοί συμμετέχουν στα κοινά δείπνα και μοιράζονται το φαγητό.

Σε ένα μοναστήρι υπάρχουν και άλλοι χώροι, μέσα στους οποίους οι μοναχοί συνεργάζονται και εκτελούν τα διάφορα τους διακονήματα, δηλαδή εργασίες, για το καλό του μοναστηριού και όλων των μοναχών που ζουν μέσα σε αυτό. Καθώς, λοιπόν, σε αυτά τα μοναστήρια οι μοναχοί έχουν ένα κοινό βίο (ζωή), τα μοναστήρια ονομάζονται κοινόβια.

Εικ. 51

 4. Αντιστοιχίζουμε τα ξύλινα σήμαντρα, με συμπεριφορές των μοναχών, με τους κόπανους που παρουσιάζουν παρόμοιες συμπεριφορές των πρώτων χριστιανών.

Κοινή προσευχή στους ναούς.

Συμμετοχή στα Ιερά Μυστήρια.

Συμμετοχή σε κοινά δείπνα.

Κοινή εργασία σε διακονήματα.

 Έτρωγαν μαζί στις Αγάπες.

 Τελούσαν το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας.

 Μαζεύονταν και προσεύχονταν μαζί.

Κοινότητα αγώνα: οι διωγμοί των χριστιανών

Άγιοι Μάρτυρες της Εκκλησίας

Ο Χριστός, λίγο πριν ανεβεί στους ουρανούς, προειδοποίησε τους μαθητές του ότι τους στέλνει σαν πρόβατα ανάμεσα σε λύκους, προετοιμάζοντάς τους ότι ο αγώνας τους θα είναι πολύ δύσκολος. Πραγματικά, οι μαθητές του Χριστού είχαν μια πολύ δύσκολη αποστολή ανάμεσα σε ανθρώπους, που ήθελαν να τους κάνουν κακό. Όπου και να πήγαιναν να κηρύξουν τον λόγο του Χριστού, συναντούσαν αρκετούς σκληρούς ανθρώπους, που τους φθονούσαν, τους μισούσαν και τους κατηγορούσαν. Τους έδιωχναν από τις πόλεις τους, τους κατεδίωκαν, τους συλλάμβαναν και τους βασάνιζαν. Οι περισσότεροι από τους μαθητές του Χριστού είχαν στο τέλος μαρτυρικό θάνατο. Κατάφεραν, όμως, με τη βοήθεια του Αγίου Πνεύματος, να διαδώσουν το χριστιανικό μήνυμα σε όλα τα μέρη του κόσμου, δημιουργώντας την Εκκλησία του Χριστού.

Πολύ δύσκολη, όμως, ήταν και η ζωή των πρώτων χριστιανών, που έγιναν στόχος μεγάλων διωγμών. Χιλιάδες χριστιανοί συλλαμβάνονταν και οδηγούνταν στα πιο φρικτά βασανιστήρια, για να αρνηθούν την πίστη τους στον Χριστό. Ρίχνονταν ανάμεσα σε άγρια θηρία, έμπαιναν σε φλογερά καμίνια και σε παγωμένες λίμνες, δέχονταν ξυλοδαρμούς και μαστιγώματα, βλέποντας πολλές φορές δίπλα τους να θανατώνονται αγαπημένα τους πρόσωπα. Κανένα μαρτύριο, όμως, δεν στάθηκε ικανό να λυγίσει την πίστη τους και την αγάπη τους στον Χριστό. Με το μαρτύριο και τη θυσία τους δυνάμωσαν ακόμη περισσότερο την Εκκλησία.

Οι διωγμοί, βέβαια, των χριστιανών δεν σταμάτησαν ποτέ και πουθενά. Στο νησί της Κύπρου θα συναντήσουμε πολλούς αγίους μάρτυρες. Λαμπρό παράδειγμα αποτελούν οι δεκατρείς οσιομάρτυρες της Καντάρας, τους οποίους η Εκκλησία τιμά και εορτάζει στις 19 Μαΐου. Οι δεκατρείς αυτοί Μάρτυρες υπήρξαν μοναχοί στο μοναστήρι της Παναγίας της Κανταριώτισσας, που βρίσκεται στις πλαγιές του Πενταδαχτύλου. Ομολόγησαν απέναντι στους Λατίνους κατακτητές την αφοσίωσή τους στην ορθόδοξη πίστη και παράδοση, καθώς αρνήθηκαν να αλλάξουν το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας. Για τον λόγο αυτό τους φυλάκισαν, τους βασάνισαν και τους οδήγησαν σε μαρτυρικό θάνατο σέρνοντάς τους με άλογα στον ποταμό Πεδιαίο.

1. Απαντούμε τα πιο κάτω ερωτήματα.

- ♦ Τι εννοούσε ο Χριστός λέγοντας στους μαθητές του πως τους στέλνει σαν πρόβατα ανάμεσα σε λύκους;

.....

.....

.....

- ♦ Πώς αντιμετώπισαν οι άνθρωποι τους μαθητές του Χριστού, όταν αυτοί τους μετέφεραν τον λόγο του Χριστού;

.....

.....

.....

2. Ενώνουμε τις λέξεις με τον ορισμό τους, για να γνωρίσουμε τις διάφορες κατηγορίες των Αγίων Μαρτύρων.

Ιερομάρτυρες	*	* Μάρτυρες χριστιανοί, που μαρτύρησαν κατά τα νεότερα χρόνια.
Παιδομάρτυρες	*	* Χριστιανοί μάρτυρες, που υπέμειναν μεγάλα και φοβερά μαρτύρια.
Νεομάρτυρες	*	* Παιδιά, που μαρτύρησαν για την πίστη τους στον Χριστό.
Οσιομάρτυρες	*	* Ιερωμένοι, οι οποίοι είχαν μαρτυρικό τέλος.
Μεγαλομάρτυρες	*	* Μοναχοί και ασκητές, που έζησαν μια οσιακή ζωή, αλλά μαρτύρησαν στο τέλος για τον Χριστό.

3. Ψάχνουμε να εντοπίσουμε στον χάρτη της Κύπρου, πού βρίσκεται η περιοχή της Καντάρας, στην οποία ήταν κτισμένο το Μοναστήρι της Παναγίας της Κανταριώτισσας, και τον ποταμό Πεδιαίο, στον οποίο μαρτύρησαν οι 13 Οσιομάρτυρες της Καντάρας.

4. Διαβάζουμε ένα απόσπασμα από μια επιστολή του Αποστόλου Παύλου προς τους Εβραίους, στην οποία κάνει αναφορά στους μάρτυρες της Εκκλησίας. Συμπληρώνουμε τα κενά στο κείμενο της απόδοσης, κοιτάζοντας μέσα από το πρωτότυπο κείμενο.

Προς Εβραίους Επιστολή Παύλου
 ... άλλοι δὲ ἐτυμπανίσθησαν, οὐ προσδεξάμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσιν· ἕτεροι δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πεῖραν ἔλαβον, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς· ἐλιθάσθησαν, ἐπίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον, περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὁπαῖς τῆς γῆς. (11, 32-40)

Απόδοση
 ... άλλοι βασανίστηκαν ως τον θάνατο, χωρίς να δεχθούν την απελευθέρωσή τους, γιατί πίστευαν ότι μπορούσαν να αναστηθούν σε μια καλύτερη ζωή. Άλλοι δοκίμασαν κοροϊδίες και, ακόμη και δεσμά και Λιθοβολήθηκαν, πριονίστηκαν, πέρασαν δοκιμασίες, θανατώθηκαν με, περιπλανήθηκαν ντυμένοι με προβιές και κατσικίσια δέρματα, έζησαν σε στερήσεις, υπέφεραν καταπιέσεις, θλίψεις και κακουχίες, καθώς ο κόσμος δεν ήταν άξιος να έχει τέτοιους ανθρώπους. Περιπλανήθηκαν σε και βουνά, σε και σε τρύπες της γης.

5. Παρατηρούμε πώς εικονίζονται οι Άγιοι Μάρτυρες στις βυζαντινές εικόνες.

- Στο ένα χέρι οι Μάρτυρες κρατάνε έναν Σταυρό, που θέλει να στείλει το μήνυμα πως και αυτοί είχαν μαρτυρικό θάνατο, όπως και ο Χριστός στον Σταυρό.
- Το άλλο χέρι των Μαρτύρων έχει ανοικτή την παλάμη, θέλοντας να σταματήσει κάτι. Με αυτή την κίνηση του χεριού ο αγιογράφος τονίζει την αντίσταση των Μαρτύρων στην ειδωλολατρία.
- Οι Άγιοι Μάρτυρες φοράνε έναν κόκκινο χιτώνα ή μανδύα. Με αυτόν τον τρόπο συμβολίζεται το αίμα που έχυσαν για χάρη του Χριστού και της Εκκλησίας.
- Δίπλα στο όνομα των Αγίων Μαρτύρων αναφέρεται η κατηγορία στην οποία η Εκκλησία τους τοποθέτησε (π.χ. μεγαλομάρτυρες, οσιομάρτυρες κ.ά.).

Ένας αλλιώτικος αγώνας

Ο Γιώργος ξυπνάει νωρίς την Κυριακή, για να πάει στην Εκκλησία. Οι φίλοι του κάθε Κυριακή το πρωί μαζεύονται και παίζουν ποδόσφαιρο. Τη Δευτέρα που πηγαίνει σχολείο όλοι τον κοροϊδεύουν, αφού αυτός δεν συμμετέχει στο παιχνίδι τους. Δεν μπορούν να καταλάβουν, όπως του λένε, πώς μπορεί να θυσιάζει τον πολύτιμο ύπνο της Κυριακής και το παιχνίδι με τους φίλους.

Όλοι κοροϊδεύαν και περιφρονούσαν τον Μιχάλη μέσα στην τάξη, γιατί όλο έκανε λάθη και δεν γνώριζε να διαβάζει καλά. Μια μέρα, όταν τα αγόρια έπαιζαν μπάλα μέσα στην τάξη, έσπασαν το τζάμι ενός παραθύρου. Και τότε συμφώνησαν όλοι να κατηγορήσουν τον Μιχάλη για αυτό, εκτός από τον Βασίλη. Παρόλο που οι συμμαθητές και φίλοι του τον απείλησαν πως θα τον διώξουν από την ομάδα τους, αυτός επέμεινε στην αλήθεια. Τώρα κανείς δεν του μιλάει.

Η Σοφία νιώθει άβολα κάθε φορά που αρχίζουν οι νηστείες των Χριστουγέννων και του Πάσχα. Στο σπίτι κανείς δεν νηστεύει και δύσκολα βρίσκει κάτι να φάει. Μάλιστα, οι φίλοι της την κοροϊδεύουν κάθε φορά που πάνε έξω σε ένα εστιατόριο για φαγητό!

Η Ελένη ζει πολύ δύσκολες στιγμές μέσα στην ίδια της την οικογένεια. Καθημερινά ακούει τους γονείς της να τσακώνονται. Στο σπίτι υπάρχει συνεχώς ένταση και φωνές. Αυτή κάνει υπομονή και προσπαθεί να στηρίξει τα μικρότερα της αδέρφια.

1. Να καταγράψετε κάποια κοινά συναισθήματα που βιώνουν οι ήρωες στις πιο πάνω ιστορίες.

1).....

2).....

3).....

4).....

2. Καταγράφουμε το πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι ήρωες των πιο πάνω ιστοριών, καθώς και τον αγώνα που καλούνται να δώσουν προσωπικά.

Μιχάλης

A large rectangular box with a green border, containing four horizontal dotted lines for writing.

A large rectangular box with a pink border, containing four horizontal dotted lines for writing.

Σοφία

Γιώργος

A large rectangular box with a blue border, containing four horizontal dotted lines for writing.

A large rectangular box with a pink border, containing four horizontal dotted lines for writing.

Ελένη

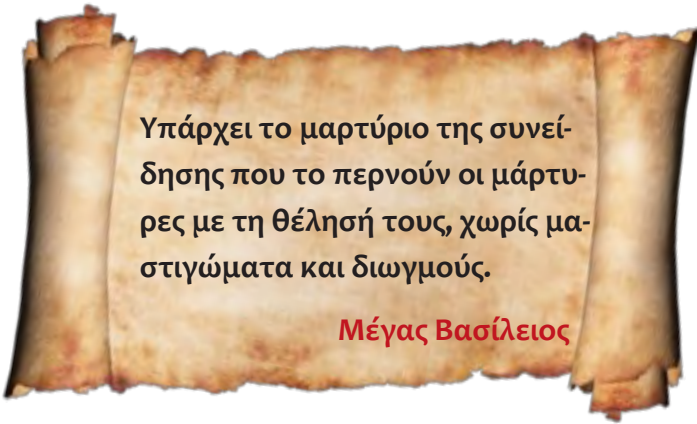
3. Συζητούμε στην τάξη:

Ποια σχέση μπορεί να έχει αυτό που βιώνουν οι ήρωες των πιο πάνω ιστοριών με την έννοια του μαρτυρίου, όπως την είδαμε στο προηγούμενο μάθημα.

4. Μελετούμε τα πιο κάτω λόγια του Μεγάλου Βασιλείου και απαντούμε στις ερωτήσεις που ακολουθούν.

Εικ. 55

- ♦ Πώς αποκαλεί ο Μέγας Βασίλειος το μαρτύριο, για το οποίο κάνει αναφορά στα πιο πάνω λόγια του;

.....

- ♦ Ποιες διαφορές έχει αυτό το μαρτύριο με το μαρτύριο που μελετήσαμε στο προηγούμενο μάθημα, το οποίο δέχτηκαν και οι μοναχοί της Καντάρας;

.....

.....

.....

5. Κοιτάζουμε την πιο κάτω εικόνα και γράφουμε δίπλα με ποιο τρόπο, κατά την άποψή μας, θα πρέπει να αντιμετωπίσει ο ήρωας τη δύσκολη κατάσταση, στην οποία βρίσκεται.

Εικ. 56

.....

.....

.....

.....

.....

Ο Άγιος Ιγνάτιος ο Θεοφόρος

Θεοφόρος και Άγιος

Πηγή 1

Εικ. 57

Κάποτε ρώτησαν οι μαθητές του Χριστού τον δάσκαλό τους ποιος άραγε θα είναι πρώτος στη Βασιλεία των Ουρανών. Ο Χριστός πήρε τότε ένα παιδάκι στην αγκαλιά του και τους απάντησε: «Όποιος δεν ταπεινώνει τον εαυτό του σαν αυτό το μικρό παιδί, δεν μπορεί να μπει στη Βασιλεία των Ουρανών και όποιος υποδεχτεί ένα απ' αυτά τα παιδιά στο όνομά μου, εμένα δέχεται». (Ματθαίος, 18, 1-3)

Σύμφωνα με την παράδοση της Εκκλησίας, το παιδάκι, που πήρε στην αγκαλιά του ο Χριστός, ήταν ο Άγιος Ιγνάτιος, που ονομάστηκε Θεοφόρος, γιατί τον κράτησε στα χέρια του ο Κύριος, αλλά και γιατί έφερε πάντοτε μέσα του τον Θεό.

Πηγή 2

Επιστολή Αγίου Ιγνατίου προς Μαγνησιείς

Ιγνάτιος ο Θεοφόρος, ευχόμενος πάντοτε να χαίρεστε στο όνομα του Πατέρα Θεού.

Σας παραινώ ό,τι κάνετε να γίνεται με ομόνοια Θεού, να σέβεστε ο ένας τον άλλο και (...) να αγαπάτε ο ένας τον άλλο στο πνεύμα του Χριστού. Τίποτα να μην υπάρχει ανάμεσά σας που να σάς διαιρεί.

(Μαγν. VI, 14-22).

Πηγή 3

Εικ. 58

Στις βυζαντινές εικόνες ο Άγιος Ιγνάτιος παρουσιάζεται να φορεί αρχιερατική στολή και να κρατεί στα χέρια ένα Ευαγγέλιο, καθώς υπήρξε επίσκοπος Αντιόχειας. Θεωρείται Πατέρας και Διδάσκαλος της Εκκλησίας, γιατί με το έργο του και τις επιστολές που έγραψε στήριξε τους χριστιανούς στα δύσκολα χρόνια των διωγμών. Οι Ρωμαίοι, για να φοβίσουν τους χριστιανούς, τον συνέλαβαν και τον έστειλαν στη Ρώμη στα άγρια θηρία του ιππόδρομου. Σε όλη τη διαδρομή ο Άγιος έδινε θάρρος και στήριζε τους χριστιανούς, που συναντούσε.

Πηγή 4

Εικ. 59

Ιγνάτιος

Εσύ ήσουν απ' τ' αθώα τα βρέφη το ένα που επήρεν ο Ιησούς στην αγκαλιά του κι είπε με τη γλυκύτατη λαλιά του: «Αφήστε τα παιδιά να' ρθουν σ' εμένα».

Κι έφεραν χρόνοι δίσεχτοι και μαύροι του Τραϊανού το δόγμα: «Όποιος πιστεύει στον Ναζωραίο ή στον σταυρό θ' ανέβει ή θάνατο μαρτυρικό θε να' βρει».

Άτρομα εσύ στον στίβο γονατίζεις κι αδάκρυτος: «Ιησού, δέξου με πάλι στη θεία και πολυπόθητην αγκάλη, συ που τον θάνατον αθανατίζεις».

Ιωάννης Πολέμης

1. Αφού μελετήσετε τις πηγές 1 και 2, να γράψετε πώς αποκαλείται ο Άγιος Ιγνάτιος και για ποιον λόγο.

.....
.....

2. Αφού μελετήσετε τις πηγές 1 και 4, να βρείτε ποια κοινή αναφορά έχουν για τα παιδικά χρόνια του Αγίου Ιγνατίου.

.....
.....
.....

3. Αφού μελετήσετε τις πηγές 2 και 3, να βρείτε με ποιον τρόπο στήριζε ο Άγιος Ιγνάτιος τους χριστιανούς στα δύσκολα χρόνια των διωγμών.

.....
.....

4. Συζητούμε στην τάξη:

Τι προτρέπει ο Άγιος Ιγνάτιος τους Μαγνησιείς να κάνουν στη ζωή τους, όπως φαίνεται μέσα από την επιστολή που τους απέστειλε (πηγή 2);

5. Σε ένα άλλο σημείο της επιστολής του Αγίου Ιγνατίου προς τους Μαγνησιείς, ο Άγιος δίνει την ακόλουθη συμβουλή στους πιστούς χριστιανούς:

Πρέπει να μη λεγόμαστε μόνον αλλά και να είμαστε χριστιανοί.
(Μαγν. IV, 1).

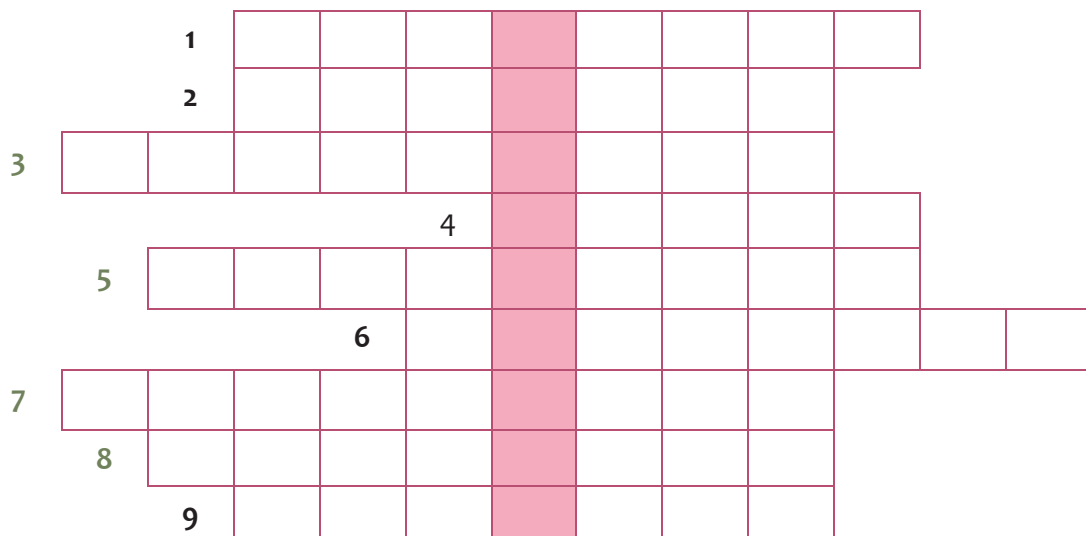
Να αναφέρετε δύο πράγματα που μπορεί να κάνει ένας πιστός, ώστε όχι απλά να ονομάζεται, αλλά και να είναι αληθινός χριστιανός:

1).....
.....

2).....
.....

6. Συμπληρώνουμε την ακροστιχίδα, για να μάθουμε πώς αποκαλούσε συχνά στις επιστολές του τους χριστιανούς ο Άγιος Ιγνάτιος.

1. Ευαγγελιστής, που αναφέρεται στην ευλογία του παιδιού από τον Χριστό.
2. Ποιητής, που έγραψε ποίημα για τον Άγιο Ιγνάτιο.
3. Με αυτές, ο Άγιος Ιγνάτιος συμβούλευε και στήριζε τους πιστούς χριστιανούς.
4. Συναίσθημα που ήθελαν να προκαλέσουν οι Ρωμαίοι συλλαμβάνοντας τον Άγιο.
5. Πόλη, στην οποία έγινε επίσκοπος ο Άγιος Ιγνάτιος.
6. Ρωμαίος αυτοκράτορας, που καταδίκασε σε θάνατο τον Άγιο Ιγνάτιο.
7. Βαθμός της ιεροσύνης, που είχε ο Άγιος Ιγνάτιος στην Αντιόχεια.
8. Έτσι ονομάζεται ο Άγιος, καθώς είχε μαρτυρικό θάνατο για χάρη του Χριστού.
9. Πήρε τον Άγιο στα χέρια του, όταν ήταν παιδί, σύμφωνα με την παράδοση.

Μια επιστολή προς τα παιδιά

Εικ. 60

ΜΗΝΥΜΑ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΣΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΠΡΟΥ κ.κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΤΗΣ ΕΝΑΡΞΗΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ

Αγαπητά μου παιδιά, νέοι και νέες,
Κάθε φορά που ξεκινά μια καινούργια σχολική χρονιά, νέες ελπίδες και όνειρα γεννιούνται μέσα στις καρδιές σας. Όπως και σεις γνωρίζετε η γνώση είναι δύναμη. Δύναμη αλλαγής για το καλύτερο. Γι' αυτό από σήμερα κιόλας επικεντρώστε τις δυνατότητές σας, ώστε να καρπωθείτε τη γνώση. Τώρα που οι ευκαιρίες είναι μπροστά σας κάντε το αποφασιστικό βήμα. Αγγίξτε τα όνειρά σας και κείνα θα αγγίξουν εσάς.

Παράλληλα με την προσπάθειά σας αυτή, αγαπητά μου παιδιά, συνδεθείτε στενότερα με τον Χριστό και την Εκκλησία. Όπως σημειώνει ο Άγιος Νεόφυτος ο Έγκλειστος «Μέγα έργον η αγάπη, η προσευχή και ο βίος ο καθαρός». Στην επιδίωξη αυτών των στόχων να επιμένετε. Στην προσευχή που καθαρίζει το μυαλό, στην αγάπη που συνδέει τους ανθρώπους μεταξύ τους και στον καθαρό βίο, που κάνει τον χριστιανό «καινόν άνθρωπον».

Ο αγώνας αυτός δεν είναι εύκολος. Χρειάζεται να καταβάλλει κανείς κόπο συνεχή και να επιζητά τη Χάρη του Θεού για να τον ενδυναμώνει. Στην πορεία σας αυτή, αγαπητοί νέοι, κρατήστε επαφή με τις ενορίες σας, εμπιστευθείτε τους πνευματικούς πατέρες, βιώστε μέσα από την τέλεση των ιερών ακολουθιών τη μυστηριακή ζωή της Εκκλησίας. Αναζητήστε ακόμη φίλους και μοιραστείτε μ' αυτούς τις σκέψεις και τους προβληματισμούς σας.

Δώστε, ακόμη, ποιότητα στον ελεύθερό σας χρόνο και μην τον σπαταλάτε με συνήθειες που δεν σας οικοδομούν: εξαρτήσεις που σας δένουν, πρακτικές που δεν σας βοηθούν να ωριμάσετε. Αντί αυτού, ακολουθήστε τη νουθεσία του Αποστόλου Παύλου που συνιστά «όσα είναι σεμνά, όσα είναι δίκαια, όσα είναι αγνά, όσα προσφιλή... αν υπάρχει κάποια αρετή και κάποιος έπαινος αυτά να σκέφτεστε» (Φιλ. κεφ. 4, 8). (...)

Η Χάρη του Θεού ας προστατεύει όλους σας. Καλή σχολική χρονιά.

1. Συμπληρώνουμε το επικοινωνιακό πλαίσιο της Επιστολής.

Πομπός (αποστολέας):

Δέκτης (παραλήπτης):

Σκοπός Επιστολής:

.....

2. Απαντούμε στα πιο κάτω ερωτήματα.

- ♦ Ποιους τρεις στόχους καλεί τα παιδιά ο Μακαριστός Αρχιεπίσκοπος να επιδιώξουν να επιτύχουν, με βάση και τα λόγια του Αγίου Νεοφύτου;

1).....

2).....

3).....

- ♦ Ποιες συμπεριφορές καλεί τα παιδιά να υιοθετήσουν ο Μακαριστός Αρχιεπίσκοπος, ώστε να είναι πιο δυνατοί στον καθημερινό τους αγώνα; Βάλτε V στις σωστές προ-

Επαφή με την ενορία

Συμμετοχή σε αθλητικές ομάδες

Συμμετοχή στις ιερές ακολουθίες της Εκκλησίας

Παρακολούθηση τηλεόρασης

Επικοινωνία με φίλους

Αγορές και ψώνια

Εμπιστοσύνη στους πνευματικούς πατέρες

3. Ο Μακαριστός Αρχιεπίσκοπος Κύπρου στην επιστολή του συμβουλεύει τα παιδιά να μην σπαταλούν τον ελεύθερό τους χρόνο σε συνήθειες που δεν είναι ωφέλιμες για τα ίδια. Γράφουμε δύο τέτοιες συνήθειες, που ζημιώνουν τα παιδιά.

1).....

.....

.....

2).....

.....

.....

Η Αγία Φιλοθέη, η Αθηναία

Μαζί στον αγώνα με την Αγία Φιλοθέη

Μία πολύ δύσκολη περίοδος για τους Χριστιανούς της Ελλάδας ήταν και η περίοδος της Τουρκοκρατίας. Τα δύσκολα αυτά χρόνια τα σχολεία έκλεισαν και πολλοί ναοί μετατράπηκαν σε τζαμιά. Παντού υπήρχε φτώχεια, πείνα, αρρώστιες και εκμετάλλευση. Σε αυτές τις δύσκολες, όμως, συνθήκες, γεννήθηκε ένα κοριτσάκι, που έμελλε να σκορπίσει παντού αγάπη κι ελπίδα, η μικρή Ρεβούλα.

Η Ρεβούλα μεγάλωσε με αγάπη και φροντίδα από την οικογένειά της. Έμαθε να σέβεται και να αγαπά τους συνανθρώπους της, μα πάνω απ' όλα έμαθε να αγαπά, να ευχαριστεί και να δοξάζει με τις προσευχές της τον Θεό. Παρ' όλες τις δυσκολίες της εποχής, ποτέ δεν έχασε την πίστη της στον Χριστό, ούτε σταμάτησε να βοηθά τους συνανθρώπους της. Μοιραζόταν μαζί τους τα υπάρχοντά της και σε κάθε ευκαιρία παρηγορούσε όσους δέχονταν τη βία των Τούρκων.

Σε ηλικία περίπου τριάντα χρονών, η Ρεβούλα έγινε μοναχή και πήρε το όνομα Φιλοθέη. Επισκέυασε μέσα στην αυλή του πατρικού της σπιτιού έναν μικρό ναό του Αγίου Ανδρέα και έκτισε δίπλα ένα μοναστήρι. Εκεί, βρήκαν παρηγοριά και καταφύγιο πολλοί άνθρωποι, κυρίως γυναίκες, που κινδύνευαν να γίνουν σκλάβες από τους Τούρκους. Επιπλέον, έκτισε ένα ορφανοτροφείο για τα παιδιά, που ζούσαν στους δρόμους, καθώς και ένα σχολείο, ώστε να μαθαίνουν γράμματα, ένα πανδοχείο για τους άστεγους και ένα γηροκομείο για τους ανήμπορους ηλικιωμένους.

Όποιος κτυπούσε την πόρτα του μοναστηριού της έβρισκε μια μητέρα έτοιμη να τον αγκαλιάσει. Η δράση της, όμως, αυτή δεν άρεσε στους Τούρκους, οι οποίοι τη συ-

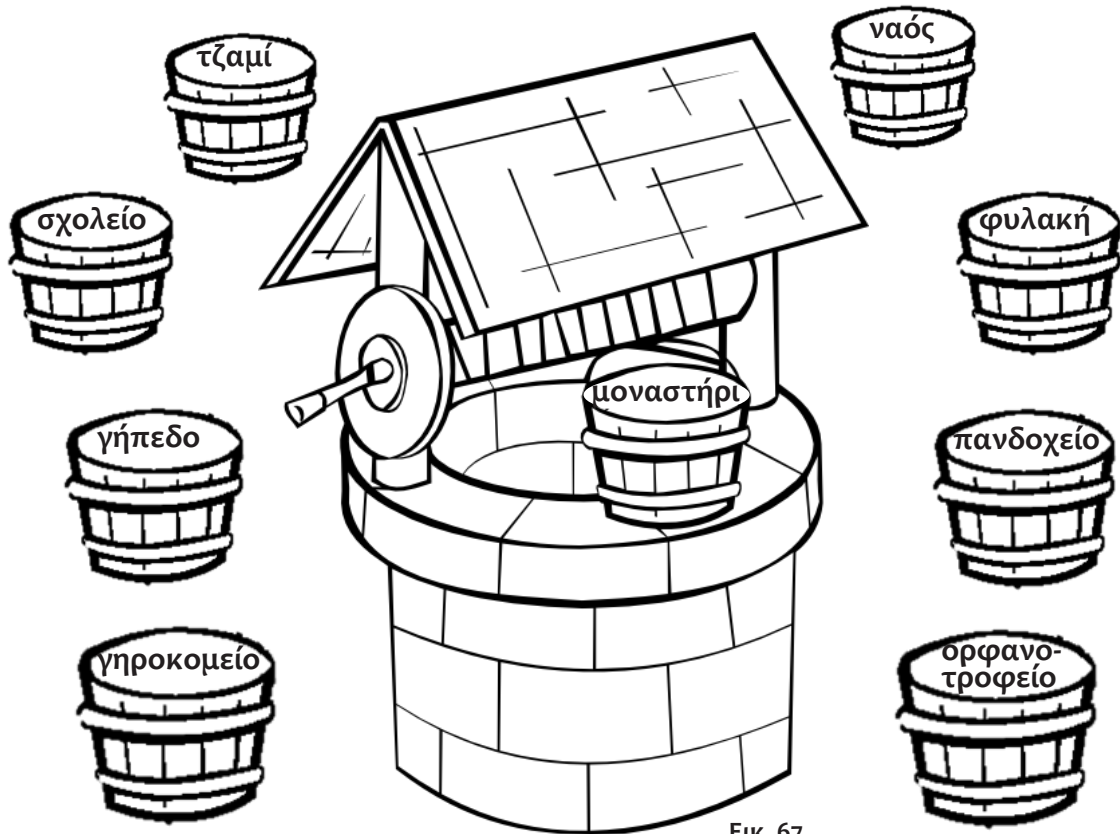

νέλαβαν και τη φυλάκισαν με την κατηγορία, ότι προστάτευε στο μοναστήρι αιχμάλωτες γυναίκες. Αργότερα, αφού πήραν χρήματα την άφησαν ελεύθερη. Δεν σταμάτησαν, όμως, να τη βασανίζουν, μέχρι που μια νύχτα κάποιοι οπλισμένοι Τούρκοι την κτύπησαν άγρια, αφήνοντάς την βαριά τραυματισμένη. Μετά από πέντε μαρτυρικούς μήνες η Αγία παρέδωσε την ψυχή της στον αγαπημένο της Ιησού. Η Εκκλησία τιμά τη μνήμη της στις 19 Φεβρουαρίου.

1. Η Αγία Φιλοθέη βοηθούσε τους δυστυχισμένους Έλληνες με κάθε τρόπο. Ένας από αυτούς ήταν ότι άνοιγε πηγάδια, για να βρίσκουν νερό οι Αθηναίοι. Χρωματίζουμε τους κάδους, που περιέχουν κάποια λέξη, που φανερώνει κάποια από τα έργα συμπαραστάσης της Αγίας προς τους συνανθρώπους της.

Εικ. 67

2. Εντοπίζουμε και βάζουμε σε κύκλο το όνομα της Αγίας Φιλοθέης μέσα στην πιο κάτω σελίδα από το λεξικό του Γ. Μπαμπινιώτη. Ακολουθώντας, χρωματίζουμε το επίθετο, από το οποίο βγήκε το όνομα της Αγίας, καθώς και τη σημασία του.

...η ζωφίλος, τα ζωφίλος, φιλοφίλος, αντίστοιχ με την
 ήμο συνθέτων που εμφανίζουν διπλή μορφή: Θεόφιλος
 Θεόδωρος - Δωρόθεος κ.ά. Ωστόσο, κρίνοντας από τη
 ασία του συνθέτου («αυτός που αγαπά τα ζώα») και από πα-
 ραία σύνθετα, κανονικός είναι ο τ. φιλόζωος (< φιλώ «αγαπώ» +
 ζώω) (πβ. φιλόσοφος = αυτός που αγαπά τη σοφία, φιλέλληνας =
 αυτός που αγαπά τους Έλληνες, φιλελεύθερος = αυτός που αγαπά
 την ελευθερία, φίλεργος = αυτός που αγαπά την εργασία, φιλό-
 θραπος, φιλαλήθης, φιλανθής, φιλάργυρος, φίλαθλος, φιλέρημος,
 φιλεργατικός κ.ά.).

φιλοθεάμων, -ων, -ον (φιλοθεάμ-ονος, -ονα | -ονες (συνδ. -ονα), -όνων)
 (λόγ.) αυτός που του αρέσουν τα θεάματα: το φιλοθεάμον κοινό. ✦
 ΣΧΟΛΙΟ λ. -ων, -ων, -ον.
 [ΕΤΥΜ. αρχ. < φιλο- + -θεάμων < θεῶμαι (-ᾶ-) «παρατηρῶ, βλέπω»
 (βλ. λ. θεῶμαι)].

Φιλοθέη (η) 1. αγία τῆς Ορθόδοξης Εκκλησίας: η οσία ~ η Αθηναία
 2. γυναικείο όνομα.

Φιλόθεος (ο) | -ου κ. -εου| όνομα αγίων και επισκόπων τῆς Ορθόδο-
 ξης Εκκλησίας.
 [ΕΤΥΜ. μτγν. κύρ. όν. < φιλο- (< φίλος) + θεός].

φιλόθεος, -η, -ο [αρχ.] αυτός που δείχνει αγάπη και σεβασμό προς
 τον Θεό ΣΥΝ. θεοσεβής. **φιλοθεία** (η) [μτγν.].

φιλόθρησκος, -η, -ο [μτγν.] (σπάν.) αυτός που αγαπά τη θρησκεία
 και ό,τι σχετίζεται με αυτήν, που έχει πολύ αγάπη για τη θρησκεία
 σκευτικό συναίσθημα ΣΥΝ. θρήσκος, θεοσεβής.

...για μελετά όχι μόνο τα λ
 κείμενα που έχουν διασφα
 κ.ά.). **Συγκριτική φιλολο**
 τικά τις λογοτεχνίες των
 γλική λογοτεχνία, γαλλικ
 παικτή λογοτεχνία γενικά
λογοτεχνική κριτική ή κ
 επιστήμη που μελετά τα
 ανάλυσης, περιγραφής θ
 χνίας: έχει δηλ. έντονα θ

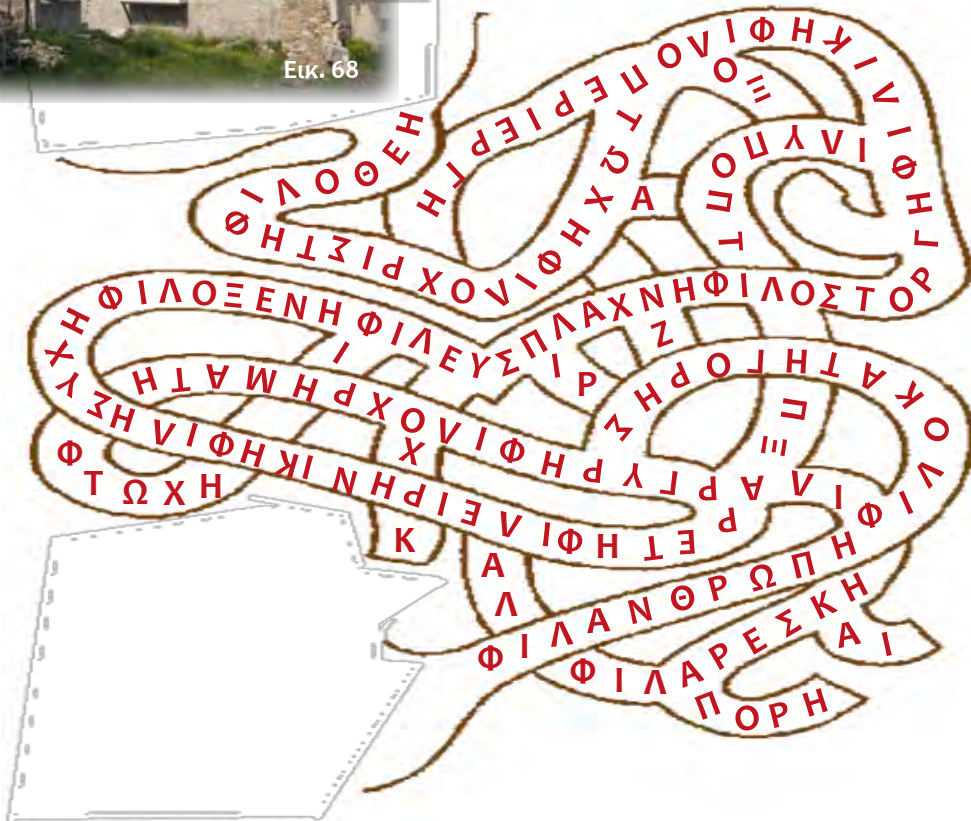
φιλολογίζω ρ. αμετβ. [μτ
 γισα] (λόγ.-συχνά μειωτ.)
 φιλολογίζοντες κύκλοι.
 [ΕΤΥΜ. < φιλολογία + παρ
 στικός].

φιλολογικός, -η, -ό [μεσν
 ή τον φιλόλογο: ~
 κή || ~ σαλόνι (χώ
 μένοι συζητούντα
 βραδιά: φρ.
 που ανήκουν

3. Το σπίτι της Αγίας Φιλοθέης, που βρίσκεται στην περιοχή Πλάκα της Αθήνας, έχει αναπαλαιωθεί από την Αρχιεπισκοπή Αθηνών και πρόκειται να λειτουργήσει ως μουσείο. Βρίσκουμε και χρωματίζουμε τον δρόμο, που πρέπει να ακολουθήσουμε, για να το συναντήσουμε.

4. Γράφουμε τα επίθετα που χαρακτηρίζουν την Αγία Φιλοθέη, όπως τα συναντήσατε στον δρόμο που οδηγεί στο σπίτι της.

Κι εσύ μπορείς να βοηθήσεις, άμα το θες.

Το κουδούνι κτύπησε, και η Ελένη ετοίμασε τη βαλίτσα της, για να σχολάσει. Έξω από την τάξη την περίμενε ο παππούς της, για να πάνε σπίτι, να φάνε το μεσημεριανό φαγητό. Ήταν, όμως, πολύ σκεφτική και ο παππούς την ρώτησε τι είναι αυτό που την βασανίζει.

- Την τελευταία περίοδο μιλήσαμε στο μάθημα των Θρησκευτικών για την Αγία Φιλοθέη, παππού, και ο δάσκαλος μάς έβαλε μια δύσκολη ερώτηση να απαντήσουμε στο σπίτι.
- Αν είναι κάτι που γνωρίζω, Ελένη μου, ευχαρίστως θα σε βοηθήσω, της είπε ο παππούς.
- Να, μας ρώτησε πώς μπορούμε σήμερα εμείς να μοιάσουμε στο παράδειγμα της Αγία Φιλοθέης. Τι να απαντήσει κανείς! Μπορούμε σήμερα εμείς να κτίσουμε σχολεία για τα παιδιά, νοσοκομεία και γηροκομεία για τους ηλικιωμένους, ακόμη και να προστατεύσουμε και να φιλοξενήσουμε τους κυνηγημένους;

Ο παππούς, τότε, χαμογέλασε και, καθώς έμπαιναν στο αυτοκίνητο, πήρε την εφημερίδα του, την άνοιξε σε μια σελίδα και την έδωσε στην Ελένη.

- Για δεξ αυτή τη φωτογραφία, Ελένη μου. Για πες μου, τι νομίζεις ότι δείχνει;

Εικ. 69

1. Βοηθούμε την Ελένη, κάνοντας μια υπόθεση γύρω από το τι μπορεί να παρουσιάζει η πιο πάνω φωτογραφία.

.....

.....

.....

.....

2. Διαβάζουμε στη συνέχεια το άρθρο της εφημερίδας και ελέγχουμε την υπόθεση που κάναμε αναφορικά με το περιεχόμενο της εικόνας.

Οι γιαγιάδες της Λέσβου ταΐζουν το μωρό-προσφυγόπουλο

Τρεις ελληνίδες γιαγιάδες ξεκουράζονταν σε ένα παγκάκι δίπλα στην παραλία, στη Λέσβο. Λίγο πιο πέρα, άλλη μια βάρκα με ταλαιπωρημένους και καταβρεγμένους μετανάστες από τη Συρία, μόλις είχε φτάσει. Μια νεαρή μητέρα

προσπαθούσε να ταΐσει το βρέφος της, που έκλαιε συνεχώς. Οι τρεις γιαγιάδες προσφέρθηκαν να βοηθήσουν. Πήραν το βρέφος στην αγκαλιά τους και σιγοτραγουδώντας του έδωσαν να πιει το γάλα του. Ενα μεγάλο χαμόγελο σχηματίστηκε στα πρόσωπα όλων.

3. Η Ελένη συνειδητοποίησε πως υπάρχουν αρκετά πράγματα που μπορείς να κάνεις για να στηρίξεις τους συνανθρώπους σου, που αντιμετωπίζουν κάποιο πρόβλημα. Βοηθούμε την Ελένη να ετοιμάσει μια εργασία, για να παρουσιάσει στην τάξη της. Γράφουμε ποιο πρόβλημα φαίνεται να αντιμετωπίζουν τα παιδιά στις πιο κάτω εικόνες και εισηγούμαστε τρόπους, για να τα βοηθήσουμε να ξεπεράσουν το πρόβλημά τους.

Πρόβλημα:

.....

Τρόποι στήριξης:

.....

.....

.....

Εικ. 72

Εικ. 73

Πρόβλημα:

.....

.....

Τρόποι στήριξης:.....

.....

.....

.....

.....

Πρόβλημα:

.....

.....

Τρόποι στήριξης:.....

.....

.....

.....

.....

4. Βλέπουμε την πιο κάτω φωτογραφία από μια άλλη διαδικτυακή εφημερίδα και κάνουμε μια υπόθεση για το τι μπορεί να παρουσιάζει.

Εικ. 74

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Επίκαιρα

Άγιος Αρσένιος ο Καππαδόκης

Αγάπη χωρίς διακρίσεις

Στα Φάρασα της Καππαδοκίας* γεννήθηκε γύρω στο 1840 ο Θεόδωρος. Σε μικρή ηλικία ο Θεόδωρος και ο αδελφός του, Βλάσιος, έμειναν ορφανοί και τη φροντίδα τους ανέλαβε μια θεία τους.

Μια μέρα, καθώς τα δυο παιδιά προσπαθούσαν να περάσουν από έναν χείμαρρο, ο μικρός Θεόδωρος κινδύνεψε να πνιγεί. Σώθηκε, όμως, θαυματουργικά από τον Άγιο Γεώργιο. Από εκείνη την ημέρα, το μικρό παιδί πήρε την απόφαση να αφιερώσει τη ζωή του στον Χριστό και να γίνει μοναχός.

Μεγαλώνοντας ο Θεόδωρος, η θεία του σκέφτηκε να τον στείλει για σπουδές. Ολοκληρώνοντας τις σπουδές του με επιτυχία, σε ηλικία 26 χρόνων, πήγε στην Ιερά Μονή Φλαβιανών του Τιμίου Προδρόμου, στην Καισάρεια. Εκεί, έγινε μοναχός και πήρε το όνομα Αρσένιος. Επειδή, όμως, την εποχή εκείνη υπήρχε έλλειψη δασκάλων, ο Μητροπολίτης τον έστειλε πίσω στα Φάρασα, για να διδάξει στα παιδιά της περιοχής.

Βρέθηκε, λοιπόν, ξανά στο χωριό του και πολύ σύντομα άρχισε να διδάσκει. Στο χωριό συνέχισε την ασκητική ζωή που έκανε στο μοναστήρι. Έμενε σε ένα φτωχικό δωμάτιο, δίπλα στο ετοιμόρροπο σπίτι του. Αφιέρωνε αρκετό χρόνο καθημερινά στην προσευχή. Δύο μέρες μάλιστα την εβδομάδα, την Τετάρτη και την Παρασκευή, έμενε έγκλειστος** στο δωματιάκι του και προσευχόταν.

Παράλληλα με τη μεγάλη του αγάπη στον Θεό, διέθετε αστείρευτη αγάπη και για τους ανθρώπους. Η αγάπη του αγκάλιαζε όλους τους ανθρώπους, χωρίς διακρίσεις. Περίοδευε σε διάφορα χωριά, διδάσκοντας μικρούς και μεγάλους. Οι προσευχές του θεράπευαν τους ασθενείς που κατέφευγαν κοντά του για βοήθεια. Είχε γίνει ο γιατρός της περιοχής, κάνοντας αμέτρητα θαύματα, τόσο σε χριστιανούς όσο και σε μουσουλμάνους. Οι Τούρκοι, που είχαν δει τον Άγιο να επιτελεί με τη βοήθεια του Θεού πολλά θαύματα, τον παραδέχονταν ως άγιο. Τα πρόσφορα, που έφερναν στον ναό, τα έστελνε κρυφά τη νύχτα σε δυστυχισμένες οικογένειες με τον ψάλτη του, τον Πρόδρομο. Το κελί του σταδιακά έγινε τόπος συγκέντρωσης κάθε πονεμένου ανθρώπου.

Τον Αύγουστο του 1924 ο Άγιος, μαζί με όλους τους Έλληνες της Καππαδοκίας, ξεκίνησαν για την Ελλάδα, λόγω της ανταλλαγής των πληθυσμών που συμφωνήθηκε μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Σε αυτή τη δύσκολη στιγμή ο Άγιος έδινε κουράγιο, συμβουλές και την ευλογία του σε όλους. Μαζί με τους άλλους συγχωριανούς του βρήκαν προσωρινή φιλοξενία στην Κέρκυρα. Εκεί παρέδωσε την αγιασμένη ψυχή του στον Κύριο, στις 10 Νοεμβρίου του 1924.

* **Καππαδοκία:** μία από τις μεγαλύτερες περιοχές της ανατολικής Μ. Ασίας, σημερινής Τουρκίας

** **έγκλειστος:** κλεισμένος, απομονωμένος

1. Βάζουμε αριθμούς από το 1-6, ώστε να τοποθετήσουμε στη σωστή χρονολογική σειρά τα γεγονότα της ζωής του Αγίου Αρσενίου.

- ...4... Στο χωριό συνεχίζει την ασκητική ζωή που έκανε στο μοναστήρι.
- Στις 10 Νοεμβρίου 1924 αφήνει την τελευταία του πνοή στην Κέρκυρα.
- Λόγω έλλειψης δασκάλων, επιστρέφει στα Φάρασα, για να διδάξει στα παιδιά της περιοχής.
- Ο Άγιος Αρσένιος γεννιέται στα Φάρασα της Καππαδοκίας το 1840.
- Η αγάπη του αγκαλιάζει όλους τους ανθρώπους, χριστιανούς και μουσουλμάνους.
- Μετά την ολοκλήρωση των σπουδών του γίνεται μοναχός.

2. Μελετούμε τον χάρτη και ακολούθως σημειώνουμε τον τόπο γέννησης του Αγίου Αρσενίου και τον τόπο κοίμησής του.

3. Βάζουμε τα γράμματα στην κατάλληλη θέση, για να βρούμε το επώνυμο που πήρε ο Άγιος λόγω της καταγωγής του:

Η ~~Κ~~ Α ~~Κ~~ Σ Π Δ Ο Π

Κ _ _ _ _ _ Κ _ _

4. Υπογραμμίζουμε στο κείμενο στοιχεία μέσα από τα οποία να φαίνεται η αγάπη του Αγίου Αρσενίου για τον Θεό.

5. Συζητούμε:

Με ποιους τρόπους μπορούμε να δείξουμε την αγάπη μας προς τον Θεό;

6. Εντοπίζουμε και άλλες προτάσεις του κειμένου, μέσα από τις οποίες να φαίνεται ότι ο Άγιος Αρσένιος, παράλληλα με τη μεγάλη του αγάπη στον Θεό, διέθετε αστείρευτη αγάπη και για τους ανθρώπους.

- Περίοδευε σε διάφορα χωριά, διδάσκοντας μικρούς και μεγάλους.
-
-
-
-

7. Σχολιάζουμε την παρακάτω φράση:

Η αγάπη του αγκάλιαζε όλους τους ανθρώπους χωρίς διακρίσεις.

8. Ζωγραφίζουμε τον Άγιο Αρσένιο να διδάσκει τα παιδιά στο σχολείο.

Ο φούρναρης στην Κω, που έγινε σύμβολο της Ευρώπης

Εικ. 77

«Ευρώπη είναι ο φούρναρης στην Κω, που δίνει ψωμί στους πεινασμένους πρόσφυγες. Ευρώπη είναι οι άνθρωποι που υποδέχονται τους πρόσφυγες στον σταθμό του Μονάχου», δήλωσε ο εκπρόσωπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στο Στρασβούργο, στις 9 Σεπτεμβρίου 2015.

Παράλληλα, απηύθυνε έκκληση προς τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για «θαρραλέες και αποφασιστικές πράξεις» στην αντιμετώπιση της χειρότερης προσφυγικής κρίσης από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Όπως είπε ο εκπρόσωπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «οι αριθμοί είναι εντυπωσιακοί, 500.000 άνθρωποι βρίσκονται στις πόρτες της Ευρώπης, αλλά δεν είναι ώρα για φόβο. Είναι ώρα για θαρραλέες και αποφασιστικές πράξεις».

Μάλιστα έστειλε σαφές μήνυμα: «Όταν έχουμε να κάνουμε με πρόσφυγες, δεν υπάρχει θρησκεία, πίστη ή φιλοσοφία. Δεν κάνουμε διακρίσεις».

1. Συζητούμε:

Πώς οραματίζεται την Ευρώπη ο εκπρόσωπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης;

2. Συμπληρώνουμε τις λέξεις που λείπουν από τις δηλώσεις του εκπροσώπου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και μετά γράφουμε δύο δικές μας δηλώσεις.

- Ευρώπη είναι ο στην Κω που δίνει στους πρόσφυγες.
- Ευρώπη είναι οι που τους στον σταθμό του Μονάχου.
- Ευρώπη είναι
- Ευρώπη είναι

3. Σχολιάζουμε το μήνυμα του εκπροσώπου της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

«Όταν έχουμε να κάνουμε με πρόσφυγες, δεν υπάρχει θρησκεία, πίστη ή φιλοσοφία. Δεν κάνουμε διακρίσεις».

Ο φούρναρης με τη μεγάλη καρδιά

Ο κ. Διονύσης Αρβανιτάκης βοήθησε και συνεχίζει να βοηθάει τους χιλιάδες πρόσφυγες που βρίσκουν καταφύγιο στην Κω. Καθημερινά γεμίζει σχεδόν ένα βαν με φρέσκο ψωμί, που φτιάχνει ο ίδιος μαζί με τα παιδιά του, και τους το προσφέρει!

Το ίδιο κάνουν και άλλοι ιδιοκτήτες φούρνων στο νησί, αλλά και πολλοί εθελοντές που έχουν

αγκαλιάσει όλους αυτούς τους ανθρώπους, που αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν συγγενείς, πατρίδα και αγαπημένα χώματα για το ταξίδι της ελπίδας, . . .

Όταν τον ρώτησαν πώς πήρε την απόφαση να βοηθήσει τους πρόσφυγες, απάντησε: «Αυτά που βλέπουμε και ζούμε τόσους μήνες τώρα δεν μεταφέρονται εύκολα.

Μικρά παιδιά από τη Συρία, το Αφγανιστάν πέφτουν κάτω και φωνάζουν "μαμ". Μας δείχνουν με τα χεράκια τους το ψωμί. Δεν γνωρίζουν τη λέξη φαγητό. Ποιος άνθρωπος μπορεί να μείνει ασυγκίνητος, όταν βλέπει ένα μικρό παιδί να τρώει χώμα; Πείτε μου... Χωρίς κανένα δισταγμό, καμία δεύτερη σκέψη, είπα κάθε μέρα θα τους φτιάχνω ψωμί και με το βαν θα τους το πηγαίνω. Όποιος δεν έχει πεινάσει, δεν μπορεί να μπει στη θέση αυτών των ανθρώπων».

4. Συζητούμε τον τίτλο του κειμένου και μετά γράφουμε δικούς μας τίτλους.

.....

.....

.....

.....

5. Σχολιάζουμε τα λόγια του φούρναρη στην Κω:

«Όποιος δεν έχει πεινάσει, δεν μπορεί να μπει στη θέση αυτών των ανθρώπων».

6. Παρατηρούμε τις φωτογραφίες και συζητούμε τι παρουσιάζουν.

Εικ. 80

Εικ. 81

Εικ. 82

Εικ. 83

7. Συζητούμε στην ομάδα μας και μετά ζωγραφίζουμε:

Τι θα μπορούσαμε να προσφέρουμε στα προσφυγόπουλα της φωτογραφίας;

Η Γέννηση του Χριστού

Το πλήρωμα του χρόνου

Ο Απόστολος Παύλος, σε μια επιστολή του προς τους Γαλάτες, διαβεβαιώνει όλους πως «όταν ήρθε το πλήρωμα του χρόνου, τότε έστειλε ο Θεός τον Υιό του, ο οποίος γεννήθηκε από γυναίκα». Εννοούσε εκείνη την κατάλληλη στιγμή, στην οποία αναφέρθηκε και ο Θεός, όταν υποσχέθηκε πως κάποτε κάποιος απόγονος της γυναίκας (ο Χριστός) θα νικήσει τον διάβολο, που ξεγέλασε τον Αδάμ και την Εύα.

Για αυτό το πλήρωμα του χρόνου μίλησαν και οι προφήτες εκατοντάδες χρόνια πριν από τη γέννηση του Χριστού. Ο προφήτης Ησαΐας προφήτευσε ότι θα γεννηθεί ο Χριστός και μάλιστα αναφέρθηκε στην καταγωγή του, στη Θεοτόκο μητέρα του, ακόμη και στο όνομά του. Ένας άλλος προφήτης, ο προφήτης Μιχαΐας, ανέφερε πως ο Υιός του Θεού θα γεννηθεί σε μια μικρή πόλη, τη Βηθλεέμ.

Πραγματικά, λοιπόν, όταν έφθασε το πλήρωμα του χρόνου, ο Θεός απέστειλε τον αρχάγγελο Γαβριήλ σε μια ταπεινή γυναίκα, τη Μαρία, ανακοινώνοντάς της την επιθυμία του Θεού να γεννήσει τον Υιό του. Αυτή υπάκουσε ταπεινά στο θέλημα του Θεού και έτσι μετά από λίγο καιρό γέννησε τον λυτρωτή του κόσμου, τον Μεσσία, που ανέμεναν εδώ και πολλά χρόνια οι άνθρωποι.

Ο Υιός του Θεού δεν γεννήθηκε σε ένα παλάτι, αλλά σε ένα μικρό σπήλαιο μιας μικρής κι ασήμαντης πόλης, της Βηθλεέμ, μέσα σε μια φτωχική φάτνη ζώων. Κοντά του έτρεξαν οι απλοί και ταπεινοί βοσκοί, προσφέροντάς του τα ταπεινά τους δώρα κι όχι οι άρχοντες της περιοχής με τα πλούτη τους. Πάνω από το σπήλαιο άγγελοι έψελναν το «Δόξα εν ύψίτοις Θεῶ», ενώ ένα μεγάλο και φωτεινό αστέρι διαλαλούσε σε όλο τον κόσμο πως γεννήθηκε ο λυτρωτής του κόσμου.

1. Κοιτάζουμε την πρώτη εικόνα και γράφουμε δύο πράγματα, που οραματίστηκε ο προφήτης Ησαΐας για τη ζωή του Χριστού.

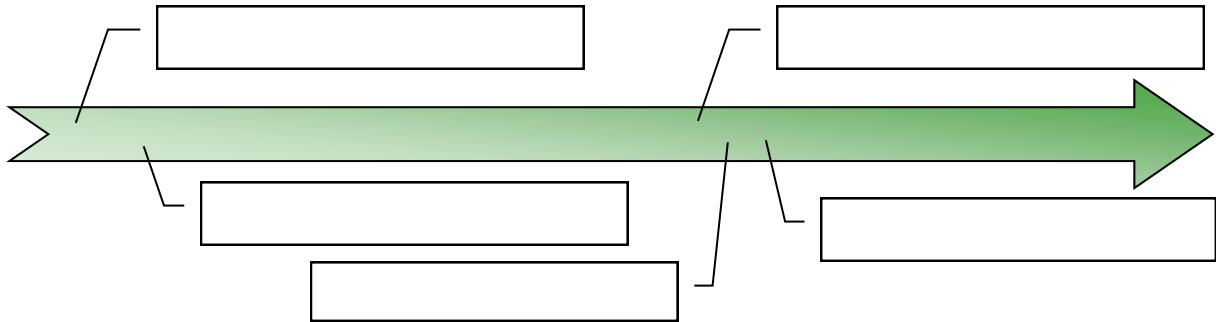
1).....

2).....

2. Γράφουμε στη γραμμή του χρόνου τα γεγονότα που βρίσκονται στις καρτέλες, τοποθετώντας τα στην κατάλληλη χρονική θέση.

Ευαγγελισμός Θεοτόκου

Επιστολές Απ. Παύλου

Πτώση Πρωτόπλαστων

Προφητείες Ησαΐα

Γέννηση Χριστού

3. Διαγράφουμε ό,τι δεν ισχύει στις πιο κάτω προτάσεις.

- α) Ο Χριστός γεννήθηκε στην Ιερουσαλήμ / Βηθλεέμ / Καπερναούμ.
- β) Οι πρώτοι άνθρωποι που προσκύνησαν τον Χριστό ήταν οι βοσκοί / οι Μάγοι / οι άγγελοι.
- γ) Πάνω από το σπήλαιο έψελναν το «Δόξα εν ύψίστοις Θεῷ» οι άγγελοι / οι βοσκοί / οι Μάγοι.
- δ) Ο Χριστός γεννήθηκε για να φέρει πλούτη / δόξα / ειρήνη στον κόσμο.
- ε) Η γέννηση του Χριστού στέλνει σε όλους τους ανθρώπους το μήνυμα πως πρέπει να είμαστε περήφανοι / ταπεινοί / εγωιστές.

4. Ακούμε και ψέλνουμε τα βυζαντινά κάλαντα.

Ἄναρχος Θεός καταβέβηκεν και εν τη Παρθένω κατώκησεν.
Ἐρουρεμ, ἐρουρεμ ἐρου, ἐρου, ἐρουρεμ, Χαίρε Δέσποινα!

Βασιλεύς των όλων και Κύριος ήρθε τον Αδάμ αναπλάσασθαι.
Ἐρουρεμ, ἐρουρεμ ἐρου, ἐρου, ἐρουρεμ, Χαίρε Αχραντε!

Γηγενείς σκιρτάτε και χαίρεσθε, τάξεις των αγγέλων ευφραίνεσθε.
Ἐρουρεμ, ἐρουρεμ ἐρου ἐρου ἐρουρεμ, Χαίρε Δέσποινα!

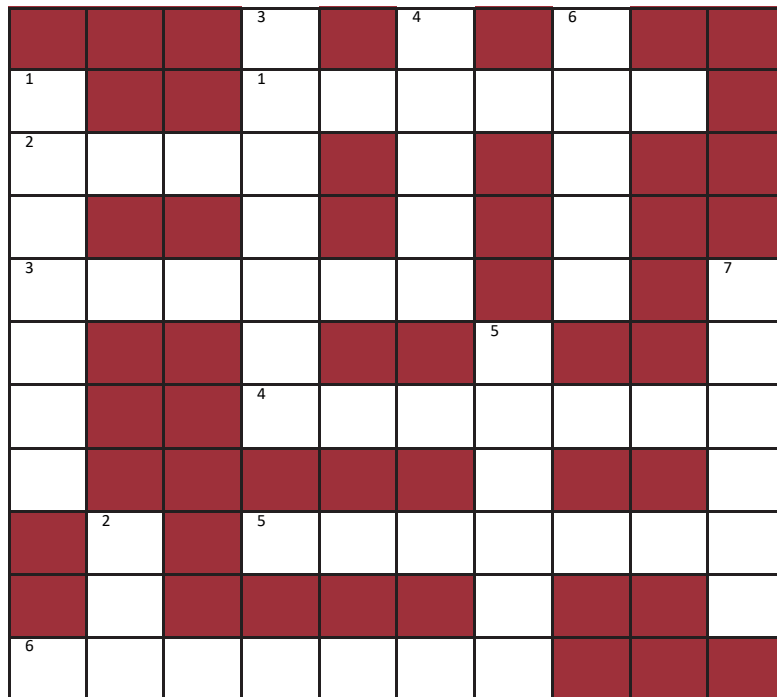
Δέξου Βηθλεέμ τον Δεσπότην σου, Βασιλέα πάντων και Κύριον
Ἐρουρεμ, ἐρουρεμ, ἐρου, ἐρου, ἐρουρεμ, Χαίρε Αχραντε!

Εξ Ανατολών Μάγοι έρχονται, δώρα προσκομίζοντες άξια.
Ἐρουρεμ, ἐρουρεμ ἐρου, ἐρου, ἐρουρεμ, Χαίρε Αχραντε!

5. Συμπληρώνουμε το σταυρόλεξο των Χριστουγέννων.

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ

1. Προφήτης που αναφέρθηκε στη γέννηση, το όνομα και την καταγωγή του Ιησού.
2. «Χριστού τη Γέννηση, να πω στ' αρχοντικό σας» ψάλλουν μικροί και μεγάλοι στα χριστουγεννιάτικα κάλαντα (αντίστροφα).
3. Εμφανίστηκε πάνω από το σπήλαιο κατά τη γέννηση του Χριστού.
4. Προφήτης που αναφέρθηκε στην πόλη που θα γεννιόταν ο Ιησούς.
5. Μέσα σε αυτό το φτωχικό και ταπεινό μέρος γεννήθηκε ο Ιησούς.
6. Παραλήπτες της επιστολής του Αποστόλου Παύλου, που μιλούσε για το πλήρωμα του χρόνου και τη γέννηση του Ιησού.

ΚΑΘΕΤΑ

1. Τα ψέλνουν μικροί και μεγάλοι την περίοδο των Χριστουγέννων.
2. Αυτήν εξαπάτησε το φίδι, αλλά απόγονός της θα είναι αυτός, που θα νικήσει το φίδι.
3. Πόλη, στην οποία γεννήθηκε ο Ιησούς.
4. Ήρθαν από την Ανατολή, για να προσκυνήσουν τον Ιησού και να του προσφέρουν τα πολύτιμά τους δώρα.
5. Απόστολος, που έγραψε σε επιστολή του για το πλήρωμα του χρόνου και τη γέννηση του Ιησού.
6. Χώρος που έτρωγαν τα ζώα, μέσα στον οποίο τοποθετήθηκε ο Ιησούς μετά τη γέννησή του.
7. Πρώτοι αυτοί προσκύνησαν στο σπήλαιο τον Ιησού.

Το πουγκί του Αντρέα

Αλήθεια, τα Χριστούγεννα των παιδικών μας χρόνων μένουν ανεξίτηλα στη μνήμη μας κι όλη μας τη ζωή αναζητούμε την ατμόσφαιρά τους. Εκείνη την ατμόσφαιρα που μάλλον οφείλεται σε οικογενειακές συνήθειες, σε έθιμα που τηρεί κάθε οικογένεια, τα οποία στα παιδικά μάτια παίρνουν άλλες διαστάσεις. Τέτοιο ήταν και το έθιμο του νοσοκομείου Παίδων.

Η συνήθεια αυτή ξεκίνησε τότε που η κοίλη, η οποία με βασάνιζε τα δύο πρώτα χρόνια της ζωής μου, έπρεπε να αφαιρεθεί. Ήταν μια σοβαρή εγχείρηση. Τότε, λοιπόν, έγινε το τάμα. Βλέποντας η μητέρα μου πόσα παιδιά κάνουν Χριστούγεννα στο νοσοκομείο χωρίς κανείς να θυμηθεί να τους χαρίσει παιχνίδια, έδωσε στον εαυτό της και στον Χριστό που γεννιόταν μια υπόσχεση, κάθε χρόνο εμείς να φέρνουμε παιχνίδια σε αυτά τα παιδιά.

Έτσι, λοιπόν, κάθε που πλησίαζαν Χριστούγεννα, άρχιζε η συγκέντρωση. Λογής λογής παιχνίδια που δεν χωρούσαν στο υπερφορτωμένο δωμάτιό μου έμπαιναν σε σακούλες με προορισμό το Νοσοκομείο Παίδων.

Στον κόσμο των παιχνιδιών μου την πρώτη θέση κατείχαν τα αυτοκινητάκια μου. Βασιλιάς όμως του παιδικού μου κόσμου ήταν ο Αντρέας. Ο Αντρέας ήταν ένας πάπιος κίτρινος και ... τριχωτός. Το ράμφος και τα ποδαράκια του ήταν από ροζ ύφασμα. Από το ίδιο ύφασμα ήταν φτιαγμένο και το καπελάκι που φορούσε και το πουγκί που κρεμόταν στη μέση του από μια χρυσή αλυσίδα. Από τότε που θυμάμαι τον εαυτό μου, περίπου στα δύο μου, μέχρι τα δέκα μου ο Αντρέας ήταν πάντα εκεί, δίπλα μου. Συχνά, πριν κοιμηθώ, του μιλούσα και τον ενημέρωνα για τις εξελίξεις στη ζωή μου.

Όταν πήγα στην πέμπτη τάξη, μέσα στον Νοέμβριο, άρχισε η καθιερωμένη συζήτηση για τα παιχνίδια. Ήταν γεγονός ότι δεν είχα πια αρκετά. Άλλες χρονιές οι σακούλες ήταν πέντ' έξι. Δύο σακούλες που γέμισα τώρα δεν ήταν αρκετές.

- Ίσως πρέπει να δώσεις και μερικά ακόμα, είτε η μητέρα μου.
- Δηλαδή; ρώτησα με απορία.
- Τον Αντρέα, ψέλλισε διστακτικά, ενώ αμέσως άρχισε την ετήσια διάλεξη για το σκοπό αυτής της πράξης. (...)

Εικ. 87

Βαγγέλης Ηλιόπουλος (διασκευή)

1. Χρωματίζουμε τον Αντρέα, όπως μας τον έχει περιγράψει ο ήρωας της πιο πάνω ιστορίας.

2. Συζητούμε στην τάξη:

Τι είναι το τάμα; Για ποιους λόγους οι άνθρωποι κάνουν τάματα στους Αγίους;

5. Σχεδιάζουμε ένα δικό μας αγαπημένο παιχνίδι, που θα θέλαμε να προσφέρουμε σε ένα παιδάκι, ώστε να το κάνουμε χαρούμενο τις μέρες αυτές των Χριστουγέννων.

6. Διαβάζουμε τη συνέχεια της ιστορίας «Το πουγκί του Αντρέα».

Χάθηκα στις σκέψεις μου. Πώς θα είναι η ζωή χωρίς τον Αντρέα; αναρωτιόμουν.

– Λοιπόν, τελείωσε, τον Αντρέα δεν τον δίνω! αποφάσισα.

Στο δωμάτιο, όμως, οι σακούλες ήταν μισοάδειες και θλιβερές κι ο Αντρέας σκονισμένος και θαμπός. Μια θλίψη με κυρίευε και αποκοιμήθηκα. Πρώτη φορά Χριστούγεννα και δεν ήμουν ευτυχισμένος.

Το πρωί με ξύπνησαν, αρκετά νωρίς νομίζω, χαρούμενες παιδικές φωνές που έψελναν τα κάλαντα. Ο Αντρέας στην άκρη του κρεβατιού μου φάνηκε να χαμογελά. Με ξαναπήρε για λίγο ο ύπνος και τότε τον είδα ολοζώντανο να σηκώνεται και να πηγαίνει προς το χριστουγεννιάτικο δέντρο μας.

– Ε! Πού πας; τον ρώτησα.

Αυτός, σοβαρός, έπαιρνε τα δώρα, τα δικά μου δώρα, και τα έβαζε στις σακούλες που ήταν να πάνε στο νοσοκομείο. Κάποια στιγμή του φώναξα:

– Μήπως, λοιπόν, θέλεις να πας κι εσύ μαζί;

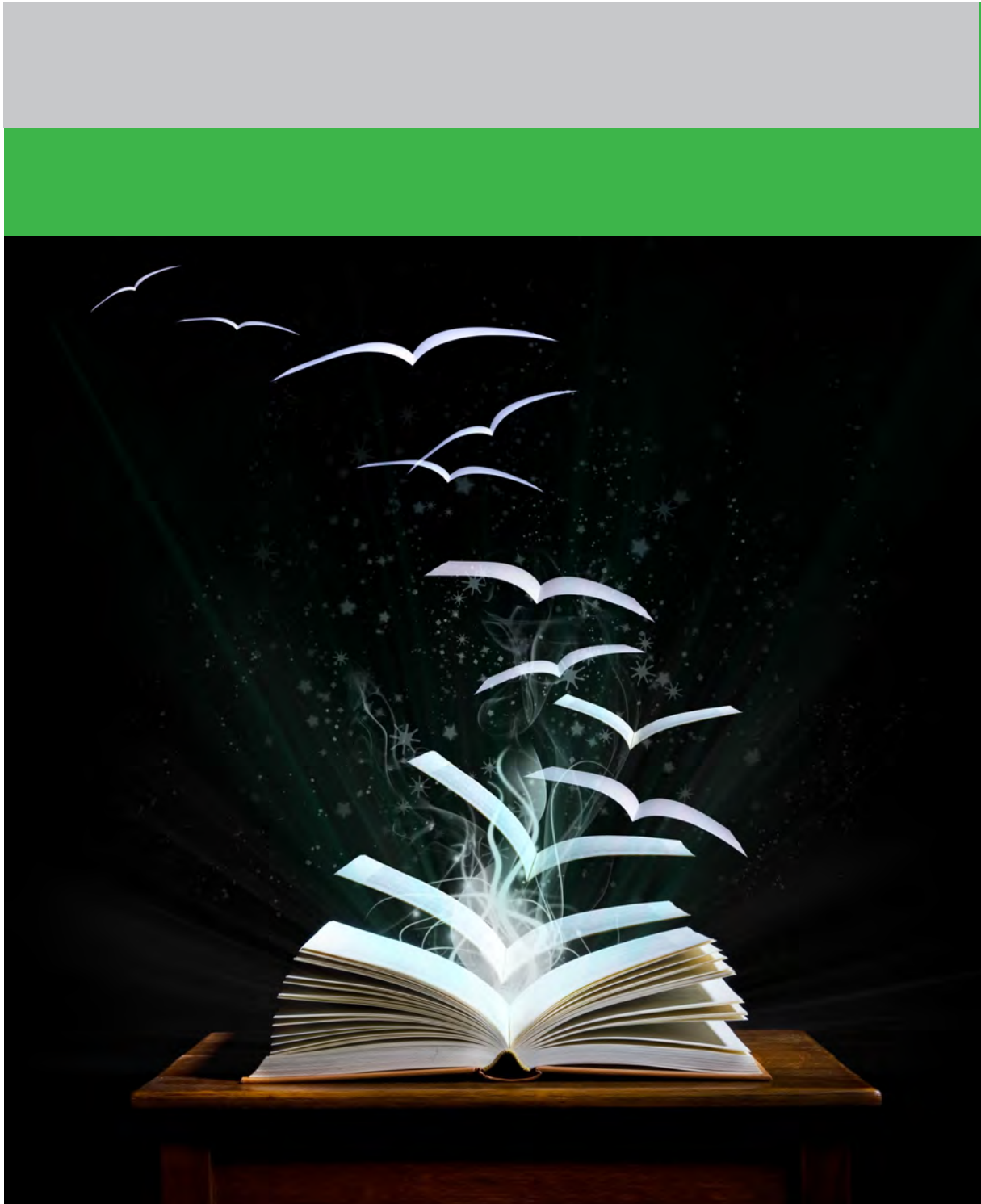
Το είπα για να τον κάνω να σταματήσει. Κι όντως σταμάτησε. Κοντοστάθηκε, με κοίταξε με τα λαμπερά του μάτια και μου χαμογέλασε. Προχώρησε μόνος του και πήδηξε μες στη σακούλα.

Τα κάλαντα με ξύπνησαν πάλι. Πρέπει να ήταν αργά. Όμως ο Αντρέας δίπλα μου έδειχνε τώρα φωτεινός. Η σκόνη είχε χαθεί. Το κίτρινο είχε βρει τη λάμψη του.

- Θα είναι ευτυχισμένο κάποιο παιδάκι μαζί σου, του είπα, τον φίλησα και τον έβαλα στη σακούλα, πάνω από τα άλλα παιχνίδια. Όσο κι αν τον πίεσα, το πουγκί του κρεμόταν έξω από τη σακούλα. Το έλυσα από τη μέση του και το κράτησα, για να έχω πάντα κάτι δικό του που θα είναι για πάντα δικό μου. Τώρα πια οι σακούλες φαίνονταν γεμάτες, είχαν χρώμα, είχαν χαρά. Και πάνω απ' όλα είχαν αγάπη.

Βαγγέλης Ηλιόπουλος (διασκευή)

Πηγές

Βιβλιογραφία

- Βιγγοπούλου, Μ. (2006). Ο Άγιος Βασίλειος στη ζωή μας. Αθήνα: Ακρίτας.
- Ηλιόπουλου, Β. (2010). Τα Χριστούγεννα των παιδιών. Αθήνα: Πατάκη.
- Ιακώβου, Α. (2005). Ο Αι-Βασίλης και ο δάσκαλος. Αθήνα: Άθως.
- Ιερά Μητρόπολις Πειραιώς, Περιοδικό Πειραιϊκή Εκκλησία, τεύχος 216, Ιανουάριος 2015
- Ιερά Μονή Παναγίας Χρυσοπηγής (2001), Το πρώτο μου συναξάρι, Αθήνα: Χρυσοπηγή.
- Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου Μέσα Ποταμού (2011). Ο Γέροντας Ιωσήφ ο Ησυχαστής. Αθήνα: Άθως Παιδικά.
- Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου Μέσα Ποταμού (2013). Ο Γέροντας Παΐσιος ο Αγιορείτης. Αθήνα: Άθως Παιδικά.
- Κανάβα, Ζ. (2002). Το αλφαθητάρι της Κυριακής. Αθήνα: Αποστολική Διακονία.
- Λουκάτος, Δ. (1997). Χριστουγεννιάτικα και των γιορτών. Αθήνα : Φιλιππότη.
- Μελά, Ν. (1999). Οι ερευνητές πάνε παντού, Η Καθημερινή, 26.12.1999
- Μρενιφιέ, Ο. (2005). Το καλό και το κακό τι είναι; Μετάφραση: Ζεραλντίν Μπιελκούρ. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Μοναχής Φιλοθέης (2008). Αγία Φιλοθέη η Αθηναία. Αθήνα: Αρμός.
- Σιπητάνου, Λ. (2000) Οι ερευνητές πάνε παντού, Η Καθημερινή, 24.12.2000
- Φωτοπούλου, Α και Φωτοπούλου, Δ. (2004). Δι' ευχών των Αγίων (Τόμ. 5). Αθήνα: Άθως Παιδικά.
- Forest, J. (2008). Ακίνητη σαν πέτρα. Μετάφραση: Παρασκευή Χρόνη. Αθήνα: Εν πλω.

Πηγές εικονιστικού υλικού

- Εικ. 1 και 6, σελ. 9 και 16 αντίστοιχα: Χορός προφητών, τοιχογραφία, Ιερός Ναός Παναγίας της Ασίνου. Αρχείο Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων.
- Εικ. 2, σελ. 10: Η δημιουργία του Αδάμ και της Εύας, Η συνομιλία του Θεού με τους πρωτόπλαστους μετά την πτώση, τοιχογραφία, Ιερά Μονή Παναγίας Κύκκου. Αρχείο Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων.
- Εικ. 3, σελ. 12: Ο παράδεισος, τοιχογραφία, Ανάκληση Μάιος 5, 2016 από: http://users.sch.gr/aiasgr/Palaia_Diathikh_Biblio/H_dhmiourgia_tou_kosmou/H_dhmiourgia_tou_kosmou_ek_tou_mhdenos.htm
- Εικ. 4, σελ. 12: Η έξοδος από τον Παράδεισο, τοιχογραφία, Ιερά Μονή Παναγίας Κύκκου. Αρχείο Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων.
- Εικ. 5, σελ. 13: Οικογένεια, Shutterstock, Αρχείο Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων.
- Εικ. 7, 85, σελ. 17, 88 (αντίστοιχα): Η όραση του προφήτη Ησαΐα, τοιχογραφία, αγιογράφος Αλέξανδρος Αλιμπέρτης, Ανάκληση Μάιος 5, 2016 από: <http://www.rel.gr/photo/displayimage.php?album=26&pos=309>
- Εικ. 8, σελ. 19: Πυρηνικός πόλεμος, Ανάκληση Μάιος 16, 2016 από: <http://www.paraskhnio.gr/i-ripsis-tis-protis-atomikis-vomvas-sti-x/>
- Εικ. 9, σελ. 20: Άγιοι Αιδέσιος και Φρουμέντιος. Εικονογράφος: Χρήστος Γουσίδης. Θρησκευτικά Δ' Δημοτικού: Η πορεία μας στη ζωή. Έκδ. 2006, (σελ. 79). Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.
- Εικ. 10-17, σελ. 21 και 22: Η ζωή του Τιμίου Προδρόμου, τοιχογραφία, Αρχείο Ιεράς Μονής Τιμίου Προδρόμου, Μέσα Ποταμός, Λεμεσός.
- Εικ. 18 σελ. 23: Ο Τίμιος Πρόδρομος, φορητή εικόνα, Αρχείο Ιεράς Μονής Τιμίου Προδρόμου, Μέσα Ποταμός, Λεμεσός.
- Εικ. 19 σελ. 24: Παιδιά, Ανάκληση Μάιος 5, 2016 από: <http://www.diaforetiko.gr/ta-prototoka-pedia-krivoun-mesa-tous-terastia-dinami/>
- Εικ. 20 και 21, σελ. 26: Ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου, τοιχογραφία, Ιερά Μονή Παναγίας Κύκκου. Αρχείο Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων.
- Εικ. 22, σελ. 27: Η Παναγία Ένθρονος, φορητή εικόνα, Ιερά Μητρόπολη Κωνσταντίας. Αρχείο Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων.
- Εικ. 23, σελ. 29: Η Αγία Μαρία Σκόπτσοβα, Ανάκληση Μάιος 5, 2016 από: <http://argyropoulo.blogspot.com.cy/2013/11/blog-post.html>
- Εικ. 24, σελ. 29: (2008). Ακίνητη σαν πέτρα, (σελ. 29). Αθήνα: Εκδόσεις Εν Πλω, 2008. Εικονογράφηση: Daria Fisher.
- Εικ. 25, σελ. 31: Ο Ευαγγελισμός, σχέδιο με μολύβι, αγιογράφος Γεώργιος Πέτρου.
- Εικ. 26, σελ. 33: Ο Χριστός ευλογεί τα παιδιά, αγιογράφος Γεώργιος Πέτρου.
- Εικ. 27, σελ. 34: Η Μεταμόρφωση του Χριστού, φορητή εικόνα, Ιερά Μητρόπολη Ταμασού και Ορεινής. Αρχείο Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων.
- Εικ. 28, σελ. 36: Η Μεταμόρφωση του Χριστού, τοιχογραφία. Ιερός Ναός Σταυρός Αγιασμάτι, Πλατανιστάσα. Ιερά Μητρόπολις Μόρφου.
- Εικ. 29, σελ. 37: Όσιος Μωυσής ο Αιθίοπας, Ανάκληση Μάιος 16, 2016 από: <http://www.saint.gr/2208/saint.aspx>
- Εικ. 30, σελ. 38: Η Σταύρωση, φορητή εικόνα. Ιερά Μονή Διονυσίου. Άγιον Όρος.
- Εικ. 31, σελ. 38: Η παραβολή του άσωτου υιού, Ανάκληση Μάιος 16, 2016 από: <http://www.saint.gr/100/saint.aspx>
- Εικ. 32, σελ. 38: Η άρνηση του Πέτρου, τοιχογραφία. Ιερός Ναός Σταυρός Αγιασμάτι, Πλατανιστάσα. Ιερά Μητρόπολις Μόρφου.
- Εικ. 33 και 34, σελ. 40 και 42 αντίστοιχα: Ο Σπείρων, Φώτης Κόντογλου.
- Εικ. 35 και 36, σελ. 43 και 44: Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου Μέσα Ποταμού (2013). Ο Γέροντας Παΐσιος ο Αγιορείτης (σελ. 55 και 57). Αθήνα: Άθως Παιδικά. Εικονογράφηση: Αγγελική Δελεχά.
- Εικ. 37, σελ. 45: Όσιος Παΐσιος ο Αγιορείτης, φορητή εικόνα. Ιερό Ησυχαστήριο "Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος", Σουρωτή Θεσσαλονίκης.
- Εικ. 38, σελ. 48: Φωτοπούλου, Α και Φωτοπούλου, Δ. (2004). Δι' ευχών των Αγίων (σελ. 59). Αθήνα: Άθως Παιδικά. Εικονογράφηση: Παρασκευή Χατζηθανάση.

- Εικ. 39-41, σελ. 51: Shutterstock, Αρχείο Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων.
- Εικ. 42, σελ. 52: Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου Μέσα Ποταμού (2011). Ο Γέροντας Ιωσήφ ο Ησυχαστής (σελ. 16). Αθήνα: Άθως Παιδικά. Εικονογράφηση: Αδελαΐδα-Σέιλα Κωνσταντίνου.
- Εικ. 43, σελ. 55: Ο Παντοκράτωρας και οι Λαμπαδοφόρες, φορητά ψηφιδωτά Γ. Κεπόλα, Μουσείο Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄.
- Εικ. 44, σελ. 56: Το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας. Εικονογράφος: Χρήστος Γουσίδης. Θρησκευτικά Δ΄ Δημοτικού: Η πορεία μας στη ζωή. Έκδ. 2006, (σελ. 79). Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.
- Εικ. 45, σελ. 56: Ιερέας προσφέρει αντίδωρο στους πιστούς. Εικονογράφος: Χρήστος Γουσίδης. Θρησκευτικά Δ΄ Δημοτικού: Η πορεία μας στη ζωή. Έκδ. 2006, (σελ. 79). Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.
- Εικ. 46, 47, σελ. 57, 58 (αντίστοιχα): Παλιάκη - Μπόκια, Μ. και Παλιάκη - Ιεραπετρίτη, Ε. (2009). Γιορτάζω - Τραγουδώ - Παίζω - Δημιουργώ, 3 (σελ. 1, 61, 72). Αθήνα: Άθως Παιδικά. Εικονογράφηση: Αγγελική Δελεχά, Βάσια Μαγαράκη.
- Εικ. 48, σελ. 59: Αγριόχηνες που πετούν σε σχηματισμό ν, Ανάκληση Μάιος 5, 2016 από: <http://io.wp.com/theseecretsofscience.com/wp-content/uploads/2013/03/GeeseFormation.jpg>.
- Εικ. 49, σελ. 60: Ο εναγκαλισμός, τοιχογραφία, Ιερά Μητρόπολις Ταμασού και Ορεινής.
- Εικ. 50, σελ. 61: Μοναχές αγιογραφούν, Ανάκληση Μάιος 5, 2016 από: <https://argolikivivliothiki.gr/tag/%CE%BC%CE%BF%CE%BD%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%AE%CF%81%CE%B9%CE%B1/>
- Εικ. 51, σελ. 61: Μοναχές αγιογραφούν, Ανάκληση Μάιος 5, 2016 από: <https://argolikivivliothiki.gr/tag/%CE%BC%CE%BF%CE%BD%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%AE%CF%81%CE%B9%CE%B1/>
- Εικ. 52, σελ. 62: Η Επί του Όρους Ομιλία. Ιορδανοπούλου, Κ. (2009). Ο Θεός στη ζωή μας. Η ζωή του Χριστού για παιδιά (σελ.93). Αθήνα. Εικονογράφηση: Αικ. Σ. Σιάκκα.
- Εικ. 53, σελ. 62: Οι δεκατρείς Άγιοι Μοναχοί της Καντάρας, τοιχογραφία, Ιερά Σταυροπηγιακή Μονή Παναγίας του Μαχαιρά. Αρχείο Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων.
- Εικ. 54, σελ. 64: Η Αγία Αργυρή, φορητή εικόνα, Σκευοφυλάκιο Ιεράς Μητροπόλεως Κωνσταντίας. Αρχείο Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων.
- Εικ. 55, σελ. 67: Ο Μέγας Βασίλειος, Ανάκληση Μάιος 5, 2016 από: <https://i.ytimg.com/vi/kdQmqCMolM4/maxresdefault.jpg>.
- Εικ. 56, σελ. 67: Παιδικά πειράγματα. Thomas, P. (2000). Σταμάτα να με πειράζεις: Μια πρώτη ματιά στα σχολικά πειράγματα. Αθήνα: Modern Times. Εικονογράφηση: Lesley Harker.
- Εικ. 57, σελ. 68: Ο Χριστός κρατά στα χέρια τον μικρό Ιγνάτιο, Ανάκληση Μάιος 5, 2016 από: <https://iconandlight.wordpress.com/2014/12/19/5238/>.
- Εικ. 58, σελ. 68: Ο Άγιος Ιγνάτιος αλυσοδεμένος, Ανάκληση Μάιος 5, 2016 από: <https://www.stamoulis.gr/OpenImage.aspx>.
- Εικ. 59, σελ. 69: Το μαρτύριο του Αγίου Ιγνατίου του Θεοφόρου, Ανάκληση Μάιος 5, 2016 από: <https://www.stamoulis.gr/OpenImage.aspx>.
- Εικ. 60, σελ. 71: Ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Χρυσόστομος Β΄, Ανάκληση Μάιος 5, 2016 από: <http://www.impaphou.org/arixXrusostomos.aspx>.
- Εικ. 61, σελ. 73: Κατηχητικό σχολείο, Ανάκληση Μάιος 5, 2016 από: <http://agrinioereport.com/wp-content/uploads/2013/10/kathxhtiko-006.jpg>.
- Εικ. 62, σελ. 73: Κατασκήνωση κατηχητικών σχολείων, Ανάκληση Μάιος 5, 2016 από: https://i.ytimg.com/vi/UCiYy_rxjoA/maxresdefault.jpg.
- Εικ. 63, σελ. 73: Ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Χρυσόστομος Β΄, Ανάκληση Μάιος 5, 2016 από: <http://fanarion.blogspot.com.cy/2014/03/o.html>.
- Εικ. 64, σελ. 73: Πακέτα αγάπης, Ανάκληση Μάιος 5, 2016 από: <http://www.agrinionews.gr/wp-content/uploads/2013/05/DSCN5839.jpg>.
- Εικ. 65, σελ. 74: Η Αγία Φιλοθέη βοηθά μια ηλικιωμένη. Εικονογράφος: Αγγελική Γαλανπούλου, στο Μοναχής Φιλοθέης (2008) Αγία Φιλοθέη η Αθηναία. Αθήνα: Αρμός.
- Εικ. 66, σελ. 74: Η Αγία Φιλοθέη στη φυλακή. Εικονογράφος: Αγγελική Γαλανπούλου, στο Μοναχής Φιλοθέης (2008) Αγία Φιλοθέη η Αθηναία. Αθήνα: Αρμός.
- Εικ. 67, σελ. 75: Σκίτσο πηγαδιού, Ανάκληση Μάιος 5, 2016 από: https://pixabay.com/static/uploads/photo/2014/04/02/10/55/cistern-304936_960_720.png.
- Εικ. 68, σελ. 76: Οικία Μπενιζέλων, Ανάκληση Μάιος 5, 2016 από: http://3.bp.blogspot.com/-gtWBOeioxMQ/T6lj4mONAzI/AAAAAAAAADYY/no6qTKkFHjU/s1600/IMG_2654.JPG.
- Εικ. 69, 70 σελ. 77, 78 (αντίστοιχα): Οι γιαγιάδες της Λέσβου, Ανάκληση Μάιος 5, 2016 από:

http://www.thetoc.gr/images/articles/2/article_85707/lesbos-oi-giagiades-pou-taizoun-to-mwro-prosfugopoulo.w_hr.jpg.

Εικ. 71,72,73, σελ. 78,79 (αντίστοιχα): Παιδιά σε αντίξοες συνθήκες, Shutterstock, Αρχείο Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων.

Εικ. 74, σελ. 79: Πρόσφυγες από τη Συρία, Ανάκληση Μάιος 5, 2016 από: http://www.alexiptoto.com/wp-content/uploads/2015/10/188149-_istoria.jpg.

Εικ. 75, σελ. 81: Η Γέννηση του Χριστού. Εικονογράφος: Χρήστος Γουσιδής.

Εικ. 76, σελ. 82: Ο Άγιος Αρσένιος ο Καππαδόκης, φορητή εικόνα. Ιερός Ναός Αγίων Παΐσιου Αγιορείτου και Αρσενίου Καππαδόκου, Λεμεσός.

Εικ. 77 σελ. 85: Σύμβολο Ευρώπης, Ανάκληση Μάιος 16, 2016 από: <http://en.euabc.com/word/18> (Photo: www.cityguide-dms.com)

Εικ. 78 σελ. 86: Ο φούρναρης της Κω, Ανάκληση Μάιος 17, 2016 από: <http://www.thetoc.gr/koinwnia/article/o-fournaris-tis-kw-sugklonizei-stous-humans-of-new-york>

Εικ. 79 σελ. 86: Παγκόσμιο ενδιαφέρον για τον φούρναρη από την Κω, Ανάκληση Μάιος 17, 2016 από: http://www.star.gr/Pages/Ellada.aspx?art=294287&artTitle=pagkosmio_endiaferon_gia_ton_fournari_apo_tin_ko_pou_moiraze_psomi_stous_prosfyges

Εικ. 80 σελ. 87: Αδιέξοδο με τους πρόσφυγες, Ανάκληση Μάιος 17, 2016 από: <http://www.kathimerini.gr/832851/article/epikairothta/ellada/paramenei-to-adie3odo-me-toys-prosfyges>

Εικ. 81 σελ. 87: Μαζική εισροή προσφύγων στην Ελλάδα, Ανάκληση Μάιος 17, 2016 από:

<https://www.enallaxnews.gr/2016/02/21/anamenetai-nea-maziki-eisroi-prosfigon-stin-evropi-meso-elladas/>

Εικ. 82 σελ. 87: Στην πλατεία Βικτωρίας οι πρόσφυγες, Ανάκληση Μάιος 17, 2016 από:

<http://www.newsbeast.gr/greece/arthro/2004735/stin-plateia-viktorias-ke-pali-i-prosfiges>

Εικ. 83 σελ. 87: Ενεργοποίηση του στρατού για τους πρόσφυγες, Ανάκληση Μάιος 17, 2016 από:

<http://www.gazzetta.gr/plus/article/869745/energopoioun-ton-strato-gia-toys-prosfyges>

Εικ. 84 σελ. 87: Θεατρικό παιχνίδι για τους μικρούς πρόσφυγες, Ανάκληση Μάιος 17, 2016 από:

<http://www.sigmalive.com/news/greece/269632/ellada-theatriko-paixnidi-gia-tous-mikrous-prosfyges>

Εικ. 86, σελ. 88: Η Γέννηση του Χριστού, Ιερός ναός Παναγίας του Άρακα, Ιερά Μητρόπολη Μόρφου. Ανάκληση Μάιος 17, 2016 από: http://1.bp.blogspot.com/_8RCl-4AHixs/SzPnQ0VY6ZI/AAAAAAAAAByl/sTQyB3jn2DU/w1200-h630-p-nu/romiosyni_88.jpg.

Εικ. 87, σελ. 91: Το πουγκί του Αντρέα. Ανάκληση Μάιος 17, 2016 από: http://4.bp.blogspot.com/_QDjjxETNBx4/VOjI18zKf0I/AAAAAAAAAac/Mmdj4yjqdnE/s1600/%CF%80%CE%B1%CE%BF%CE%BB%CE%B1056.jpg.

Βασίλειος, Ανάκληση Μάιος 16, 2016 από: <http://www.saint.gr/1/saint.aspx>

